

СИА
A.P.E.-

Х
Х
Х

ВИДАЮЩАЯ ОГРНП. ФЕДЕРАЛЬНАЯ
АПОЛОНКА

20311

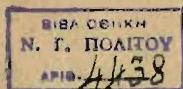
A.Π.Ο.

C. F. WEITZMANN

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΘΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ
ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΛΕΙΣΤΟΝ
ΠΡΟΣΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΥΠΟ

I. A. ΛΟΝΤΟΥ

Δρ. Φιλ. καὶ καθηγητοῦ ἐν Ἀθήναις

Τοῦ ἀρχορίου μερία
καὶ τῆς Περιττού παδικής
τῆς τοῦ Παπαδεσπότεων.
οὐ ποιήσας

Βιβλ. Ετο. 12884

EN ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

3 — "Οδὸς Οφθαλματρείου" — 3.

1895

100698

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΑΝΤΟΣ

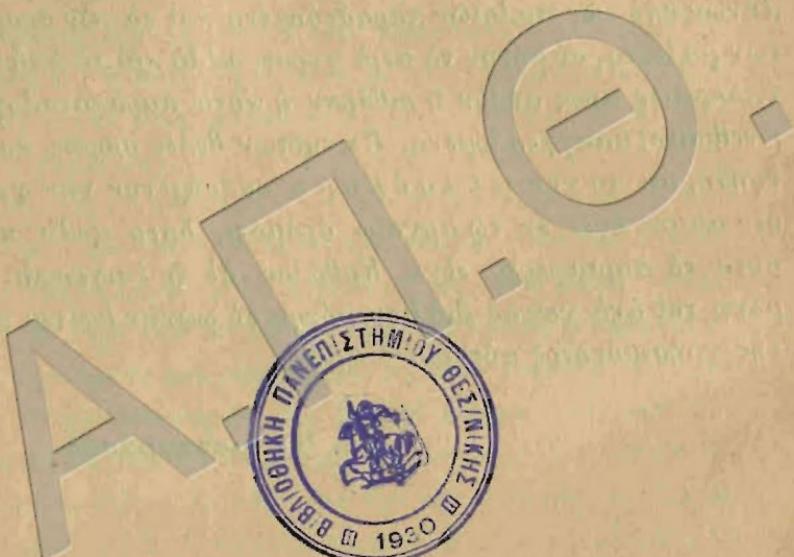
“Οτε ἐν ἔτει 1892 ἐκδιδόμενος ἦρξατο πάνυ φιλοκάλως τὸ περιοδικὸν «Καλλιτεχνικὸς κόσμος», παρεκλήθημεν καὶ ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ὑπὸ τῶν φιλοτίμων αὐτοῦ ἐκδοτῶν, διὰ τὴν ιδίαν πνευματικὴν ἡμῶν συμβολὴν παράσχωμεν. Άρμοδιώτατορ δὲ πρὸς τὸ περιοδικὸν τοῦτο καὶ προσῆκον μάλιστα ἔργον πρὸς τὸν ακοπόν αὐτοῦ ὑπελάβομεν, διὰ τὸ εἶναι ἡ σύντομος καὶ ἀξέια λόγου πραγματεία ἀπερὶ τῆς παρὸς. Ελλησι μονσικῆς τοῦ Weitzmann. Τοῦ ἔργου τούτου δίλιγα τινὰ ἐκ τοῦ α' κεφαλαίου ἐδημοσιεύθησαν· διότι ἀτυχῶς οἱ φιλόκαλοι ἐκδόται τοῦ «καλλιτεχνικοῦ κόσμου» μὴ τυχότες ἡς ἔδει παρὰ τῶν δυναμένων καὶ φιλομόνων νὰ τύχωσιν ἐπιβοηθείας καὶ εἰς τὰς μεγάλας δαπάνας μὴ δυνάμενοι ν' ἀπίσχωσιν, ἥταν κάσθησαν ἀραβαλότες εἰς εὐθετωτέρους καιροὺς νὰ παύσωσι τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Έπειδὴ δμως ἡμεῖς εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ικανῶς εἶχομεν προβή, πολλὰς προσθήκας καὶ βελτιώσεις ἐπενεγκότες ἐτίαχον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ, εὐλογον ἐκρίναμεν νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὸν ἐν τινὶ τῶν παρὸς ἡμῖν ἐκδιδομένων περιοδικῶν. Αρηγρέχθημεν δοιπόρ εἰς τὸν τῆς Έστιας ἐκδότην, διτις δμως εἶχεν ἡδη, ὡς εἶπε, τότε ὑπὸ τὰ πιεστήρια τὸ ἔργον τοῦτο μεταπεφρασμένον ὑπὸ τοῦ κ. Μάλτον. Πιστεύσατες ἀεμέρομεν τὴν δημοσίευσιν, ἡτις ἐγένετο μέν, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, παρελθόντων πολλῶν μηνῶν. Ή ἀνάγρωσις δμως τοῦ πορήματος τούτου προδήλως δεικνύει καὶ εἰς τὸν μὴ ἐπαίστοτας ἔτι τὰ περὶ τῆς τῶν Ελλήνων μουσι-

κῆς, ὅτι δοσοὶ ἀφορᾶ εἰς τὸ φιλολογικὸν τοῦ ἔργου μέρος μετὰ σπουδῆς ή μετάφρασίς ἐγένετο· διότι ἀγαπήθεια καὶ πεπαλαιωμέναι σφυλεραι γρῶμαι, αἵτινες οὐδαμῶς ὀλίγαι καὶ ἀσημαντοὶ εἶνε, ἐπρεπε νὰ διορθωθῶσιν ὑπὸ τοῦ μεταφράσαντος. Διότι καὶ οἱ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἡδη σχολεῖα φοιτῶντες παῖδες, διὰ ἄλλως ἔχοντες ιστορικά τινα γεγονότα γιγάντων σινούσι διδασκόμενοι. Πάντων δὲ μάλιστα ἐπρεπε νὰ διορθωθῶσι τὰ ἔξῆς: α') τὰ περὶ Ἐρμοῦ καὶ Παλλάδος λεγόμενα (σελ. 2 καὶ 3), β') ὅτι εἰς Ἑλλάδα ἐκόμισε τὰ Ὁμήρου ποιήματα δὲ Σόλων (σελ. 12), δὲ καὶ ἐν σελ. 45 περὶ Πεισιστράτου λέγεται, γ') δὲ περὶ κιμωνείου εἰρήνης μῆθος (σελ. 49), δ') ἡ περὶ ιδρύσεως σχολῶν ὑπὸ Σόλωνος δόξα (σελ. 55), ε') τὸ περὶ Ἀλκιβιάδου, ὅτι ἐγγονος ἦν Περικλέοντος (σελ. 64), ζ') τὸ περὶ ἐπτὰ ἐλευθερίων τεχνῶν, (σελ. 79), αἷς δὲ συγγραφεὺς καὶ ἐπιστήμας καταδέγει, καὶ τινα ἄλλα. Διὰ τοὺς σπουδαῖους λοιπὸν τούτους λόγους καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἡμῶν ἐργασίαν, εἰς τὰς πηγὰς ἀραδραμόντων περὶ τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταῦτῃ μηνιονευμένων, δοσαὶ ἡμετές ἀραγκατορ καὶ πρέποντον ἐκρίναμεν σαφέστερον νὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ διεξοδικώτερον νὰ ἐκθέσωμεν καὶ ἐλείψεις νὰ ἀραπληρώσωμεν, οὐδαμῶς ἀπωκρήσαμεν νὰ ἐκδώσωμεν τὸ ἔργον ἐπὶ τῇ πεποιθήσει, ὅτι τὸ ἀρὰ χειρας βιβλίον πολλῷ πληρέστερον καὶ τελειότερόν ἐστιν.

‘Οπόσον δὲ χρήσιμόν ἐστιν, οὐ πολλῶν δεόμεθα λόγων πρὸς Ἑλληνας ιστορίας τῆς παρ’ Ἑλλησι μουσικῆς παραδιδόντες. Ἡ εὐοίωρος ἀπό τινων ἐτῶν ἀρξαμένη διέγερσις καὶ ἀραζωπύρησις παρ’ ἡμῖν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος διά τε τοῦ παλαιμάχον· Ω δεῖ ο ν, τῆς Φιλαρμονικῆς καὶ τοῦ Ὁμίλου τῶν φιλομούσων, ἀπόδειξίς ἐστιν διὰ εἰς πολλοὺς πολλὴν τὴν ὠφέλειαν θέλει παράσχει, μάλιστα μὲν εἰς τοὺς δυναμένους νὰ συγχρίνωσι τὴν ἀρχαίαν

πρὸς τὴν γεωτέραν τῷ Εὐρωπαῖων μουσικήν, λέγω δὲ τοὺς
 ἐξ ἑπαγγέλματος ὁπαδοὺς τῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ
 τῷ Μουσῶν τέχνης, ιδίᾳ δὲ εἰς τοὺς ἐφασιτέχνας φιλομα-
 θείᾳ καὶ περιεργίᾳ ἀγομένους, ὅπως εὑρώσῃ τι τῷ παρ'
 αὐτῷ ἐγγραμμένων ἐν ἐκείνῃ. Διότι διὰ τοῦ βιβλίου τούτου
 θέλουσι διδαχθῆ τὴν γένεσιν καὶ ἐπίδοσιν, τὴν ἀκμὴν καὶ
 ἀπάνθησιν τῆς νοῦν καὶ καρδίας διακατεχούσης θεοδότου
 τέχνης. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σπουδάζουσαν χρυσῆν γεολαίαν
 χρησιμώτατον τὸ ἔργον ἔσται· διότι δι' αὐτοῦ καταληπτό-
 τερα αὐτοῖς ἔσονται τά τε περὶ ἀγωγῆς καθόλου τῷ Ελ-
 λήνων ὑπὸ τῷ παλαιῷ παραδεδομένα καὶ τὰ τῷ δραμά-
 των μάλιστα, οὐ μόνον τὰ περὶ χοροῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῷ
 ὑποκριτῷ πρὸς αὐλὸν ἡ κιθάραν ἡ κατὰ παραπαταλογίην
 (recitative) ἀπαγγελλόμενα. Ἐκ τούτων θέλει σαφῶς κατα-
 νοηθῆ, ὅτι τὸ νῦν μελόδραμα καλούμενον τὴν γένε-
 σιν αὐτοῦ ἔχει ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι, διπερ πολὺ πρὸς
 αὐτὸν τὸ παρεμφερὲς εἶχε. Καθόλου δὲ ἡ ἐπιγραφὴ καὶ
 μόνη τοῦ ἀνταρταράς βιβλίου μόνον οὐ φωτὴν ἀφίησι περὶ
 τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ.

• Ο μεταφράσας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ'

I

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1800 — 1000 π. χ.

ΟΙ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ ΥΜΝΟΙ

Ἡ Ἑλλάς, ἡ νοτιοανατολικὴ τῆς Εὐρώπης χερσόνησος, διασχίζεται ὑπ' ἀγρίων, θελκτικῶν καὶ τερπνῶν ὁρέων, δύν πολυφίλητα εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ τὰς ἔρατεινὰς Μούσας ἐνδιαιτημάτα ἐγένοντο ὁ **Ολυμπιος** ὑπὸ τῶν δώδεκα μάλιστα θεῶν οἴκοι γενενος, καὶ ὁ **Παρνασσός** εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ιδίως ἀφιερωμένος, ἔτι δὲ προσφιλῆς ταῖς Μούσαις **Ἐλειών**. Τὰ μὲν δρῦ ταῦτα αἴρουσι τὰς κορυφὰς ὑπερφάνως μέχρι τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ ποταμοὶ δὲ καλλίρροοι καὶ διαυγέστατοι καταρρεύουσι δάσον ἐλαιοδένδρων καὶ δρυῶν καὶ πλατάνων καὶ δαφνῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς

¹ Σ. M. Μουσικὴ κατά τε Ἀριστείδην Κοϊντιλιανὸν (περὶ Μουδ. σελ. 5 ἑκδ. Meibom.) καὶ Ἀνώνυμον (bei Foerstner Berlin 1841 p. 27) λέγεται «ἡ περὶ μέλους ἐπιστήμη». Πρβλ. Βάκχιον ἑκδ. Meibom. p. 1 Διαιρεῖ δὲ οἱ Κοϊντιλιανὸς αὐτὴν εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν. Καὶ ἡ μὲν θεωρητικὴ διαιρεῖται εἰς φυσικὸν μέρος καὶ τεχνικόν, δὲ ποδιαιρεῖται εἰς τὸ ἀρμονικόν, ὃν θυμικὸν καὶ μετρικόν ἢ δὲ πρακτικὴ διαιρεῖται εἰς θεοποστικὸν καὶ ἐξαγγελτικόν καὶ γελατικόν. Καὶ τοῦ μὲν χρονικοῦ μέρον εἰσὶ μελοποιία, φυθμοποιία, ποίησις τοῦ δὲ ἐξαγγελτικοῦ δργανικόν, φύσικόν, ὑποκριτικόν.

Ἐλλάδος διαθρεχομένης ὑπὸ θαλάσσης ἀπὸ τριῶν μερῶν, οἵς πρόκεινται ἀναρίθμητοι νῆσοι, πρωΐμως συνεσχετίσθησαν πρὸς τὰς περικειμένας χώρας τῶν τριῶν ἀρχαίων ἡπείρων διὰ τε τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας. Τῶν δ' ἀρχαιοτάτων αὐτῆς κατοίκων διεκρίνοντο οἱ **Πελασγοί** μάλιστα, οἵτινες οἱ αὐτοὶ ὅντες ήσαν λαοὶ οἱ **"Ελληνας** ἑαυτοὺς ὕστερον ὄνομάσαντες, ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ιταλικῶν λαῶν **Γραικοί**.² Οἱ λαὸς οὗτος, κατακοσμηθεὶς δαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τελειοτάτων καὶ θαυμαστῶν χαρακτηριστικῶν τύπων καὶ διὰ πνευματικῆς εὐφύνιας δραστικωτάτης, ἔξηπλάθη τοῦ χρόνου προϊόντος καθ' ἄπασαν τὴν Ἐλλάδα καὶ τὰς κύκλῳ αὐτὴν περιβαλλούσας νήσους. Επὶ τῶν μυθικῶν χρόνων παρίστανται οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ὡς ἄγριοι ἔτι καὶ βάρβαροι, ἀγνοοῦντες μὲν πᾶσαν τοῦ βίου εἰκόναν καὶ εὔμαρειαν, γνωστοὶ δὲ μόλις γενόμενοι διὰ τοῦ Προμηθέως, διὸ ἔδωκεν αὐτοῖς, δπως χρήσωνται, ἐξ οὐρανοῦ κλέψας τὸ πῦρ. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τὸ μὲν κάιμα ἦν εὐκρατές ἢ δὲ γῆ εὐφορίος, συνέρρευσαν δελεασθέντες ταχέως ἔποικοι ἐκ πεπολιτισμένων χωρῶν, οἷα ἡ Αἴγυπτος καὶ Φοινίκη καὶ μικρὰ Ἀσία. Οἱ πεπολιτισμένοι δ' οὗτοι ξένοι, εὐρύντες εὖνουν ὑποδοχήν, ἐδίδαξαν τοὺς ἐνοικοῦντας τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς καὶ τὴν ἔξαγωγὴν τοῦ ἔλαιου, ἐκτισαν τὰς πρώτας πόλεις καὶ εἰσήγαγον καὶ τὴν πάτριον τῶν θεῶν λατρείαν. Οἱ δ' εὐφυεῖς καὶ ὑπὸ ζωηρᾶς φαντασίας πεπροικισμένοι **"Ἐλληνες** προσεδέξαντο ἀσύνετος τὴν λατρείαν θεοτήτων, αἵτινες οίκειώς καὶ ἐμπείρως εἶχον τῆς μουσικῆς γλώσσης, ἥν αἰσθάνονται πᾶσαι αἱ εὐάισθητοι καρδίαι. Οἱ ἐξ Αἴγυπτου εἰς Ἐλλάδα μετενεχθεὶς Ἐρυνῆς,³

² Σ. Μ. Γραικοὶ ἡ ὄνομάζοντο ἐν μυθικοῖς χρόνοις λαός τις τῆς Ἡπείρου, ἐξ οὓς μεταδοθείσης εἰς Ἰταλίαν τῆς ὄνομασίας ταύτης δι' ἐμπορευομένων Ἐτρούσκων, ἐκλήθη οὕτως ἀπαν τὸ τῶν Ἐλλήνων ἔθνος ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἐν αὐτῇ τῷ δια τῇ Ἐλλάδι ἀπὸ μακροῦ εἶχεν εἰς ληθῶν περιέλθει τὸ ὄνομα τοῦτο.

³ Σ. Μ. Ἐπειδὴ η λέξις Ἐρυνῆς, ητις παρ' Οὐμήρῳ συνήθως λέγεται Ἐρυείας, η αὐτὴ τῇ τῶν Ἰνδῶν Σαρμείας εἶνε, δῆ-

ἔφευρὸν τὴν λύραν παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Θεόν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φύσικῆς. Κρούων δὲ τὰς χοροὺς αὐτῆς δοῦλος Ἀπόλλων ἡγεῖτο τοῦ χοροῦ τῶν προστατίδων τῶν ὀραίων τεχνῶν Μουσῶν, ὃν αἱ φόδαι τοὺς δλυμπιακοὺς ἐκλέῖσαν ἀγῶνας. Καὶ ή μὲν λιβυκή² Παλλὰς ἐφεῦρε τὸν αὐλόν δὲ ποιμενικός θεός Πάν τὴν ἐξ ἑπτὰ καλάμων συγκειμένην σύριγγα. Ἐξ αὐτῆς τῆς θαλάσσης ἀπήχουν αἱ δελεαστικαὶ τῶν Σειρήνων φωναί δὲ δοῦλος Ἀπόλλων ἀκολουθούμενος ὑπὸ Σατύρων καὶ Σιληνῶν εἰσῆλαυνεν εἰς Ἑλλάδα ἥχούντων τῶν φοινικῶν αὐλῶν καὶ συρίγγων. Τολαμβάνεται, ὅτι δοῦλος μετενεγκὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Λυδίας τὴν μουσικὴν τέχνην δοῦλος φύσικῆς ἦν γνώστης Ἀμφίων, εἰς δὲ ίδιας χερσὶν δοῦλος Ἀπόλλων ἔδωκε τὴν χρυσῆν αὐτοῦ λύραν. Ἡν δοῦλος Αμφίων βασιλεὺς ἐν Θήραις, ἀς περιέβαλε διὰ τείχους, οὐδὲν οἱ λίθοι ὑπὸ τὸν ἥχον τῆς λύρας μόνοι ἐντρυμόζοντο. Οἱ Ἑλληνες διὰ τῆς ἀνθηρᾶς καὶ ἀεὶ νεαζούσης αὐτῶν εὐφυΐας εἰς τοιαύτην τελειότητα προήγαγον τὰς παραδοθείσας αὐτοῖς τέχνας, εἰς οἵαν οὐδεὶς ἔξικετο οὔτε τῶν προύπαρξάντων, οὔτε τῶν συνακμασάντων λαῶν. Πάντα δὲ τὰ δημιουργήματα τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τοὺς πρώτους βωμοὺς φέροντες παρέδομοσαν εἰς τὸν

λον γίνεται, ὅτι "Ἑλληνές τε καὶ Ἰνδοὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς ἔσαν, τῆς τῶν Ἀριωνῶν ὄστε, ὃν δοῦλος Ερυθρός μετηνέχθη εἰς Ἑλλάδα, τὴν καταγωγὴν ἔχει πάντως ἐξ Ἀσίας.

* Σ. M. "Οργανον συγγενὲς πρός τε τὴν κιθαριν καὶ κιθάραν.

² Σ. M. "Η Παλλὰς Ἀθηνᾶ εἰκονίζει παρ' Ομήρῳ μάλιστα γηνησιωτάτην ἐλληνικὴν θεάν καὶ οὐχὶ λιβυκήν, ὡς τινες ὑπ' ὅψει ἔχοντες τὸ ἐπίθετον τῆς θεᾶς τριτογένεια καὶ τὰ παρ' Ἡρόδοτῷ (IV. 180) περὶ λατρείας αὐτῆς ἐν Λιβύῃ περὶ τὴν λίμνην Τριτωνίδα λεγόμενα εἴκασαν, ὅτι ἡ Λιβύη εἶναι δοχαιότατος λατρείας τόπος τῆς θεᾶς. Τὴν πεπλανημένην δύμας ταύτην δόξαν, ἡ ἀκολουθεῖ καὶ δοῦλη γραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας, ἀνήρεσαν πρὸ μακροῦ πῦνον χρόνου δοῦλος Καννεῖς (Mythol. I. 160) καὶ δοῦλος Μύλλερ (Orchomenos ἐκδ. B' σελ. 350) ἀποδείξαντες, ὅτι τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς μετήνεγκον εἰς τὴν λίμνην Τριτωνίδα Μινύαι μεταναστεύσαντες ἐκ τῆς Βοιωτίας.

Απόλλωνα κοὶ τὰς Μούσας, χάρις διέθεε καὶ μεγαλοπρέ-
πεια θαυμαστή.

Οἱ τῶν Ἑλλήνων ιερεῖς καὶ μάντεις, εἰδήμονες εὐεργε-
τικῶν τινων τῆς φύσεως δυνάμεων δοντες καὶ ἀμεταβλήτων
φυσικῶν νόμων, ἔχροσμοιόγουν κηρύττοντες τοῖς βροτοῖς
τὴν θέλησιν καὶ τὰ βουλεύματα τῶν κατὰ τοὺς φυσικοὺς
τούτους νόμους ίσχυόντων Θεῶν· οὕτω δ' ἐγένοντο οὗτοι
οἱ πρῶτοι σπορεῖς πνευματικῆς λατρείας ἐν τοῖς Ἑλλησιν.
Τεροὶ χρονοί, θροσκευτικὰ ἔθιμα καὶ παραγγέλματα ἔχα-
λιναγάγουν τὰ βίαια πάθη καὶ τὰς φιλαύτους ὁρμὰς τῶν
ῷμῶν καὶ κατὰ φύσιν ζώντων ἀνθρώπων καὶ ἐπενήργουν
εὐεργετικῶς καὶ ὡφελίμως ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Οἱ ιερεῖς
ἔμφυτεύοντες τὰς γνώσεις ταύτας, δι/ῶν παρίστασαν ἑα-
τοὺς ως οίκείους καὶ συνήθεις εἰς τοὺς οὐρανίωνας θεούς,
διηρώντων μεταδιδόντες αὐτὰς εἰς τὴν ἵπ' αὐτῶν διαπλα-
σθεῖσαν ιερατικὴν τάξιν ως μυστήρια. Πᾶσα δὲ χρονοδό-
τησις, πρὸς τὸν λαὸν παρεχομένη ὑπὸ τῶν χρονοφρδῶν
τούτων, ἐν μυστικῇ ἐγίνετο γλώσση, παρακολουθουμένη
ὑπὸ σύμβολικῶν καὶ ἀλληγορικῶν παραστάσεων. Ἄλλ' οἱ
μεγαλοπρεπῶς ἐκφραζόμενοι μουσικοὶ φθόγγοι¹ ἐν ταῖς πα-
νηγύρεσι, καὶ αἱ τοέτους ἐπιβοηθοῦσαι πολυσύμβαντοι μυ-
μικαὶ κινήσεις, διεπλάσθησαν ταχέως, ἐκεῖνοι μὲν εἰς ἐκ-
φραστικωτάτην ἐμψυχοῦσαν ὑμνῳδίαν, οὗτοι δὲ εἰς ἐρυ-
θμον ὅρχησιν. Κατὰ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐν πανηγυρικαῖς
πομπαῖς λατρείαν ἥδοντο ὕμνοι μετὰ μιμικῶν ὀρχήσεων.
Μόνος δ' ὁ πικρὸς καὶ ἀπαραμύθητος θάνατος οὐδένα εἶχε

¹ Σ. Μ. Φθόγγος ἐστίν ἡ πχὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς. Παρὰ δὲ Σέξτῳ Ἐμπειρῷ. (Μουσικ. 756 ἔκδ. Bekk) τάδε: «Οταν ἀπ' Ἰστος ἐκφέρονται ἡ φωνὴ καὶ ὑπὸ μίαν τάσιν (=εντασιν) ως μιδένα περι-
σπασμὸν γίνεσθαι τῆς αἰσθήσεως πτοι ἐπὶ τὸ βαρύτερον ἢ τὸ ὄξύ-
τερον, τότε δὲ τοιοῦτος πῆχος φθόγγος καλεῖται, παρ' δὲ καὶ πτῶσις οἱ
μουσικοὶ ὑπογράφοντες φασί: «Φθόγγος ἐστίν ἐμμελοῦς φωνῆς υπὸ μίαν τάσιν
φωνῆς πτοι φθόγγος τῆς φωνῆς παρὰ Πλατ. Φιλοβ. p. 18 B. «φωνῆς μὲν οὖ, φθόγγου δὲ μετέχοντά (τὰ φωνήντα ἐν τῷ
ἀπειρῷ) τινος»

βιωμόν· μόνον χάριν αύτοῦ οὐδέποτε ἥδοντο ὑμνοι ἀντηχοῦντες.

'Ἐν Θράκῃ,¹ τῇ πατρίδι τῶν θρησκευτικῶν μυστηρίων, τῶν χρονισμῶν καὶ τῶν Μουσῶν, ἀπαντῶσιν ιερεῖς καὶ δοιδοί, ὃν δὲ βίος καὶ τὰ ἔργα ὑπὸ δλως μυστηριώδους ἔτι καὶ σκοτεινοῦ πέπλου καλύπτονται. Οὗτοι δὲ εἰσὶν ὁ **Μουσαῖος** καὶ **Ἄτενος** καὶ μάλιστα ὁ **Ορφεὺς**, δοτις ἡμέρωσε διὰ τῶν ἥχων τῶν ἐκ τῆς λύρας αύτοῦ ἀναδιδομένων καὶ ἀνθρώπους καὶ ζῷα καὶ δὴ καὶ δρόν καὶ δένδρα, ἅτινα κατεκλούντο ὑπὸ τῆς ἥδυτης τῶν φυμάτων αύτοῦ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τοῦ ἄδου ἀρχῶν ὁ Πλούτων, μὴ δυνάμενος ν' ἀντιστῆεις τὴν γοντείαν τῶν μελῳδικῶν ἥχων, παραδίδωσιν αὐτῷ αἴτοιντι, εἰ καὶ ἀνῆκεν ἥδη εἰς τὸν ἄδην, τὴν σύζυγον Εὔρυδίκην, εἰς ἣν ἐπιτρέπεται μὲν νὰ συναναθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ ὅμιλος ὁ Ὀρφεὺς παρέβη τὴν δοθεῖσαν ἐπιταγήν, δπως μὴ μεταστραφεῖς ἵδη τὴν σύνευνον κατὰ τὴν ἀνοδον, μεταφέρεται πάλιν αὕτη ἐκ νέου δπίσω ὑπὸ τοῦ Ἐρμοῦ εἰς τὸ ζοφῶδες τοῦ σκέτους βασίλειον. Τεταραγμένος ἐπὶ τούτῳ δίαν ὁ Ὀρφεὺς καὶ μὴ εὑρίσκων ἀνάπαινδαν καὶ ἱσυχίαν μῆτε εἰς Ἀσίαν μῆτε εἰς Λίγυπτον, εἰς ἃς ἀπεδῆμοσεν, ἐπιστρέφει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πατρίδα, ἀφιερῶν ἐστὸν δλως εἰς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν.

'Ἐνταῦθα καταργῶν τὰς φονικὰς ἔκδικνσεις, οἰκοδομεῖ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἀναιμάκτους βιωμόνς καὶ εἰσάγει ἐγκαθιδρύων τὴν **λύραν** ὡς σύμβολον παραστατικὸν τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀρμονίας. Τπέργυρως ἥδη δὲ μετέχει

¹ Σ. Μ. Οἱ ἐν τοῖς μυθικοῖς χρόνοις βιωῦντες Θρᾷκες ὕκουν οὐ μόνον τὴν καὶ νῦν ἔτι οὕτω καλουμένην ἐν Εὐρώπῃ χώραν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρὰ τὸν Ὄλυμπον, τὴν Πιερίαν, τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν παρὰ τὸν Παρνασσόν καὶ τὸν Ἐλικῶνα. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ δῆλον διὰ τί ὁ συγγραφεὺς τὴν Θράκην μάλιστα ὡς πατρίδα τῶν τε Μουσῶν ὑπολαμβάνει καὶ τοῦ κατωτέρῳ μνημονευομένου Λίνου. δοτις καὶ ἐν Θῆραις ἐτιμάτο καὶ ἐν Ἀργεί. Καὶ δὲ Πλούταρχος δὲν τῷ περὶ μουσικῆς III λέγει, ὅτι ὁ Λίνος ἐξ Εύβοιας ἦν ποιός τοις θρηνίνοις. Κατὰ δὲ Εὔσταθιον ἐν Ἰλιάδ Σ. 570 «ἡ ιστορία καὶ τοις παραδίδωσι Λίγους».

τῆς τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα στρατείας (περὶ τὸ 1350 π. Χ.), πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ χρυσοῦ δέρατος γενομένης, καὶ διαφυλάττει τοὺς συστρατεύοντας ἀπὸ παντοίων κινδύνων διὰ τῆς παντοδυναμίας τῶν μουσικῶν ὥχών καὶ φόδῶν. Ἐπανιὼν δὲ μετ' αὐτῶν εἰς Ἑλλάδα ἐπορεύθη εἰς τὴν πατρίδα, ἐν ᾧ προσβληθεὶς ἔφονεύθη ὑπὸ ἐκμανέντων βακχίδων, διότι περιεφρόνησε καὶ ἤτιμασε τὴν δργιαστικὴν αὐτῶν λατρείαν. Τὸ σῶμα τοῦ Ὁφέως καταμελισθὲν ὑπὸ τῶν βακχίδων, ἐρρίφθη εἰς τὸν Ἔβρον ποταμὸν· ἡ κεφαλὴ δύως αὐτοῦ καὶ ἡ λύρα, παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὥχθησαν εἰς τὴν νῆσον **Λέσβον**, ἥτις τὸ ἀπὸ τοῦδε ἡ κοιτὶς ἐγένετο γλυκυτάτων καὶ χαριεστάτων μελῳδιῶν.

Μετὰ τῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονεύθεσιν λατρείας τοῦ Βάκχου ἡ Διονύσου μετινέχθη ἄμα εἰς τὴν Ἑλλάδα νέα τις διεγερτικωτέρα ιερατικὴ μουσικὴ ἐκ Φρυγίας, ἐν ᾧ κατὰ τὸν μῆθον πρῶτος ὁ **Τραγης** πρὸς αὐλὸν ἥζε, συνοδεύων δι' αὐτοῦ τοὺς πρὸς τοὺς θεοὺς ὕμνους. **Μαρσύας** δ' ὁ τούτου υἱὸς διηγωνίσθη πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, αὐτὸς μὲν μουσικὸν δργανον ἔχων τὸν **αὐλόν**, δστις, ζωὴν ἐμπνέων καὶ ἐνθουσιασμὸν, σύμβολον ὑπελαμβάνετο νέας καὶ ἐνθουσιαστικωτέρας πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείας· δὲ Ἀπόλλων τὸν **λύραν** ἥτις πραύνει πάσας τὰς ἀγρίας δρυᾶς καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων. Τὴν νίκην τοῦ ἀγῶνος, εἰς δν συμπαρίσταντο, ἔκριναν αἱ Μοῦσαι ὑπὲρ τοῦ Ἀπόλλωνος, δστις τὴν θρασύτητα καὶ προπέτειαν τοῦ Μαρσύου ἥττηθέντος ἐκδικῶν ἀπέκτεινεν αὐτὸν λαβόντα θάνατον τραγικόν. Ο δ' εἰσαγαγὼν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείας τοὺς αὐλῳδικοὺς ὕμνους λέγεται δ τοῦ Μαρσύου μαθητὴς **Ολυμπος**, εἰς δν καὶ ἀποδίδονται οὐ μόνον αἱ ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου δμωνύμου αὐλότοῦ γενόμεναι ἐφευρέσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἀρχαιοτάτων, ἀπλουστάτων καὶ ἀξιολογωτάτων φόδῶν τῶν Ἑλλήνων,

Οἱ ἱερεῖς διέγνωσαν, δτι δ λαός, οῦτινος ὁ βίος ἦν ἔτι νηπιάδης, εἶχε νοῦν ἐπιδεκτικὸν τῶν ἐν εἰδει ἀσυμάτων γενομένων διδασκαλιῶν αὐτῶν· διὸ περιέβαλον ταχέως διὰ

δεσμοῦ κοινῆς θρησκείας πάντας τοὺς λίαν ἔξηπλωμένους καὶ μεγίστην ἐπίδοσιν ἔχοντας κλάδους τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Ἐπειδὴ δύμας διέφερον ἀλλήλων κατά τε τὰ ὥθη καὶ ἔθιμα καὶ τοὺς ιδιωτισμοὺς τῆς γλώσσης, εἰς διαλέκτους διακρινομένης, οἱ τὴν ιωνικὴν μάλιστα φυλῆν καὶ δωρικὴν καὶ αἰολικὴν καὶ ἀχαιϊκὴν ἀποτελοῦντες, ἔχαρακτηρίσθησαν ἄμα διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων οὐ μόνον αἱ ὕστερον συστᾶσαι παρ' αὐτοῖς καλλιτεχνικαὶ σχολαί, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐφευρεθεὶς ἡ ιδίᾳ εἰθισμένος τρόπος τοῦ ἄδειν, τὰ μουσικὰ ὅργανα, τὰ εἴδη τῆς ποιήσεως καὶ οἱ ὅρθυμοι. Ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ ίκανὰς ἐποιοῦντο προπόνους διαδιδόμεναι θαυμαστῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διὰ μεγαλοπρεπῶν πανηγύρεων, αἵτινες προκύπτοντο συνδεδεμέναι δι' ἀγώνων παντοίων, εἰς οὓς ἀγομένους κατά τακτῶς φρισμένας περιόδους χιλιάδες μετέχοντες αὐτῶν συνέρρεον ἀπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀγῶνες δ' οὗτοι συνέστησαν, ὡς φαίνεται, κατ' ἀπάφασιν τῶν προμνημονευθέντων Ἀργοναυτῶν,¹ οἵτινες πήγοντο νὰ ἴωσι πανηγυριζομένην δι' ὅμοιών θρησκευτικῶν ἑορτῶν τὴν αἰσίως γενομένην ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα καὶ νὰ διατηρήσωσι πάσας τὰς ἐλληνικὰς φυλὰς ἐν ὅμονοΐᾳ κρατερῷ. Όνομαστότατοι τῶν ἀγώνων τούτων ήσαν οἱ ἐν Ὁλυμπίᾳ, Πυθοῖ, (ἐν Δελφοῖς), ἐν Νε-

¹ Σ. M. Ούδεις τῶν ἐπαίσιόντων ἀγνοεῖ, ὅτι η σύστασις τῶν παρ' Ἑλλησι πανηγύρεων καὶ ἀγώνων εἰς τοὺς μυθικοὺς καὶ ιησαϊκοὺς χρόνους ἀνάγεται ὅτι δ' ὅμως ὀριζόμενως ἀπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν, ὡς ὁ Κυρρυγραφεὺς ἰσχυρίζεται, ἀγνωστὸν τυγχάνει δν. Ἐπιθι Z. H. Krause: Ἑλληνικά. Die Gymnasistik und Agistik d. Hellenen μάλιστα ἐν § 5. σελ. 8—11. Οἱ ἀγῶνες δύνανται, σύντομως εἰπεῖν, δρῦῶς νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν γυμναστικὴν, τὴν γένεσιν ἔχουσαν ἐν τῇ φυσικῇ κινήσει, η̄ς τὴν δυναμικὴν ἐνέργειαν ἔξετάζων δ ἀνθρωπος ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ζῴων κατ' Ἀριστοτέλον (Περὶ τῆς κοινῆς τῶν ζῴων κινήσεως. Περὶ ζῴων πορείας), καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐφαρμόζων, ἔγνω ἐκ πειράς, δπόδον ὀφελίμως ἐπιδρᾶ ἐπὶ τῷ μυϊκῷ καὶ νευρικῷ αὐτοῦ σύστημα. Ἡ φυσικὴ δὲ κίνησις τοῦ χρόνου προσόντος διεπλάσθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς πολιτισμὸν προοαγομένου· εἰς γυμναστικήν, ἐξ η̄ς, ὡς προείπομεν, οἱ ἀγῶνες προοϊδοι.

μέρα καὶ Ἰσθμοῖ (κορινθιακῷ Ἰσθμῷ) γινόμενοι, ὃν οἱ δλυμπιακοὶ διήρκουν ἐκάστοτε πέντε ἡμέρας. Τῆς ἔορτῆς ἔναρξις ἐγίνετο ἀφ' ἐσπέρας δι' ἵερῶν θυσιῶν, αἵς ἡκολούθουν τὴν ἐπομένην δρόμος, σωμασκία καὶ παντοῖοι ἄλλοι ἀγῶνες, οἵτινες τὸ πέρας ἐλάμβανον διὰ ποιητικῶν καὶ μουσικῶν ἐπιδείξεις ἵξεις ων. Εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις νικῶντας ὡς ἄθλον ἐδίδοτο δάφνης ἢ δρυὸς ἢ ἐλαίας στέφανος.¹ Καὶ οἱ μὲν συμπολῖται τῶν νικῶντων ὑπερήφανοι ἐπὶ τούτοις ὅντες ἰδρυον αὐτοῖς ἀναμνηστικὰς στήλας καὶ ἀνδριάντας· ἀοιδοὶ δὲ καὶ ποιηταὶ ὑμνουν καὶ διηγώντον δοξάζοντες τὸ δνομα αὐτῶν δι' ἀσμάτων καὶ ποιημάτων. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 776 π. Χ. ἐωρτάζοντο τὰ Ὀλύμπια τακτῶς κατὰ πεντετρίδα τοσοῦτον δ' ἐτίμων οἱ Ἑλληνες αὐτά, ὃστε διηρουν τὴν χρονολογίαν κατ' Ὀλυμπιάδας, ὃν ἐσχάτη ἐγένετο ἢ διακοσιοστὴν εἰνενκοστὴν τρίτην (394 μ. Χ. ἐπ' αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Α'). Ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσιν, οἵτινες, τελούμενοι ἐν Δελφοῖς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος νικήσαντος τὸν δράκοντα **Πύθωνα**, ὥρισμένοι ἀρχῆθεν ὥσαν μόνον πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ ποιητικὴν τέχνην, συνέστη ἀγώνισμα μουσικῶν ἀσμάτων, ἀπερι συνωδεύοντο μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς λύρας, βραδύτερον δ' ὑπὸ τοῦ αὐλοῦ, ἐλάμβανον δὲ πέρας ἐκτελούμενα μετὰ μιμικῆς τίνος δροχήσεως. Τὰ ἀσματα ταῦτα ὥσαν εἰς Ἀπόλλωνα ὑμνος, ὅστις πυθικὸς νόμος καλούμενος διηρεῖτο εἰς πέντε μέρη τὰ ἔξης· α' εἰς τὴν παρασκευὴν καὶ δπλισιν πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀπόλλωνος, β' εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ δράκοντος, γ' εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, δ' εἰς τὴν νίκην τοῦ Ἀπόλλωνος φονεύσαντος τὸ τέρας καὶ ε' εἰς τὴν ἐπινίκιον ἐπὶ

¹ Σ. Μ. Ἀκριβῶς εἰπεῖν τὰ διδόμενα τοῖς νικηταῖς ἀθλα ὥσαν πλὴν τοῦ κλάδου ἐκ φοίνικος, διδομένου ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ τῶν τεσσάρων μεγάλων ἑθνικῶν πανηγύρεων, στέφανος μὲν τοῖς Ὀλυμπίοις ἀγριελαΐας (κοτίνου) ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐν Ἀλτει δάσους· ἐν Ἰσθμίοις δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν σελινου, πολλῷ δὲ ὑστερον μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κορινθου (146 π. Χ.) πίτυος στέφανος· ἐν δὲ τοῖς Νεμέοις κατά τινας μὲν ἀλαΐας, κατ' ἄλλους δὲ σελινου· ἐν δὲ τοῖς Πυθίοις δάφνης στέφανος.

τοῦτο ὅρχησιν αὐτοῦ. Ὁ Στράβων διηγεῖται, ὅτι (ἐν ὑστέροις χρόνοις) οἱ συνοδεύοντες τὸν ὕμνον αὐλοὶ ἀπεμιμοῦντο τὸν συριγμὸν τοῦ δράκοντος ἀποθνήσκοντος.¹ Πρῶτος νικήσας ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις λέγεται ὑπὸ Παυσανίου (X. 7. 2) ὁ Κρής **Χρυσόθεμες**, δεύτερος δὲ τούτου μνημονεύεται, ὅτι ἐνίκησεν φίδῃ ὁ **Φελάριμμων**, ὃστις πρῶτος διέταξεν ἐν τῇ πατρίδι Δελφοῖ τὰ χορικὰ ἄσματα τῆς ἐν τῷ ναῷ λατρείας τοῦ θεοῦ.²

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων τεσσάρων κοινῶν Ἱερῶν πανηγύρεων καὶ πᾶσα καθ' ἑαυτὴν πολιτεία αὐτόνομος καὶ δὴ καὶ πᾶσα μεγάλη ὁπωσδήποτε πόλις εἶχε τὰς ἴδιας αὐτῇ ἔορτάς, ἃς ἐφαίδρυνον πάντοτε εὐθυγάντα παρέχοντες οἱ μετέχοντες τούτων ἀοιδοί. Τῶν ἔορτῶν δὲ τούτων ὄνομαστόταται ἥσαν τὰ Ἀθήνησι **Παναθήναια** καὶ τὰ ἐν Σπάρτῃ **Κάρυεια**. Κατὰ πάσας τὰς ἔορτὰς ταύτας παρείχοντο τοῖς νικηταῖς μένισται τιμαί, αἵτινες ἐκέντριζον μὲν σφόδρα τὴν πρὸς δόξαν ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεζωπύρουν τὴν δημιουργικὴν αὐτῶν δύναμιν, αἵτιαι δὲ γένοντο, ἵνα πᾶσαι αἱ ἐν Ἑλλάδι τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι εἰς ἀνέφικτον προαγθῶσι τελειότητα.

II

ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1000 — 700 Π. Χ.

ΤΑ ΤΩΝ ΡΑΥΓΩΔΩΝ ΕΠΗ

Τὰ ἀρχαιότατα Ἑλληνικῆς ποιήσεως λείψανα ὕμνοι εἰσὶ θρησκευτικοί, ἀποδιδόμενοι εἰς τὸν προμνημονευθέντα Ὁρ-

¹ Στράβ. 3, 10 ἥ c. 421—422.

² Σ. Μ. Κατὰ Φερεκύδην (παρὰ τῷ ἀρχαίῳ τοῦ Ὁμήρου Σχολιαστῇ ἐν ('Οδυσ. T 432) «πρῶτος (ὁ Φιλάριμμων, ὃστις καὶ Θρῆξ λέγεται) ἐδόκει χοροὺς (= χορωδίας) συστήσασθαι». Ο δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ μουσικῆς III λέγει «Λητοῦς τε καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀπόλλωνος γένεσιν δηλῶσαι ἐν μέλεσι (τὸν Φιλάριμμωνα) καὶ χοροὺς πρῶτον περὶ τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν στῆσαι»..

φέα. Ωσαύτως οι παιᾶνες καὶ αἱ τῶν ἀοιδῶν προσῳδίαι ἥδοντο ἐν τοῖς ιεροῖς ἀγῶσιν ἀρχῆθεν πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν μόνων. "Επειτα δ' ὅμως, δτε κοιναὶ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐγίνοντο ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, οἵα ἡ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ Τροίαν στρατεία πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡνωμένων (1200 π. Χ.), ἀνάγκη παρέστη, ἵνα καὶ αὗται ὑμνηθῶσι καὶ ἐγκωμιασθῶσιν ὡς τολμηρὰὶ ἡρώων πράξεις. Καὶ αἱ ἑκατὸν σχεδὸν ἔτη μετὰ τὰ Τρωικὰ ὀλοκλήρων φυλῶν γενόμεναι μεταναστάσεις ἐκ τῆς ἐνεκα ἐσωτερικῶν τότε ἐρίδων σπαρασσομένης Ἑλλάδος εἰς τε τὰς νήσους καὶ τὰς δυτικὰς τῆς μηκρᾶς Ἀσίας ἀκτάς, αἴτινες εἰς τελείας μετεβλήθησαν ἐλληνικὰς ἀποικίας, συνέτειναν καὶ αὐταὶ εἰς ἀλύπνιοιν καὶ διέγερσιν τοῦ μουσικοῦ παρ." Ἑλληστηγοὶ αἰθίματος, καθόσον καὶ διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τοὺς μᾶλλον πεπολιτισμένους τῆς Ἀσίας λαοὺς γοργῷ τῷ ποδὶ διεπόθη ὁ πολιτισμὸς παρὰ τοῖς μετανάσταις τούτοις. "Ἐτι δὲ καὶ τὰ ἔξαισια καὶ παράβολα ἔργα τῶν ἡρώων τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, νικητῶν εἰς τὴν πατρίδα ἐπανιόντων, ἐκέντρισαν καὶ ἀνεζωπύρωσαν τὸ παρ' αὐτοῖς ποιητικὸν πνεῦμα. Ῥαψῳδοὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μεταβαίνοντες συνέλεγον παντοίας διηγήσεις περὶ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων ἔργων, δπως μεταδώσωσιν αὐτὰ ἐπειτα ἐν ἀλληλουχίᾳ συνηρμοσμένα πρὸς τὸν λαόν. Ἡ διάδοσις δὲ τῶν συμβάντων τούτων ἐγίνετο ἐκάστοτε δι' ἀπαγγελίας συνοδευομένης ὑπὸ μουσικῆς, ήτις ἐνισχύουσα τὴν ἐκ τῶν λόγων αἰσθησιν, ἐδίδου αὐτοῖς ὠρισμένην διεύθυνσιν καὶ βύθυμὸν καὶ διετύπου ἐπὶ τέλους αὐτὰ ἐν μέτρῳ πεποιημένα. Ἡ ζωηρὰ τῶν ῥαψῳδῶν τούτων ἀπαγγελία, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἥχων τῶν ὑπ' αὐτῶν κρουομένων χορδῶν, διεπλάσθη εἰς ἄσμα· οἱ ἔρρυθμοις δμως πρὸς ἀλλήλους συνειρμένοι ἐκεῖνοι μῆθοι ἐγένοντο ὃς αψ φύσια, ἐξ ὧν ὑστερον ἀπετελέσθη τὸ μέγα παρ." Ἑλληστοις ἐπος.

"Ιωνες μεταναστεύσαντες ἐκ τῆς Ἀττικῆς κατέλαβον ἀπὸ τοῦ ἐνδεκάτου ἥδη π. Χ. αἰῶνος τὰς τε ἀκτὰς τῆς Λυδίας

καὶ τὰς ἐπικειμένας αὐτῇ νήσους, καὶ ὀνόμασαν Ίωνίαν.
Ἐνταῦθα περὶ τὸ 900 π. Χ. ἀκμάσας ὁ μέγιστος καὶ ἐνδο-
ξότατος τῶν ὁαψφδῶν ἐκείνων "**Ομηρος**" ἐποίησεν ἐν καλ-
λιεπεῖ γλώσσῃ καὶ τεχνικῷ ἔξαμέτρῳ περιπαθῆ ἐπικὰ
ἄσματα καὶ ἐγένετο διὰ τε διδασκαλίας καὶ παραδείγματος
ὅ ἡγεμῶν τῆς περικλυτῆς τῶν ίώνων ἀοιδῶν σχολῆς. Εὐ-
φήμως πάνυ καὶ εὔσεβῶς μνημονεύει ὁ "Ομηρος τῶν προ-
γεγενημένων ὁαψφδῶν **Θαμνορειος**, **Δημοδόκου** καὶ **Φη-**
μέου, οἵτινές συνώδευον τὰς ἑαυτῶν ἀπαγγελίας διὰ τοῦ
ἔξ Αἰγύπτου μετενεχθέντος ἐγχόρδου δργάνου, τῆς φόρ-
μηγγος, διὰ τῆς κιθάρας ἢ χέλυος,¹ συγκινοῦντες τοὺς
ἀκροατὰς συχνάκις μέχρι δακρύων. 'Ο θεῖος ἀοιδὸς
ἀπ' οὐδεμιᾶς λείπων ἑօρτῆς, ἐκάθητο ἐπὶ ἀργυροῦ θόρνου,
παρὰ τὸν στῦλον τῆς πομπικῆς αἴθουσῆς ἐρειδομένου, καὶ
ἐχων πρὸ αὐτοῦ κύπελον πλῆρες ἀνθοσμίου οἶνου ἥδε
κλείζων τὰ ἔργα τῶν τε θεῶν καὶ ἀνδρῶν. Τὸ δὲ νεώτατον
ἄσμα ἥκούνετο ἥδιστα καὶ προθυμότατα.

Τὴν τὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπιχείρουσ' ἀνθρώπου,
ἥτις ἀκονότεται τεωτάη ἀφετέληται.

'Οδυσ. α. 351 καὶ 352.

'Ο Θάμυρος, ὑπολαμβανόμενος, δτι μαθητὴς ἐγένετο τοῦ
προμνημονευθέντος Λίνου, τῶν πρώτων ἢν ἐν τοῖς πυθι-
κοῖς ἀγῶσι νικητῆς, συνοδεύων τὴν ἡδίστην καὶ θεοπεσίαν
ψωνὴν διὰ τῆς κιθάρας. Τολμάσας δμως ποτὲ νὰ διαγωνι-
σθῇ καὶ πρὸς τὰς Μούσας ἡττήθη καὶ τὰς ὅψεις ὑπ' αὐτῶν
διεφθάρη διὰ τὴν ἀλόγιστον τόλμην καὶ τὴν θε-
σπεσίαν ἀοιδὴν ἀφηρέθη.²

'Ο "Ομηρος" ἐγεννήθη πιθανότατα ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ.

¹ Σ. Μ. Χέλυς κυρίως εἶνε χελώνη, ἵς τὸ κέλυφος μετεσκεύ-
ασεν ὁ Ἐρυνῆς κατὰ τὸν μῆθον εἰς λύραν, ἐντείνας ἐπ' αὐτῆς χορ-
δάς. ("Ορα ὄμν. Ἐρυ. 25 καὶ Ἑζῆς").

² Σ. Μ. Πλατοχ. περὶ μουσικ. III. 'Ομηρ. 'Ιλ. B. 594 — 600. 'Απολ-
λοδωρ. 1, 3, 3.

άγνοοῦμεν δημως ἀτυχῶς τελέως τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Τὰ δ' ἀθάνατα ἔργα τοῦ ἀπαραμίλλου καὶ εύμουσοτάτου τῶν ποιητῶν πιστὴ ἀπεικόνησις εἶνε τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ τρόπου τοῦ διανοεῖσθαι τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἡ ύφη τοῦ λόγου εἶνε εὐγενής, μεγαλοπρεπής καὶ ἀπαθής. Διὸ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ παρ' Ἑλλησιν ἦν, ὥστε νομίζοντες ἐκεῖνοι ἀλάνθαστα τὰ ὄντα αὐτοῦ θείας ἀπένεμον τιμάς ἀνδριάντας ἰδρύοντες καὶ ναοὺς ἀφιεροῦντες. Οἱ ύπ' αὐτοῦ διδαχθέντες καὶ κατὰ τὸ ἴδιον φρόνημα καὶ τὴν ἴδιαν γνώμην ἄδοντες Ὁμηρέδαις συνεπλήρωσαν καὶ ἐπεξέτειναν τὰς ἡρῷας κατὰ τὴν ύφην τοῦ λόγου, ἢ αὐτὸς ἔχοντας, καὶ μετεδίδοσαν ἐπὶ αἰῶνας ἀπὸ στόματος εἰς στόμα. Πρῶτος, ὡς λέγεται, ὁ Σόλων¹ (590 π. Χ.) μετεφύτευσεν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὄμηρικά ἐπι, διατάξας, ὅπως ἄδωνται ὑπὸ πολλῶν ἐναλλάξ ἡρῷωδῶν ἐν ταῖς ἑορταῖς, αἵτινες πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέστησαν. Γυτερον δ' ὁ Πεισίστρατος οὐ μόνον τάξιν εἰς τὰς ἡρῷας ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καὶ ἀνέγραψεν αὐτὰς. Εἰς δὲ τοὺς μεταγενεστέρους κριτικοὺς τοὺς Ἄλεξανδρεῖς (170 π. Χ.) ὀφείλομεν τὸν ἔγγραφον φυλακὴν τῶν ὑπὸ τὸ δνομα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὁδυσσείας περισσωθέντων 48 ὄμηρικῶν ἐπῶν.

'Ο ἐπὶ τῶν ὄμηρικῶν χρόνων ἀοιδός, πανταχοῦ ἀσπα-

¹ Σ. Μ. Πρῶτος εἰς Ἑλλάδα τὰ ὄμηρικά ἐπι πηγαγε (κατὰ Πλούτ. Λυκούργ. 4, 4.) Λυκούργος ὁ τοῖς Σπαρτιάταις τοὺς νόμους δοὺς· ὁ δὲ Σόλων διέταξεν ἐν Ἀθήναις, ὅπως ἀπαγγέλλωνται δημοσίᾳ. Πρῶτος δ' ὁ Πεισίστρατος ἐν ὅλον ἀπετέλεσε διασκευάσας τὰς ἡρῷας καὶ κατὰ σύστημα τάξας διὰ τῶν διαδκευαστῶν ποιητῶν, ὃν προϊστατο ὁ Ἀθηνύθεν ὀρφικὸς ποιητὴς Ὄνομάριτος, καὶ ὥρισεν αὐτὸς ἢ ὁ νιὸς Ἰππαρχος (Πλατ. Ἰππαρχ. σελ. 22^ο Β), ἵνα ἄδωνται ἐν τοῖς Παναθηναίοις. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Θουκυδίδης (VII. 55) πρεσβύτατον νιὸν λέγει οὐχὶ τὸν Ἰππαρχον, ἀλλὰ τὸν Ἰππίαν· ὅστε κατὰ Θουκυδίδην μᾶλλον εἰς τὸν Ἰππίαν τυραννήσαντα πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος περὶ Ἰππάρχου λεγόμενα, ὅτι ηνάγκασε τοὺς ἡρῷας «Παναθηναῖοις ἐξ ὑποληψεως (ἐναλλάξ) ἐφεξῆς αὐτὰ (τὰ Ὁμήρου ἐπη) διιέναιν. Γνωστὸν δ', ὅτι ἡ γνωσιότης τοῦ δημάρχου τούτου τοῦ Πλάτωνος ἀμφισβητεῖται.

στὸς καὶ περίβλεπτος ὅν καὶ ἔνθερμον εὐρίσκων ὑποδοχῆν, ἦν δὲ ποιητὴς ἄμα καὶ ψάλτης συνοδεύων τὰ ἄσματα διὰ τῆς φύσεως ἡ κιθάρας, αἴτινες ἔγχορδα δργανα οὖσαι κοινόν. φαίνεται, εἶχον δνομα λύραν ἥχέλυν. Η γνῶσις δὲ τοῦ συνοδεύειν τὰ ἐπι δι' δργάνους ἦν οὔτως ἀναγκαία εἰς τὸν ποιητὴν καὶ ἀπαραίτητος, ὥστε δὲ **Ἡσέιδος**, δστις ἀρχηγέτης ἐγένετο τῆς ἐν Βοιωτίᾳ περὶ τοὺς διηρητοὺς χρόνους ἡ καὶ πρότερον ἀκμασάσης ἀοιδῶν σχολῆς, «ἀπελάθη τοῦ ἀγωνίσματος, ἀτεού κιθαρίζειν ὁ μοῦ τῇ φύσῃ δεδιδαγμένος». ¹ Ως δὲ πρότερον οἱ ιερεῖς μόνοι, οὔτε καὶ νῦν οἱ ἀοιδοὶ ἐκέκτηντο γνῶσεις, δι' ὧν ἐδύναντο νὰ ἐπιδράσωσι προτρεπτικῶς καὶ ὠφελίμως ἐπὶ τὴν ἔξειγένεισιν τοῦ καθόλου τῶν Ἑλλήνων ἥθους. Πεζοποροῦντας οὔτοι ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐλάμβανον πεῖραν τῶν ἐν αὐταῖς μετεδίδοσαν τὰς ίδιας γνῶσεις καὶ συνετέλουν οὔτω τὰ μάλιστα, δπως παρεύπται καὶ εὐημερῇ δ λαός. Παρὰ πάσαις ταῖς δημιοσίᾳ καὶ ίδιᾳ γινομέναις ἑορταῖς διήχουν τὰ τῶν ἀοιδῶν ἄσματα, χορευταὶ δὲ ἀδοντες ἄμα ὠρχοῦντο πρὸς τὸν ἥχον τοῦ αὐλοῦ ἡ τῆς λύρας. Καὶ οἱ εἰς βραχείας δὲ φράσεις συνιστάμενοι πολιτικοὶ νόμοι καὶ ἡ καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ Δράκοντος (624 π. Χ.) οἱ δι' αἰματος γεγραμμένοι,² (ώς ὑπὸ Δημάδου ἐλέγετο), μετεδίδοντο τῷ λαῷ ἐπαδόμενοι διὸ δὲ λέξις «νόμοι» σημαίνει καὶ ἄσματα καὶ νόμους ἄμα πολιτικούς.

Εἰς τὰ ἀρχαιότατα παντὸς λαοῦ μουσικὰ δργανα καταλέγονται πάντοτε τὰ ὁυθμικῶς μόνον θορυβητικὰ καὶ ταταραχώδην τοιαῦτα παρ' Ἑλλησιν ἥσαν τὸ τύμπανον (ὅπτρον), τὰ ἐκ ξύλου πλαταγοῦντα, οἷον τὸ κρόταλον καὶ σεῖστρον καὶ τὰ μετάλλινα λεκανοειδῆ, οἷον τὸ κύμβαλον. Γνωστὰ δὲ είτα γίνονται τὰ δστέινα, καλαμόφωνα καὶ συριγγόφωνα (σύριγγες) καὶ οἱ ἐκ σκλη-

¹ Σ. Μ. Παρὰ Παυσν. Χ, 7, 3.

² Σ. Μ., Σύμερον μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν μάλιστα τῆς «Ἀθηναίων πολιτείας» τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ γνώμη, δτι παντὸς ἀμαρτηματος ποιητὴ θάνατος ἦν ὑπὸ Δράκοντος ἐπιθεβλημένος, δὲν ισχύει.

ροῦ ξύλου κατασκευαζόμενοι αὐλοί, οἵτινες ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις κεκοσμημένοι παρ' Ἑλλησιν ἦσαν διὰ προστομίδων ἢ γλωττίδων, ὅπως ὁ ἥχος πληρέστερος ἢ δξύτερος γίνηται. Ὁ Ομηρος λόγον ποιεῖται, πλὴν τῶν ἥδη μηνυούντων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγχόρδων δργάνων, καὶ περὶ τοῦ μοναύλου ἢ αὐλοῦ καὶ τῆς ἔξ επτὰ συνήθως καλάμων διαφόρου μήκους συνισταμένης σύριγγος, ἀλλ' ὅμως μόνον, ὅπως συνοδεύωσι πάντοτε τάς τε φδάς καὶ τὴν δρχησιν. Ἀντὶ δὲ σαλπίγγων χαλκίνων καὶ κερατίνων, ἃς πολλῷ ὕστερον οἱ Ἑλληνες ἐν πολλῇ τῇ χρήσει εἶχον, ὑπῆρχον ἀναπληροῦντες αὐτὰς οἱ μεγαλοφωνότατοι κήροι κες, ὃν περικλυτὸς καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον δι' Ομῆρου ἐγένετο ὁ «χαλκεόφωνος» **Στέντωρ**.

Τὸ ἐγχόρδον τῶν προγενεστέρων Ἑλλήνων σίοιδῶν δργανον, οὐ ἢ εὔρεσις εἰς τὸν Ἐρυἄν ἀποδίδοται ἢ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τέσσαρας είχε μεμονωμένως ἐντεταμένας χορδάς. Τὸ δ' ἀρχαιότατον τετράχορδον τούτο δργανον τοσοῦτον ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων ἐτιμᾶτο, ὥστε ἡ ἔκτασις (τὸ διάστημα) τῶν χορδῶν αὐτοῦ (quarte)⁴ ἐλαυδάνετο ὡς βάσις πάντοτε εἰς πάντα τῆς μουσικῆς τὰ συστήματα τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ἥχοι τῶν τριῶν ἀρχαιοτάτων ἐλληνικῶν τρόπων (modi), δν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἀοιδοῦ, ὠρισμένος ἦν ἄμα οὐ μόνον ὁ ὅλος χαρακτὴρ τοῦ ὑπὸ τῆς μουσικῆς συνοδευομένου ποιήματος, ἀλλὰ καὶ ὁ ύθμος καὶ ἡ δλη αὐτοῦ ἐκφανσις, φαίνεται, ὅτι εἶχον τὰς ἀκολούθους ἀναλογίας.

τρόπος λυρικὸς	τρόπος φρυγικὸς	τρόπος δωρικὸς
do re mi fa 1 1 1/2	re mi fa sol 1 1/2 1	mi fa sol la 1/2 1 1

Οἱ συγγραφεῖς, οἵτινες παραδιδόσιν ἥμην τὰ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων τετραχόρδων καὶ τῆς

⁴ Σ. Μ. Τοῦ τετραχόρδου τούτου αἱ χορδαὶ ἡρμοσμέναι (κεχορδισμέναι) ἦσαν, ὡς οἱ παλαιοὶ ἐλεγον κατὰ τὸν διὰ τεσσάρων λόγον. Πλουτ. περὶ μουσ. XXIII.

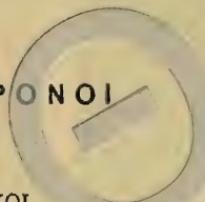
βραδύτερον γενομένης βελτιώσεως καὶ ἐπαυξήσεως αὐτοῦ, διαφωνοῦσιν ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν μέσων τόνων ὡσαύτως δ' ὑπ' οὐδενὸς τούτων ἀκριβῶς παραδίδοται τὸ δὲ πόλλυ τὸν ὕψος ὠρισμένου τινὸς τόνου τοῦ παρ'. Ἔλλησι συστήματος τῆς μουσικῆς. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ δῆλον διὰ τί αἱ μὲν ὁ νομασίαι τῶν τετραχόρδων τούτων συνεχῶς ἕδη παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐναλλάσσονται πρὸς ἀλλήλας, οἵ δὲ νεώτεροι συγγραφεῖς μόνον κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς δύνανται νὰ ἀποδώσωσι διὰ τῶν εὑρωπαϊκῶν μουσικῶν σημείων τὸ τονικὸν αὐτῶν ὕψος.

III

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

700 — 888 π. χ.

ΑΤΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Οἱ ἐκ τῆς ὁμορικῆς σχολῆς προελθόντες ἀοιδοὶ διέδοσαν τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς νήσους τῆς μικρᾶς Ἀσίας οὐ μόνον τὴν ποίησιν καὶ μουσικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐπιστήμην καὶ αἰσθησιν καὶ πολιτισμὸν ἡμεροῦντα τὰ ἄγρια ἥθη. Οἱ δὲ τῶν ἀποικιῶν τούτων κάτοικοι ἐν στενῇ ἐπικοινωνίᾳ ὅντες διὰ τε τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας πρὸς τὴν μυτρόπολιν ἔσπειραν καὶ ἐν αὐτῇ τὸν σπόρον εὐγενεστέρου καὶ λεπτοτέρου πολιτισμοῦ. Πεσῶν δὲ ὁ σπόρος οὗτος ἐφ' ἀπαλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεπτύχθη προαχθεὶς κατὰ μικρὸν εἰς ἀκμήν, ὥστε, ὥσπερ πρότερον ἡ Ἀσία καὶ Ἀφρική, οὕτω νῦν ἡ Εὐρώπη ἡ κυρία ἔδρα ἐγένετο καὶ κοιτὶς λεπτοτέρων καὶ βαθυτέρων ἐπιστημονικῶν γνώσεων. Καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄρα, ἡς ὁ περίλαμπρος ἥλιος νὰ διαφωτίσῃ ἔμελλε τὴν ἔτι ὑπὸ ὁμίχλης κεκαλυμμένην Εὐρώπην, ἡ μουσικὴ ἐγένετο ἐν τῶν οὐσιωδῶν μέσων, ὅπως ἡμερώτερα καὶ λεπτότερα γένωνται τὰ ἥθη καὶ εὐγενῆ ἐμπνευσθῶσι καὶ ἀναζωπυροθῶσιν αἰσθήματα. Οὕτως δὲ Πολύδιος

διηγεῖται, ὅτι οἱ πρῶτοι τῶν Ἀρκάδων νομοθέται ιδρύοντες τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν καὶ ὁμοίζοντες τὸ πολίτευμα, ὑπὸδψει μάλιστα ἐσχον τὴν εὐεργετικὴν τῆς μουσικῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ παῖδες ἔθιζό-μενοι εἰς τὴν μουσικὴν ἥδον ὕμνους εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ ἐπιχωρίους ἡρωας καὶ διδασκόμενοι δρЖησιν ἡσκοῦντο ἄμα εἰς τὰ πολεμικὰ ἡχοῦντος τοῦ αὐλοῦ. Καὶ ἐν πάσαις μὲν ταῖς τοῦ βίου ἀσχολίαις ποικίλα ἥδοντο ἄσματα, ἐν δὲ ταῖς τοῦ Βάκχου ἑορταῖς διηροῦντο παῖδες καὶ ἔφηβοι εἰς δύο χοροὺς καὶ ἑτέλουν πρὸς τὸ μέλος τῶν αὐλῶν¹ πανηγυρι-κοὺς ἀγῶνας.¹

Ἡ **Σπάρτη** ἐκέκτητο ἥδη ἀπὸ τοῦ 888 π. Χ. διὰ Λυ-κούργου νόμους, δι’ ᾧ τοῦτο μάλιστα ἐσκοπεῖτο, ἐντονα καὶ νευρώδη τὰ σώματα νὰ γένωνται καὶ νὰ ἐνθαρρουνθῶσι καὶ καρτεροί οἱ πολῖται διὰ τούτων ὑποδειχθῶσιν, δπως ἀνδρείως ἀμύνωνται ἐπερχομένους τοὺς πολεμίους. Ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πολιτεία προσελάβετο διὰ τῶν νόμων τούτων μείζονα πολιτικὴν δύναμιν ἐπικρατήσασα τῶν ταυτο-χρόνως διαπλαττομένων ἀσθενεστέρων ἐλληνίδων πόλεων, ὃν ἡγεμὸν ἦν, ἄχρις οὗ αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι γενόμεναι διὰ νόμων, οἵτινες ἔτι καὶ τὰς πνευματικὰς τῶν πολιτῶν δυ-νάμεις ἀνέπιτυσσον καὶ προῆγον, ὑπερέβαλον τὴν Σπάρ-την περιθημένην. Οἱ Λυκοῦργος, πρὸν γένηται νομοθέτης, ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, δπως γνωρίσῃ ἐκεῖ καὶ σπουδάσῃ τοὺς ἐπὶ μακρὸν δοκιμασθέντας νόμους τοῦ Μίνωος. Ἐν-ταῦθα ἐγνώρισε τὸν **Θαλῆν** καὶ **Θαλῆταν**, δις παρὰ τὰς ἀμφιβόλους εἰδῆσεις, ἃς περὶ αὐτοῦ ἔχομεν, συχνὰ ὑπο-λαμβανομένους καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Σόδανος ἀκμάσαντος Θά-λητος τοῦ Μιλησίου, φαίνεται ὅμως συνενῶν ἐν ἑαυτῷ πλεονεκτήματα πολιτικοῦ ἀνδρός, παγκοσμίου ἀπολαύον-

¹ Σ. Μ. 'Ο Πολύδιος ἐν IV. 21, 3 λέγει «καὶ πρὸς τούτοις συνό-δους κοινὰς καὶ θυσίας πλείστας ὄμοιώς ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ κατεί-θισαν, ἔτι δὲ χοροὺς παρθένων ὄμοι καὶ παιδῶν, καὶ συλληβδῶν πᾶν ἐμπχανήσαντο, σπεύδοντες τὸ τῆς ψυχῆς ἀτέραμνον (τραχὺ) διὰ τῆς τῶν ἔθισμῶν κατασκευῆς ἐξημεροῦν καὶ πραῦνειν».

τος φήμης ως σοφοῦ καὶ ἀσιδοῦ. Τὰ ἄσματα τοῦ Κροτὸς Θαλῆτου οὐ μόνον ἀκαταμάχητον, ως ἐλέγετο, ἥσκουν κράτος ἐπὶ τὰς καρδίας, ἀλλὰ μάλιστα φαίνονται ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ ἴωνται καὶ νόσους διὸ καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον μετεπέμψατο αὐτὸν εἰς Σπάρτην, δπως καταπαύσῃ διὰ τῶν μαγευτικῶν φόδων τὸν ἐν αὐτῇ λοιμόν. Ἀκολουθήσας λοιπὸν τῷ Λυκούργῳ¹ εἰς Σπάρτην ἐφυγάδευσε διὰ τῶν ἄσμάτων τὴν νόσον, ως λέγεται, καὶ ἀργῷ τε καὶ ἔργῳ προτρέπων εἰς ὅμονοιαν καὶ πρὸς τοὺς νόμους ὑπακοὴν ἀρωγὸς ἥλθε τῆς ἀνακαινιζομένης μὲν καὶ ἀνασχηματιζομένης Σπάρτης, συντεταραγμένης δ' ἔνεκα ἐσωτερικῶν ἐρίδων. Ἐποίησε δ' ὁ Θαλῆτας ὕμνους (παῖανας) καὶ θρησκευτικὰ χορικὰ ἄσματα (ὑπορχίνυματα), πρὸς τὴν τῶν θεῶν λατρείαν ἀρμόττοντα, καὶ διέταξε τὰς ἐνσπλιούσεις δροχήσεις (πυρίχνην), ἃς ἀποτελούσας ἄμα μέρος τῆς γυμναστικῆς, ἐδιδάσκετο ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀνατρεφομένη νεότης.² Αἱ δωρικαὶ μελῳδίαι τοῦ Θαλῆτου ἦδοντο ἐν Λακεδαιμονίῳ ἐπὶ μακρὸν ἔτι μετὰ τὴν τελεύτην αὐτοῦ· ὁ δὲ Πυθαγόρας, δοτὶς ἡκμασε τριακόσια ἐπη ὕστερον, λέγεται, δτὶ καὶ οὗτος ἐτέροπετο θελγόμενος ὑπὸ τῶν ἐκείνου παιάνων.

Οἱ τοῦ Λυκούργου νόμοι συνταχθέντες καὶ τοῖς πολίταις παραδοθέντες δὲν ἀνεγράφουσαν, ἀλλὰ διεμνημονεύοντο ἀείποτε ἥδομενοι ἢ ἀπαγγελλόμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ νόμοι οὗτοι ἐκράτυνον μὲν καὶ ἐπαιδαγώγουν τὸν λαὸν οὕτως, ὡστε ἀπτόπτος νὰ βαίνῃ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐκώλυσον δύμας ἄμα καὶ πᾶσαν πρόσοδον καὶ ἐμποδὼν ἐγίνοντο διὰ δεσμῶν ἀναστατικῶν εἰς προαγωγὴν τῶν ἐλευθερίων καὶ καλῶν τεχνῶν. Οὕτως ἄρα περιωρίσθη καὶ ἡ τῶν Σπαρτιατῶν μονοικὴ εἰς τοὺς τέσσαρας τόνους τοῦ ἀρχαίου δωρικοῦ τετραχόρδου καὶ εἰς τὰς σεμνὰς καὶ ἀπλᾶς θρησκευτικὰς χορῳδίας, αἵτινες διακυ-

¹ Σ. Μ. Κατά Κ. Ο. Μύλλερον (Ἴστορ. τ. Ἑλλ. Φιλολ. I. σελ. 234 κατὰ μετάφρ. Κυπριανοῦ) ὁ Λυκούργος ἦν πολὺ προγενέστερος τοῦ Θαλῆτου ἀκμάσαντος περὶ τὸ 620 π. Χ.

² Σ. Μ. Μάλιστα ἐν ταῖς γυμνοπαιδείαις ('Αθην. XV.).

μαινόμενοι ἐν αὐτοῖς κατεστάθησαν ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ὀρισμέναι διαρκῶς. Καὶ ὅμως περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο πάντες οἱ μελωδοί, ὅπως ἀναγνωρισθῶσιν ὡς δόκιμοι καὶ ἐπαινεθῶσι καὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς μουσικῆς Σπάρτη. Οἱ δὲ εὐτολμότατοι καὶ εὐφύεστατοι τούτων πολλαχῶς καὶ ἐτόλμυνσαν πολλάκις νὰ διαρρήξωσιν ἢ τούλαχιστον εὔρυνωσι τοὺς φραγμούς, οἵτινες τεθειμένοι ἐνταῦθα ἦσαν ἐπὶ τὴν ἐλευθέριον τῆς μουσικῆς τέχνην. Διὸ ματαίως προσεπάθησαν οἱ αὐτηροὶ Ἐφοροὶ νὰ ἀποκωλύσωσι τὴν Σπάρτην ἀπὸ παντοίων ἀναμορφώσεων· ἢ νέα ἄλλων χρόνων μουσικὴ ἐγένετο μὲν καὶ ἐνταῦθα ἐν πλήρει δμοφωνίᾳ δεκτή, ἀλλὰ μόνον βραδύτερον καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας.

Τίνα δύναμιν ἱκανὴ ἦν μουσικὴ ἐνθουσιῶσα νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν τραχέων καὶ ὕμιν Σπαρτιάτῶν ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν τῷ β' μεσοσηνιακῷ πολέμῳ (682 π. Χ.) γενόμενα. Ἡττηθέντον τῶν Σπαρτιατῶν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Μεσσηνίους μάχαις, συνεβούλευσεν αὐτοῖς ἐρωτηθὲν τὸν δελφικὸν μαντεῖον νὰ προσλάβωσιν ἔξι Αθηνῶν, ὅπως εὐτυχήσωσι, στρατηγόν· οἱ δὲ Αθηναῖοι ἐπεμψάν αὐτοῖς ὡς τοιοῦτον πρὸς χλεύην μετὰ πονηρίας ὑποκεκρυμμένης τὸν χωλὸν καὶ τῆς νεότητος διβάσκαλον καὶ ἀοιδὸν Τυρταῖον.⁴

⁴ Σ. Μ. Τῶν παλαιῶν, ὅσοι περὶ Τυρταίου λόγον ποιοῦνται, ὁ μὲν τοῦ Πλάτωνος Σχολιαστῆς (Νόμ. I. σελ. 629 A), ὁ Παυσανίας (IV, 15, 3) καὶ ὁ Σουίδας (ἐν Δ. Τυρταῖος) παραδιδόσιν, ὅτι ὁ Τυρταῖος καὶ χωλὸς τὸν ἔνα πόδα ἔν τοις διδάσκαλος γραμμάτων. Οἱ προγενέστεροι ὅμως τούτων Πλάτων (ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ) καὶ Λυκοῦργος (Λεωκρ. § 106) καὶ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Θ (Ε), 6 (7) 2) ἀγνοοῦσι ταῦτα. Τούναντίον δὲ καὶ ὁ Λυκοῦργος καὶ Διόδωρος (XV, 66, 3) καλούσιν αὐτὸν ὁ μὲν στρατηγὸν ὁ δὲ Διόδωρος ἡγεμόνα (Λακεδαιμονίων) καὶ ποιητὴν. Καὶ ὁ Παυσανίας δὲ λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι «καὶ τὰ ἐλεγεῖα καὶ τὰ ἐπὶ σφίσι (Λακεδαιμονίοις) τὰ ἀνάπαιστα ἥδεν»· ὁ δὲ Σουίδας καλεῖ αὐτὸν ἐλεγειοποιὸν καὶ αὐλητὴν. Ἐκ δὲ τῶν εἰς ἡμᾶς περιωθέντων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τυρταίου ποιημάτων καὶ συνετὸς φαίνεται καὶ οὐχὶ ὁ τυχών, ἀλλ' ἀγαθὸς ποιητής. Διὰ τῶν ποιημάτων δὲ τούτων τοιοῦτον ἐνέπινευσε τοῖς ἀποτεθαρρουμένοις Σπαρτιάταις ἐνθουσιασμὸν καὶ καταφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον, ὥστε λαμπρῶς ἐνίκη-

Καταφρονήσαντες δύως καὶ δλιγωρήσαντες αὐτοῦ οἱ Σπαρτιᾶται, ἡττήθησαν πολεμήσαντες. Ἀλλὰ νῦν ἐνέτεινεν δὲ Τυρταῖος τὴν φωνὴν ὑψώσας καὶ ἔξεκαυσε διὰ τῶν θουρίων ἀσμάτων πρὸς φρυγικὸν αὐλὸν ἀδομένων τὸ θάρρος αὐτῶν· ἐν τινὶ δὲ νέᾳ μάχῃ¹ πολεμήσαντες πρὸς τοὺς Μεσσηνίους ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. Εἰς τὸν Τυρταῖον, δοτὶς ἐν μελῳδίαις συγκινούσαις ἔξοχως καὶ τὴν ἀνδρείαν ὑμηνοσε καὶ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον καταφρόνησιν, ἀπένειμαν οἱ Σπαρτιᾶται τὰς μεγίστας τῶν τιμῶν πολίτην Σπαρτιάτην ποιήσαντες, καὶ ἥδον τὸ ἀπὸ τοῦδε τὰς ωδὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς παιᾶνας πάντοτε πρὸς τῆς μάχης, ἥχούντων τῶν λιγυρῶν αὐλῶν.

Πέρας λαβόντων τῶν μεσσηνιακῶν πολέμων, διατρίβων ἐν Σπάρτη καὶ δὴ καὶ ἐνδημος ἥδη γενόμενος ἐν αὐτῇ δ

σαν τοὺς Μεσσηνίους. Ἀστεία δὲ πάνυ φαίνεται ἡ μεταποίησις, ἢν τινες τῶν παρ'² ἡμῖν ιστορίας συγγραψάντων ἐποίησαν τῶν λόγων τοῦ Παυσανίου «γραμμάτων διδάσκαλος» εἰς γραμματικὸν ἀσκαλόν, αὐτοὶ, φαίνεται, τοιοῦτοι ὄντες. Ἀληθῶς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν παιδαρίων αὐτῶν ἀκατάληπτον ὑπολαμβάνεται, πῶς ἡλιθιος καὶ εὔτελης ποιητὴς κατώρθωσεν ὅτι ἀνευ αὐτοῦ ἥδυνάτουν οἱ Σπαρτιᾶται. Ἐτὶ δὲ ἡ μεταξὺ Αθηνῶν καὶ Σπάρτης ἀντιζηλία, ἡς ἔνεκα δῆθεν τοιοῦτον εὔτελην ποιητὴν ἐπεμψάν οἱ Αθηναῖοι, ἐν μεταγενεστέροις ἀνεπτύχθη χρόνοις μάλιστα ἀπὸ τῶν Περσικῶν διότι η δύναμις τῆς Σπάρτης ἐν οἷς ἐξην χρόνοις ὁ Τυρταῖος (β' μεσσην. πόλη. 645 — 628 κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας) οὐδαμῶς ἢν σφόδρα ἐπιφοδος, φιλίως δὲ μάλιστα δύναται τις εἰπεῖν διέκειντο καὶ τότε καὶ πολλῷ ἐτι ὑστερον οἱ Αθηναῖοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, οὓς ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν (515 π. Χ.), ὅπως ἐξωσθῇ ὁ Ἰππίας. Τὸ τῆς χωλότητος τοῦ ποιητοῦ ἐξηγεῖται προειθὼν ἐκ τῆς τῶν ποιημάτων χωλότητος, ἀνίσων τῶν στίχων τοῦ ἐξαμέτρου καὶ πενταμέτρου ὄντων. Οἱ μεταγενέστεροι λοιπὸν συγγραφεῖς ἐξ ὑστέρων κρίνοντες καὶ ἀποκρύφους καὶ ἐπιπολῆς γεγραμμένας παραδόσεις ὑπ' ὄψει ἔχοντες ἴσως, ἃς ἀβαδανιστῶς παρέλαβον, ἐπὶ τὸ χλευαστικώτερον ἐμνημόνευσαν τοῦ Τυρταίου. Ἐκ τούτων ἄρα πάντων εὕδηλον, ὅτι οἱ Αθηναῖοι ἀγαθὸν ἐπεμψάν τοῖς Σπαρτιάταις ποιητὴν, δοτὶς πιθανῶς καὶ τῆς στρατηγικῆς, μάλιστα ἐν ταῖς πολιορκίαις, εἰς δὲ οἱ Αθηναῖοι διεκρίνοντο, οὐχὶ παντάπασιν ἀμοιρος ἢν.

¹ Σ. Μ. Ἐν τῇ μεγάλῃ λεγομένῃ τὰ φροντίδες.

Λυδὸς τὸ γένος Ἀλκμάν, κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ἀκραιφνῆ καὶ ἡ θρυπτὸν πρός τε τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν ἔρωτα. Ἡ τῶν Δωριέων λυρικὴ χορικὴ ποίησις, δι' ᾧ ἐδοξάζοντο καὶ ὑμνοῦντο ἐν μελῳδίαις παραστατικαῖς ὅρυγῖς ἐνθουσιώδοις, οἵ τε θεοὶ καὶ ἡ γλυκυτάτη πατρὸς καὶ ἐπηνεῖτο ἡ πρός ἀρετὴν ἐμμονὴ τῶν ὁπλιτῶν ὡς πᾶσαν εὐδαιμονίαν τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσα, προσελάβετο νῦν πρῶτον δι' αὐτοῦ μείζονα σπουδαιότητα καὶ τεχνικὴν διάπλασιν. Ὁ Ἀλκμάν ἐμελοποίησεν φύδας παρθενίους (ἀδομένας ὑπὸ παρθένων), καὶ ἐγένετο, ὡς ὑπελαμβάνετο, καὶ ὁ εὐρετὴς τῶν ἐν Λακεδαίμονι πολεμικῶν φύσμάτων, ὄνομαστῶν διά τε τὴν λακωνικὴν βραχυλογίαν, τὴν δύναμιν καὶ ζωτικότητα.

Χορὸς τῶν γερόντων

ἄμμες ποκ' ἥμες ἄλκιμοι rearlat.

Χορὸς τῶν ἀκμαζόντων

ἄμμες δὲ γ' εἴμερ· αἱ δὲ ἦγες πεῖραν λαθε.

Χορὸς τῶν παΐδων

ἄμμες δὲ γ' εὐσόμεθα πολλῷ κάρρορες.⁴

Διὰ τῆς ποιήσεως ὑμνοῦντο τὸ κατ' ἀρχὰς ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴπομεν, θεοὶ ἡ ἕρωες θείαν περιβεβλημένοι αἰγλην· τὸ ἀπὸ τοῦδε δ' ὅμως ὑμνεῖτο καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνδρίαν ἔρωτας καὶ ἐπηνοῦντο οἱ ἐν πολέμοις ἀριστεύοντες ἕρωες καὶ οἱ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσι νικηταί. Τηρητικὴ δὲ μάλιστα νῦν ἐγένετο ἡ ποίησις καὶ τοῖς ποιηταῖς αὐτοῖς, δξέως ἐπιτιθεμένοις καὶ ισχυρῶς ἀμυνομένοις, εἰ προσεβάλλοντο. Τῶν ἀρχαιοτάτων προοϊδαστῶν τῆς εὐ-

⁴ Σ. Μ. Πλούτ. Λυκουργ. 21. Προβλ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδ. XV. Αἱ φύδαι αὗται κατὰ Πολυδεύκην ('Ονομαστ. IV. 197) ἐκαλοῦντο τριχορία, ἥν συνέστησεν, ὡς ἐπιστεύετο, ὁ Τυρταῖος. Τὰ μὲν «παρθένια» δὲν ἔσαν ποιῆματα πρὸς παρθένους ἔρωτικά, ἀλλὰ ποικίλα, σεμνὰ καὶ πανηγυρικά φύματα ὑπὸ παρθένων ἀδόμενα· τὸ δὲ «λακωνικὸν» λεγόμενον μέτρον, ὃ ἐστιν εἶδος ἀναπαίστων, ἐξ ἣν τὰ ἐμβατήρια ὁ Τυρταῖος ἐποίησεν, ἀμφίβολιν, ἢν ὁ Ἀλκμάν ἐξεύρεν.

ρυτάτας διαστάσεις λαβούσης ταύτης λέγεται ὁ τῇ τῶν Ἰώνων σχολῆ καὶ αὐτὸς καταλεγόμενος Ἀρχίλοχος δ Πάριος (688 π. Χ.), δστις πρός τε ἄλλοις ἵσα τῷ Ὄμηρῷ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀφιερωθείσης μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς ἀνάμνησιν ἀμφοτέρων. Αἱ μὲν φόδαι αὐτοῦ, ὡς αἱ τοῦ Ὄμηρου φαψφδίαι, ἀπηγγέλλοντο δημοσίᾳ βραδύτερον ὑπὸ φαψφδῶν· ἐν δὲ τοῖς δλυμπιακοῖς ἀγῶσιν ἔτυχε φραβείου ποιήσας ὑμνον εἰς Ἡρακλέα. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδοται καὶ ἡ εὔρεσις τοῦ ἱά μ β ο υ, δι’ οὗ ἔκαυτηρίαζε τὴν μωρίαν καὶ τὴν κακοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀρχιλόχου τοσοῦτον ἦν ἐνδεῆς φύσεως ἀνδρικῆς καὶ τὰ ἰαμβικὰ ποιήματα τοσοῦτον δικτικὰ ἦσαν, ὥστε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπηγόρευσαν ἔνεκα τούτου οὐ μόνον αὐτῷ τὴν εἰς τὴν Λοκεδαίμονα εἰσαδόν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ποιημάτων εἰσαγόγην.¹ Λυκάμπης δ συμπολίτης τοῦ Ἀρχιλόχου παραβὰς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ὅπως ἐκδώσῃ αὐτῷ εἰς σύζυγον τὴν νεωτάτην τῶν θυγατέρων Νεοβούλην τοσοῦτον καυστικῶς καὶ πικρῶς προσεβλήθη καὶ ἐμικτηρίσθη διά τινος τοῦ Ἀρχιλόχου μεστοῦ ἐκδικήσεως ποιηματος, ὥστε καὶ οὗτος καὶ ἡ θυγάτηρ ἐξ αἰσχύνης καὶ θλίψεως πολλῆς εἰς ἀπελπισμὸν καταντήσαντες ἀπηγχονίσθησαν. Κατὰ Πλούταρχον δ Ἀρχίλοχος ἐτελειοποίησε τὴν ὃνθυμοποίησαν τὴν μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνου ἐπικρατοῦσαν ἔτι ἐν τοῖς ποιήμασι καθόλου προσεξευρῶν τὸ (ἐξ ἐπτὰ ποδῶν) τρίμετρον καὶ τὸ (ἐξ ὀκτὼ ποδῶν) τετράμετρον καὶ τὴν μετάθασιν (μ ε τ α β ο λ ḷ ν) ἀπὸ ὃνθυμοῦ τινος εἰς ἔτερον. Τὸ ὑμιπεντάμετρον — — — — — , ὃ συνήθως ἔχρηστο, καλεῖται ἀρχιλόχειον. Λέγεται δὲ προσέτι, ὅτι συνέζευξε τὴν κροῦσιν τῶν ἐγχόρδων δργάνων, οἵς ἔτι ἔχρωντο οἱ ἀοιδοί μάλιστα, ὅπως συνοδεύωσιν ἀπαγγέλλοντες τὰ ποιήματα

¹ Σ. Μ. Ὁ Ἀρχίλοχος ἐξεώσθη τῆς Σπάρτης ὡς φίψασπις. Πλούτ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδ. XXXIII. Ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ Berg ἐκδεδομένοις ἀποστάσμασιν αὐτοῦ (Lyr. Gr. p. 468, 5. Πρβλ. Στραβ. I, 2, 17. IB, 3, 20) πολεμιστής τις τῶν Σαίων Θρακῶν χαίρει εὐρών τὴν Ἀρχιλόχου ἀσπίδα, ἦν οὗτος παρὰ θάμνον κατέλιπε φιγίων ἐκ τῆς μάχης.

αὐτῶν, πρὸς πᾶν τῆς ποιήσεως μέτρον, ὥστε δὲ μὲν ἥδοντο, δὲ δὲ κρουόμενων τῶν ὁργάνων ἀπηγγελούμενων τῶν ποιημάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐν τοῖς ὄχυροις γένεσιν οὕτω καὶ νῦν προσεπάθησαν νὰ καταστήσωσι καὶ τοὺς φρίκιους τόνους ποικιλωτέρους. Τὸ ἔκπαλαι ὅμως ὡς ιερὸν ὑποληφθὲν σύστημα τῶν τετραχόρδων οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ καταργήσῃ· διὸ πᾶσαι αἱ μεταβολαί, γινόμεναι μόνον εἰς ἀμφοτέρους τοὺς μέσους τόνους τῶν ἀρχαίων ἐκείνων τετραχόρδων, ἀπετέλεσαν πλὴν τοῦ προμηνούμενού τοῦ ατονικοῦ γένους καὶ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον βραδύτερον. Κατὰ ταῦτα καὶ εἰς τὰ τρία γένη ἀφείθησαν μὲν ἀμετάβλητοι αἱ ἔξωτερικαὶ σταθερῶς ὀριζόμεναι ἢ ἀκίνητοι χορδαὶ τῶν τετραχόρ-

¹ Σ. M. Παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἢ χοῖροῖς αὗτη ἐλέγετο «ἄδειν ἢ λέγειν παρὰ τὴν κροῦσιν», «κροῦσις ὑπὸ τὴν φρέν». Προβλ. Πλούτ. Περὶ μουσ. κεφλ. XXVIII.—'Ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. λέγονται τὰ ἔξης· «οἶνται δὲ καὶ τὴν κροῦσιν τὴν ὑπὸ τὴν φρέν (= τὸν πρὸς τὸ δόμα σύνοδιαν ἐγχόρδου δργάνου) πρῶτον εὔρειν ('Αρχιλόχον), τοὺς δ' ἀρχαίους πάντας πρόσχορδα κρούειν ἐπὶ τῆς κιθαρας). Ταῦτα σαφνίζονται ἐξ ὅσων περὶ Λάδου ἐν κεφαλ. XXIX λέγει. «Λάδος δὲ ὁ Ἐομιονεὺς εἰς τὴν διθυραμβικὴν μεταστήσας τοὺς ὄχυρους καὶ τῇ τῶν αὐλῶν πολυφωνίᾳ κατακολουθήσας πλείσι τε φθόγγοις καὶ διερρημένοις (διαφόροις δῆλον ὅτι τόνοις ἢ οἱ τοῦ δόματος) χρονάμενος εἰς μετάθεσιν τὴν προϋπάρχουσαν πηγαγε μουσικὴν». Προβλ. Πλατ. Νόμ. VII, 16. p. 812. D. E. 'Ἐκ τούτων καὶ πολλῶν δλλῶν χωρίων δῆλον, ὅτι ἐγίνωσκον οἱ "Ελληνες τὴν πολυφωνίαν (ἀρμονίαν, ὡς ἡμεῖς αὐτὴν νοοῦμεν). Προβλ. Ἀριστοτ. Προβλ. XIX, 16. 39. 'Αθήν. XIII, 46.—'Ο Γαυδέντιος ἐν § 11 λέγει «παράφωνοι δὲ οἱ μέσοι συμφώνου καὶ διαφώνου, ἐν δὲ τῇ κρούσει φαινόμενοι σύμφωνοι». Προβλ. Εὐκλ. Εἰσαγ. ἀρμον. σελ. 20 ἐκδ. Meibom. καὶ τὴν τούτου ἐρμηνειαν παρὰ J. Papastamatopulos Studien zur alt. griech. Musik σελ. 40 καὶ ἔξης.

δων, ἔσχον δύμας αἱ δύο μέσαι μεταβληταὶ ἢ κινηταὶ χορδαὶ τὰς ἔξης διὰ γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν κατὰ προσέγγισιν σινειουμένας τονικὰς σχέσεις.

διατονικὸν τετράχορον. χρωματικ. τετράχορδον ἐναρμόνιον τετράχο.

si do re mi si do ♭ re mi si do ♭ re mi
1/2 1 1 1/2 1/2 1 1/2 1/2 1/4 2

Ο τρίτος τόνος τῶν τετραχόρδων τούτων περιλαμβανόντων ἑκάστοτε δύο τόνους καὶ ἥμισυν σημειοῦται ἐνταῦθα διὰ τοῦ re, re bemol (διέσεως) καὶ duble bemol. Ὡνδύμαζον δ' αὐτὸν οἱ Ἑλληνες (ἐν τῷ βαρυτάτῳ τετραχόρδῳ) λιχανὸν μετὰ τῆς ἀκριβέστερον ὀρισμένης προσθήκης διάτονον, χρωματικὸν δὲ ἐναρμόνιον. Ἐκ τῶν μουσικῶν δύμας τούτων γενᾶν ἔχοντο οἱ Ἑλληνες συχνότατα μὲν καὶ κοινότατα δείποτε τῷ διατονικῷ, σπανιότατα δὲ τῷ ἐναρμονίῳ ἐνεκα τῶν δισκόλων ὑποδιαιρέσεων ἐνδε τετάρτου τόνου. Ἔνιοτε ἐμίγνυον συνδυάζοντες καὶ τὸ διατονικὸν πρὸς τὸ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον γένος. ἢ ἐποιοῦντο χρῆσιν καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἐν συγειρμῷ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἄσματι.

Εὑρετὶς τοῦ ἐναρμονίου τῆς μουσικῆς γένους τῶν Ἑλλήνων λέγεται δὲ **Ολυμπος**.¹ Οἱ αὐλῷ δικοὶ δὲ αὐτοῦ

¹ Σ. M. Παρὰ Πλούτ. περὶ μουσ. XI. 'Ο νεώτερος οὗτος "Ολυμπος ἀπόγονος ὑπολαμβανόμενος κατὰ Πλούταρχον τοῦ μυθολογουμένου ἐκ Φρυγίας δύμωνύμου, περὶ οὐκ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο πᾶν λόγος, συνίημοισε τὴν φρυγικὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν, πᾶν ἐξέμαθε διατριψας ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ Ἐλλάδι, ἐν ἣ ἀγωνισθεὶς μάλιστα ἐν Πυθίοις κατὰ νέους μουσικοὺς τρόπους ἔσχε μαθητὰς τὸν Κράτηντα καὶ Τέρακα (Πλούτ. περὶ μουσ. VII καὶ XXVI. Πολυδευκ. Όνομ. IV, 10, 79. Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. I. p. 363. Potter). Περὶ δὲ τῆς προσανησθεως, πτοι τῆς εὔρεσεως τοῦ τρίτου φυθμικοῦ γένους, δπερ καλεῖται ἡ μιδιον, ίδε Ιστορ. Ἐλλ. φιλ. Κυπριανοῦ I. σελ. 231—233. 'Ο "Ολυμπος οὗτος, ὑπολαμβάνεται πρεσβύτερος μὲν τοῦ Θαλάπτου, νεώτερος δὲ τοῦ Τερπάνδρου, περὶ οὐ κατωτέρω ἔσται λόγος, ἀκμάσας περὶ τὸ 660—620 π. Χ. διότι κατὰ τὴν φύσιν τῆς Ἐλλ. μουσικῆς καὶ μαρτυρίας ἀσφαλεῖς ἡ κιθαρῳδία ἀρχαιότερον ἡκμασε τῆς αὐλαφδίας.

νόμοι οἱ πρὸς φδὰς καὶ αὐλοὺς ἐκτελούμενοι καὶ εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνήκοντες κατέθελγον καὶ πῦρφαινον τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρωμένων. Πρῶτος δὲ ὁ "Ολυμπος οὐ μόνον ἀπέδωκεν εἰς τὸν αὐλὸν ἦν καὶ ἡ κιθάρα εἶχε σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν, ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν μουσικὴν καθόλου ἔδωκε ζωήν, εὐκινησίαν καὶ εὐστροφίαν διὰ σπουδαίας προσαυξήσεως τῶν ὄυθμῶν. Ἐξεῦρε δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοὺς ὄυθμούς, ἐν οἷς συσχετίζονται ἡ ἀρσις καὶ θέσις ὡς 2 πρὸς 3, ὡς παρὰ τοῖς παίοσι (— — — ἢ — — —) καὶ κριτικοῖς (— —), ἐνῷ οἱ προγενέστεροι ἔχρωντο ἑκείνοις τοῖς ὄυθμοῖς, ἐν οἷς τὰ μνημονευθέντα μέρη ἐν δυοῖς ἥσαν λόγῳ, δέ ἐστιν ἐν τῷ 1 πρὸς 2. Ὁ "Ολυμπος ὑπολαμβάνεται ἅμα καὶ διδρυτῆς τῆς ἀρχαίας καλῆς μουσικῆς, αἱ μελωδίαι δέ αὐτοῦ φαίνεται, διτὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἔτι καὶ Ἀριστοτέλους ἥσαν ἐν χρήσει. Ως δὲ πᾶσαι αἱ καινοτομίαι οὐδέποτε ἄνευ ἔχθροτίτων μένουσιν, οὕτω καὶ αἱ πλήρεις αἰσθήματος μελωδίαι αὐτοῦ κατεχλευάσθησαν ὑστερον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὡς ξῆν·

Δημοσθέρης. . . . «δεῦρο δὴ πρόσελθ», ήτα

Εὐραυλίαρ κλανσσωμεν Οὐλύμπου ρόμορ.

Δημοσθ. Νικίας πὸν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν μὲν.

(*Stix.* 8 — 10).

Οι μὲν πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων οἱ εροὶ ἀοιδοί, οἱ ιερεῖς, πληρῶσαντες οὐρανὸν καὶ γῆν, δάσην καὶ ποταμοὺς δι' ὄντων, ὑπὲρ ἀνθρώπων φύσιν ἔχόντων, ἐτρεψαν τὸν νοῦν καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ λίαν αἰσθητῶς καὶ κατὰ φύσιν ζῶντος ἀνθρώπου ἐπὶ τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φύσιν, ἥτις ζωγονεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τέρπει τὸ πνεῦμα. Οἱ δὲ κοσμικοὶ ἀοιδοὶ ἐν ἡμερωτέροις καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένοις ἀκμάσαντες χρόνοις προήγαγον ἐπὶ τὸ βέλτιον τὸν ὑπὸ τῶν ιερέων ἀρξάμενον διαμορφωτικὸν ἀγῶνα, παρακελεύοντες καὶ παρορμῶντες πρὸς μίμησιν τῶν ὑπαύτῶν ὑμνουμένων ἡρώων, οἵτινες διαστέρεες φαεινοὶ ἐξέλαμψαν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ παρελθόντος καὶ διεψυλάχθησαν

προστατευθέντες ὑπὸ τῶν θεῶν ἔκείνων. Οἱ δὲ ἐπακολουθήσαντες καὶ λικοὶ πονταὶ ἐποίησαν ἐν ἀλληλουχίᾳ τούς τε ποικίλους περὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν δημιουργιῶν αὐτῶν μύθους (θεογονίαν καὶ κοσμογονίαν) καὶ ἐπεξειργάσθησαν ἐνίους τῶν μύθων καθ' ἐκάστους καὶ τὰ θαυμαστὰ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ἔργα. Βραδύτερον δὲ τοῖς διδασκαλίαις τῶν ιερέων συνδεθεῖσαι καὶ συμμιχθεῖσαι πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ λαοῦ ἀπετέλεσαν τὰ διδακτικὰ καὶ γνωμικὰ ποιήματα. Ἐκ δὲ τῶν κατὰ πάντα χρόνον ἐν πολλῇ τῇ χρήσει ἀσπασίων τοῦ λαοῦ ἀσμάτων, ἄτινα καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὡς ἀπανταχοῦ, ἀπετέλουν ἀρχῆθεν ἐσωτερικόν τινα σύνδεσμον ποιήσεως, μουσικῆς καὶ ὁρχήσεως, συνέστη ἡ λυρικὴ ποίησις, ἀφ' ἣς νῦν πρώτον ἥρξατο καλλιεργούμενον τὸ οἰκεῖον τῇ μουσικῇ ἔδαφος. Οἱ λυρικοί, ὅν τὸ δυνοῦμα ὑποσῆμαίνεται ἥδη ἐν τῇ τῶν ποιημάτων συνοδείᾳ διὰ τῆς λύρας, τότε μόνον ἔδεναντο νὰ προφανῶσιν, διὰ πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἀπολαύσωσι τὰ δαψιλῆ καὶ ποικίλα τοῦ κόσμου ἀγαθά, προελθόντα ἐξ ἐλευθέρας συνειδήσεως καὶ φαιδρᾶς περὶ βίου θεωρίας. Οὗτοι ἀφ' ἑαυτῶν τὰς ἐμπνεύσεις τούτευθεν λαμβάνοντες, ἥδον τὰς παραχρῆμα καὶ στιγμαίας τῆς ψυχῆς διαθέσεις καὶ ἐδίδασκον τὴν μετὰ συνέσεως ἀπόλαυσιν τοῦ παρόντος.

Πάντες οἱ προμνημονευθέντες λυρικοὶ τῆς τε δωρικῆς καὶ ἴωνικῆς σχολῆς ἀνέπλασαν ἔξεργασθέντες τὸ δὲ υἱικὸν μάλιστα μέρος τῆς μουσικῆς τέχνης· τὴν πλήρη δύναμην μελετήματος μελετημάτων λυρικὴν εὔρισκομεν ἀκμάζουσαν καὶ εὐδοκιμοῦσαν ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς μικρᾶς Ἀσίας φόδοποιοῦ καὶ φιλαοιδοῦ νήσου Λέσβου θαυμαστῶς καλλιεργούμενην ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιχωρίων αἰολέων ἀοιδῶν. Ή παραδεισιακὴ φύσις τῆς νήσου ταύτης, διασχιζομένης μὲν ὑπὸ χαριέντων λόφων καὶ ὁρέων, καταφύτου δὲ ἐκ μυρρινῶν οὖσης καὶ ἐλαιώνων καὶ συκεώνων, ἣς δὲ συγκερούσσων ἀριστος τῶν ἐν Ἑλλάδι, προσείλκυσεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιο-

* Σ. Μ. Ἀρίονος ἀποσπάσμ. 79.

τάτων ἥδη χρόνων αἰολικάς ἐξ Ἑλλάδος ἀποικίας. Μεταξὺ τῶν παρακτίων καὶ ἐπιχαρίτων πόλεων, αἵτινες διὰ τοῦ χρόνου εὐδαιμονες ἐγένοντο καὶ πολυάνθρωποι, ή Μυτιλήνη ἥν ἡ "Αντισσα καὶ ἡ Μήθυμνα, αἵτινες γενέθλιοι πόλεις ἐγένοντο τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Ἀρίονος καὶ Τερπάνδρου. Ἐν αὐταῖς ἀναριθμοτοι ἴδρυθησαν βωμοὶ εἰς τε τὸν Ἐρωτα, τὸν Βάκχον καὶ τὴν Ἀφροδίτην, πᾶσα δὲ ἡ νῆσος ποίησιν ἀποπνέουσα καὶ μουσικὴν παραδεδομένη ἥν εἰς ἔρωτας καὶ ἥδονάς, ἄκρατον τῶν ἔρωτικῶν ἀπόλλαυσιν καὶ φαιδρὰν ἀνάπαυσιν. Κατὰ τὸν μῆθον οἱ Μηθυμναῖοι θάψαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ φονευθέντος ὑπὸ τῶν μαινάδων Ὁρφέως ἀφίερωσαν τὴν λύραν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ο δ' ἀρχηγέτης τῆς μουσικῆς θεὸς ἔδωκεν ἀντὶ τούτου τοῖς Λεσβίοις τὴν τέχνην τοῦ μελῳδικῶς ἄδειν, πίτις ἀπὸ τῆς νήσου ταύτης διεδόθη ἐπειτα ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ μουσικὴ, πίτις παντάπαισιν ὑπηρετικὴ ἥν πάντοτε μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ποίησιν, ἔνεκα δὲ τούτου συνεζεύγνυτο προσπλεκομένη πρὸς τὴν φυσικὴν τῆς γλώσσης μελωδίαν καὶ διεκυμαίνετο εἰς μόνον τὸ περιωρισμένον τοῦ τετραχόδου σύστημα, εἰχεν ἀνάγκην ἐντελοῦς ἀνακαινίσεως, ὅπως προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ πνεῦμα σπινθηροβολούντων ποιημάτων καὶ τὸν ἀνετον βίον τῶν αἰολέων λυρικῶν. Πάντες οἱ συγγραφεῖς ἐν δμοφιωνίᾳ ἀποδέχονται, ὅτι τοιοῦτος ἀνακαινιστὶς ἐγένετο ὁ ἐπὶ τῆς εὐδαιμονος ἐκείνης νήσου γεννηθεὶς **Τέρπανδρος**, ὅστις μάλιστα ὑπολαμβάνεται καὶ ὁ μόνος δημιουργὸς τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς. Περὶ δὲ τῆς προσαυξήσεως τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς μουσικῆς συστήματος μαρτυρεῖ αὐτὸς οὗτος λέγων.

«ἡμεῖς τοι τετράγηνον ἀποστέρξατες ἀσιδὴν
ἐπατάτωρ φόρμαγγι τέοντας κελαδήσομεν ὅμιρον».⁴

⁴ Σ. M. Εὔκλειδου εἰσαγ. ἀρμ. σελ. 19. Στραβ. XIII. σελ. 618. Κλῆμ 'Αλεξ. Στρωμ. VI. σελ. 814 Potter. Τῶν δύο τούτων στίχων τῶν μόνων τοῦ Τερπάνδρου, οὓς ἔχουμεν, ἀμφισβητεῖται ἡ γνωσιότης καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν αὐτῶν.

Πρώτος δ Τέρπανδρος ἀπήγγειλε μελῳδικώτερον πρὸς κιθάραν ὁμηρικὰς φαψφδίας προτάξας ὕμνους (προοίμιο) πρὸς κιθάραν. Αἱ φῦδαι αὐτοῦ, αἵτινες συνήρπαζον τοὺς ἀκροωμένους, τοιαύτης ἔτυχον φύμπης, ὥστε μετεκλήθη εἰς Σπάρτην, δῆν καταπαύσῃ δι' αὐτῶν στάσιν τινά. Ὁ Τέρπανδρος ἀποδούς εἰρήνην καὶ γαλήνην εἰς τὴν πόλιν δι' ἀσμάτων, ἀτινα συντεθειμένα ἦσαν ὡς προστίκεν εἰς τὴν Λικούργου νομοθεσίαν, ἐτελειοποίησε τὴν ἐν τοῖς γυμνασίοις λυρικὴν καὶ εἰσήγαγεν εἰς Σπάρτην τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοθέντας κιθαρῳδικοὺς νόμους (645 π. Χ.) Καὶ ἐκλήθη μὲν εἰς ἀπολογίαν ὑπὸ τῶν Ἐφόρων¹ ἐνεκα τῶν καινοτομιῶν αὐτοῦ, ἀπελύθη ὅμως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰς δὲν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀνηνέχθη, διότι ἐπεσῆμανεν, ὡς ἐλέγετο, ὅτι ἄγαλμά τι τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπτάχορθον ἔφερεν εἰς χεῖρας λύραν. Τετράκις βραβεύθεις ἐν πυθικοῖς καὶ ἄπαιξ ἐν καρνείοις ἀγῶσιν, ἀναριθμήτους προσεξενερε νόμους, οἵτινες ἀφορμὴ ἐγένοντο, δῆν καρνείοις συσταθῶσιν ἐορταί δ δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα εἰσαχθεὶς λεσβιακὸς τρόπος τοῦ ἄδειν² διεφύλαξεν ἐπὶ μήκιστον τὴν μετὰ θάνατον εὔκλειαν. Οἱ Σπαρτιᾶται τοσοῦτον ἐσέβοντο τὸν Τέρπανδρον, ὥστε ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς μισποὺς αὐτοῖς εἴλωτας νὰ μᾶσι τὰ ἀσματα καὶ τούτου καὶ τοῦ μνημονευθέντος Ἀλκμῆνος. Τὸ λεγόμενον ὅμως, ὅτι δ Τέρπανδρος ἐκβουτισεν ἦδη ὁμηρικὰ ἐπη διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προσεξενεθέντων σημείων μουσικῶν (ίσως τῶν γραμματικῶν τόνων, εἰ καὶ βραδύτερον ἡ σημασία αὐτῶν φαίνεται ἔτυμολογικὴν μόνον ἔχουσα δύναμιν) στερεῖται δρθῆς βάσεως.

¹ Σ. M. Ὁ Πλούταρχος ἐν Λακεδ. ἐπιτηδ. XVII λέγει τὰ ἔξης: «ἀλλὰ καὶ τὸν Τέρπανδρον ἀρχαϊκώτερον ὅντα καὶ ἀριστον τῶν καθ' ἐαυτὸν κιθαρῳδῶν καὶ τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων ἐπαινέτην, ὅμως οἱ ἐφοροὶ ἐζημιώσαν καὶ τὴν κιθάραν αὐτοῦ προσεπαττάλεύσαν φέροντες ὅτι μίαν μόνην χορδὴν ἐνέτεινε περισσοτέραν, τοῦ ποικιλου τῆς φωνῆς χάριν. Μόνα γάρ τὰ ἀπλούστερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον». Προβλ. Müller, Dorier II. S. 320.

² Σ. M. Πλούτ. Περὶ τῶν ὑπὸ τ. θείου βραδ. τιμωρουμένων XIII. «Λέσβιος φύδος».

Οὕτω πρέπει νὰ ὑποληφθῶσι καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ίουλίου Πολυδεύκους, δτὶ ὁ Τέρπανδρος συνέταξε νόμον μετὰ προοιμίου προκιθαρίσματος, θέματος, μετατροπῆς αὐτοῦ, ἐπαναγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὸν κύψιον τόνον, μεταστροφῆς τῶν θεμάτων, περιπλοκῆς αὐτῶν, τέλους καὶ ἔξοδίου ἐπιλόγου¹ διότι συσχετίζονται πάντως πρὸς τὴν διάταξιν τῶν μερῶν τοῦ ποιήματος, ἅτινα προοιμιάζετο μὲν μόνον ἡ μουσική, συνεδέοντο δὲ καὶ ἐφωδιασμένα ἦσαν διά τινος ἔξοδίου. Ἡ συναρμογὴ τῆς ἐπταχόρδου τοῦ Τερπάνδρου κιθάρας συνίστατο ἐκ τῆς συνθέσεως δύο δύμοιδῶν διατονικῶν τετραχόρδων² ἀν δύμως ταῦτα δι' ἐνὸς συνεδέοντο κοινοῦ τόνου (si do re mi fa sol) ἡ ἀσύνδετα ἦσαν, ὅπότε εἰς ἐν τούτων νὰ λείπῃ ἐπρεπεν εἰς τόνος (do re mi fa sol la—do), περὶ τούτου ἀσυμφωνία ὑπάρχει.

Μαθητεύσας ὑπὸ διδασκάλῳ τοσοῦτον φιλαδελευθερίω, οἵος ὁ Τέρπανδρος ἦν, διέρροξεν ὁ μηθυμναῖος ἀοιδὸς **Αρέων** (624 π. Χ.) διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ διθυράμβων, οἵτινες ἦσαν ὑπεράγαν ἐνθουσιαστικοί, πάντας τοὺς μέχρις αὐτοῦ νομίμους ὑπολαμβανομένους τῶν ἀσυμάτων ὕθυμούς. Ἡ διὰ κραιπάλης ἀληθοῦς ἡ μόνον φανταστικῆς προαχθεῖσα ζωηρὰ πρὸς ἐπίδειξιν ἀπαγγελία βακχικῶν ὕμνων, οὓς ἐκδόμουν φανταστικαὶ εἰκόνες, τετολμημένη λέξεων συνάφεια καὶ προπέτεια ἰδεῶν ἀλόγιστος, διεσπάσθη διὰ βακχικῶν χορῶν καὶ δργιαστικῶν καὶ ἀκολάστων δρχήσεων. "Οτε δὲ βραδύτερον προῆλθεν ἐκ τοῦ διθυράμβου τὸ ἐλληνικὸν δρᾶμα,³ ἀφιερώθη καὶ τοῦτο ὥσπερ τὰ

¹ Σ. Μ. «Ἐπαρχα, μέταρχα, κατάτροπα, μετακατάτροπα, δύμφαλός, σφραγίς, ἐπίλογος». Πολυδ. IV, 9, 66.

² Σ. Μ. Τὸ ἀπλοῦν δηλ. τετραχόρδον ἐγένετο διπλοῦν. Τὰ περὶ τούτου λεπτομερέστερον περιγράφονται ἐν τῇ ὑπὸ Κυπριανοῦ μεταφρασθείσῃ Ἰστορίᾳ τῆς φιλολ., τοῦ Μυλλέρου. Τόμ. I. σελ. 221—222.

³ Σ. Μ. "Οτι ἡ τραγῳδία ἀρχὴν ἔχει ἐκ τοῦ περὶ τὰς βακχικὰς τελετὰς σφιδροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ συναφοῦς αὐτῷ διθυράμβου, οὐ ἀνακαινιστῆς ἐγένετο ὁ Ἀρίων, διαρρήδην διαμνημονεύει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν οἷς ἔλεξεν ἐν τῷ «περὶ ποιητικῆς» βιβλίῳ IV, 15. «ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον». Ἡν δὲ ὁ διθύραμβος ἐνθουσιῶδες

θέατρα, ἐν οἷς δύοια παραστάσεις ἔγίνοντο, εἰς τὸν θύοντα ταῖς χάρισι Διόνυσον. Ὁ Ἀρίων καταλιπὼν τὴν πατρίδα Λέσβον, ἀπῆλθεν εἰς ἀφνειὸν Κόρινθον, ὅπως διδάξῃ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ τυράννου Περιάνδρου τοὺς διθυράμ-
βους, ἐφαπτομένους ἥδη τῶν ὄρίων τοῦ δράματος. Μετὰ μαράν ἐνταῦθα διατριβὴν ἐφιέμενος πλούτου καὶ δόξης ἐπλευσεν δὲ κράτιστος τῶν συγχρόνων κιθαρῳδῶν εἰς Σι-
κελίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐν αἷς ἀπὸ τοῦ δύδους ἥδη π. Χ. αἰ-
ῶνος ἀποικοι Ἑλληνες φύουν. Τυχὸν δὲ ἐν Τάραντι νικη-
τηρίου στεφάνου ἐν τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσι καὶ ἀργυρον
ἄγων καὶ χρυσὸν πολὺν ἐπέβη κορινθιακοῦ πλοίου, ὅπως
ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν ἑρίτιμον αὐτοῦ προστάτην καὶ φίλον εἰς
Κόρινθον. Οἱ ναῦται δύος ἐν τῷ πελάγει γενόμενοι μαράν
ἔβουλεύσαντο βουλὴν ἐποφθαλμιῶντες πρὸς τοὺς κόπῃ
κτηθέντας θησαυρούς, νὰ ἀποκτείνωσι τὸν Ἀρίονα. Ὁ δὲ
νοήσας παρεδίδου αὐτοῖς τὰ χρήματα, ὅπως σώσῃ τὴν
ζωὴν· ἐπειδὴ δύος ἀνένδοτοι οἱ πορθμεῖς ἦσαν, ἡτίσατο
ὑπακούσας τῷ Ἀπόλλωνι παραινοῦντι, ὅπως ἐπιτραπῇ
αὐτῷ ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ ἀπαξ ἐτὶ πρὸ τῆς τοῦ βίου
τελευτῆς νὰ ἐντείνῃ τὴν φωνὴν τὸ κύκνειον ἔξαδων μέλος.
Συγχωροθέντος αὐτῷ, ἐνεδύσατο ὡς ἐντάφιον τὸν ἐναγώ-
νιον κόσμον καὶ λαβὼν τὴν κιθάραν ἔκρουσε τὰς χορδὰς
καὶ ἤρξατο ἄδων νόμον τὸν δρόθιον. Ἡ ἥδυτης
τῆς φωνῆς καὶ οἱ μαγεύοντες τῆς λύρας τόνοι εἴδησαν
περὶ τὴν δλκάδα δελφῖνας δελεασθέντας. "Οτε δὲ ὁ Ἀρίων
περαίνων τὸ ἄσμα ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ κύματα τοῦ πόν-
του, εἰς τῶν δελφίνων, τιμηθεὶς ἐνεκα τούτου μεταξὺ τῶν

ἄσμα εἰς Διόνυσον, ἐκφράζον ἐν ὑπερβολῇ καὶ χαράν καὶ θλῖψιν
καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἥδετο ἀνευ ὄνθιμηκῆς ἀκριβείας καὶ ἦν μεστὸν
δλολυγμῶν ἀνάρθρων· ἀπὸ δὲ Ἀρίονος ἥδους χοροὶ κύκλιοι
περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου ('Ἀριστοτέλ. παρά Φωτίφ Βιβλ. κώδ.
239) δροχούμενοι. Καὶ θλῖψιν μὲν ἐξέφραζον οἱ χοροὶ ἀδοντες ἐπὶ
τοῖς παθήμασι καὶ κινδύνοις τοῦ Διονύσου μετὰ μημικῶν κινήσεων
οὕτως, ὡς εἰ τὰ ἄδύμενα ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ συνέβαινον· χαράν δὲ
καὶ συμπάθειαν ὑπεράγαν ζωράν ἐξεδίλουν ἀδοντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
τροπῇ καὶ ἀποφυγῇ τῶν παθημάτων.

άστέρων,¹ ἀνέφερε σώζων αὐτὸν καταδυόμενον ἐπὶ τῶν νώτων εἰς τὴν μεμακρυσμένην τοῦ Ταινάρου ἀκτήν. Καὶ οὕτος μὲν ἀφίκετο εἰς Κόρινθον· οἱ δὲ ναῦται ὅμως δὲν διέφυγον τὴν ὑπὸ Περιάνδρου ἐπιβληθεῖσαν προσήκουσαν ποινήν. Ἐν ὑστέροις χρόνοις οἱ παραπλέοντες τὸ Ταίναρον ἔβλεπον ἐπ' αὐτῷ ἀνάθυμα Ἀρίονος χαλκοῦν ἐπὶ δελφῖνος.²

Καὶ ἡ ἐγκωμιασθεῖσα δὲ καὶ ἔρωτι παρ' ὅλον τὸν βίον διακαιούμενη μελέφδος Σαπφὼ δεσμία ἦν, γεννηθεῖσα ἐν Μυτιλήνῃ περὶ τὸ 612 π. Χ. Ἀνθηροτάτη ἦτι ἐν χροείᾳ γενομένη, συνήγαγε περὶ ἑαυτὴν παρθένους, ὡν μάλιστα προεῖχεν ἡ ἀγαστὴ καὶ λίαν πνευματώδης **Ἡρεννα**, μυουσα αὐτὰς τὴν τοῦ ἄδειν τέχνην. Προσεξευροῦσα ἡ ἐν χρόσει ἔχουσα καὶ διαφερόντως ἀγαπῶσα τὸ ὅμοιον μὲν πρὸς τὴν λύραν πλειόνας ὅμως χορδὰς ἔχον δρυγανὸν βάρβιτον (κατ' ἄλλους τὴν πικτίδα),³ πρώτη, ὡς λέγεται, αὗτη

¹ Σ. Μ. Παρ' Ἐρατοσθένει ἐν Καταστερισμοῖς κεφ. 31.

² Σ. Μ. Περὶ τοῦ χαλκοῦ τούτου συμπλέγματος, οὐ μνημονεύουσιν δὲ Ἡρόδοτος (I. 24), Παυσανίας (III. 25, 7) καὶ ἄλλοι, ὅτι τοῦ Ἀρίονος ἦν, διαφωνοῦσιν οἱ ἀγαπητοὶ οὐρανοὶ τοῦτος. Καὶ δὲ μὲν Ο. Μύλλερος (ἐν Ἰστ. Ἑλλ. φιλ. I. σελ. 306 Σημ. 2) νομίζει, ὅτι ἦν ἀνάθυμα εἰκονίζον «τὸν Τάραντα ἐπὶ δελφῖνος ὁγούμενον» (πρὸ δλ. Dorier. II. S. 369), ἄλλοι δὲ, ὅτι εἰκόνιζε Ποσειδῶνα. Ο Παυσ. ἐν IX, 30, 2. μνημονεύει καὶ ὑπέρου ἀγάλματος Ἀρίονος ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος «Ἀρίων δ' ὁ Μηθυμναῖος ἐστιν ἐπὶ δελφῖνος».

³ Σ. Μ. Πικτὶς (ἥτις μετασκευασθεῖσα μετωνομάσθη σαμβύκη) μάγαδις καὶ βάρβιτος ἡ βάρβιτον πολλὴν φαίνονται ὅμοιότητα ἔχοντα τριγωνοειδῆ ἔγχορδα δρυγανα, περιτλαμβάνοντα δύο διὰ πασῶν, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Ἀθηναίου (XIV, 635 καὶ ἔξις) λέγοντος «Μέναιχμος ... τὴν πικτίδα, ἥν τὴν αὐτὴν εἶναι τῇ μαγάδι Σαπφώ φησιν εὔρειν ... Διύπερ καὶ Πίνδαρον εἰρηκέναι ... τὴν μάγαδιν ὀνομάσαντα ψαλμὸν ἀντιθογγόν, διὰ τὸ δύο γενῶν ἄμα καὶ διὰ πασῶν ἔχειν τὴν συνῳδίαν, ἀνδρῶν τε καὶ παιδῶν». Πρὸ δλ. καὶ IV, 182. Ο Πλάτων σὺν ἄλλοις καὶ τὸ βάρβιτον, ὅπερ ἐξ ἐλέφαντος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατασκευαζόμενον καὶ τρίχορδον ἦν (Ἀθην. VI, 183) καὶ τετράχορδον (Tischbein Collection Bd. I. Tafel 50) καὶ ἑξάχορδον (αὐτόθι Band. IV.Taf. 38) ἔξεως τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας· διότι ἐκεῖνα μόνον ἐνέκρινε τῶν δρυγάνων, ἅτινα ἀπεδίδοσαν πρόσχορδα τὰ φοέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δ' ἐτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύ-

έκρουσε τὰς χορδὰς διὰ τοῦ πλάνητρου, ὅπερ ἐν κοινῇ χρήσει βραδύτερον ὅν, ἐπειδὴ μίαν μόνην ἔκρουε τῆς λύρας χορδῆν, καθίστη πᾶσαν νῦν ἀρμονικὴν συνοδείαν, οἷαν ἡμεῖς σῆμερον αὐτὴν νοοῦμεν, ἀδύνατον. Διὰ τῶν περιπαθῶν φύδων ἐκτήσατο ἡ Σαπφώ πολλοὺς θαυμαστάς, οὐ ἔνεκα δημοφθονηθεῖσα καὶ μισθεῖσα ἔξωρίσθη· διὸ βουλὴν ἔθετο νάδιαγάγη τὸν ύπόλοιπον τοῦ βίου χρόνον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐν Σικελίᾳ, ἐν ᾧ ὁ περίφημος Ἀθηνηθεν χαλκοτέχνης Σιλανίων ἴδρυσεν αὐτῇ μετὰ θάνατον ἀνδριάντα.¹

φας ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ιεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ ... ἐναντία ὄντα καὶ ἄλλα ταράττοντα, δυσμάθειαν παρέχει». Νόμ. VII, 812, D). Προβλ. Ἀθην. IV, 182, ἐνῷ τὰ ἔξης εἰσι: «Πλάτων δέ φησιν οὐκ ἄρα ... πολυχορδίας γε σιδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεῖσει ἐν ταῖς φύαις τε καὶ μέλεσιν. Οὐ μοι, ἔφη, φαίνεται. Τριγώνων ἄρα καὶ πυκτίδων καὶ πάντων ὄργάνων ὅσα πολυχορδα καὶ παναρμονία.

¹ Σ. M. Τῆς Σαπφοῦς, ἵνα οἱ παλαιοὶ λεσβίαν ἀποδῆνα ἐκάλουν καὶ δεκάτην μοῦσαν ('Ανθολ. Ἑλλ. I, 105), ὁ δὲ Πλάτων καὶ ἄλλην (Φαιδρ. 235, C), οἱ μὲν ἀρχαιότατοι συγγραφεῖς ἔξαρσουσι τὴν παρθενικὴν ἀγνότητα καὶ σωφροσύνην πικρᾶς μεμψαμένης καὶ σκωψάσης τὸν ἀδελφὸν Χάραξον διότι ἑταιρικὸν διῆγε βίον. (Ἡροδτ. II, 135. Ἀθην. XIII, σελ. 596). Ἀντίθετα δημως τούτων νεώτεροι συγγραφεῖς περὶ αὐτῆς ἀποφαίνονται λέγοντες, ὅτι διεβίου ἀκολάστως καὶ ἑταιρικῶς. Ἐκ τούτου ἐπλάσθι, ὅτι δύο ἐγένοντο ποιητριαι ταύτῃ φέρουσαι ὄνομα, ὅπερ οὐχὶ ὀρθόν· διότι αἱ δυσφημίζουσαι τὴν Σαπφῷ μαρτυρίαι, μάλιστα αἱ τῶν ἀττικῶν κωμικῶν, προπλάθον ἐκ τε αὐτῶν τῆς μελῳδοῦ τῶν ποιημάτων, ἐν οἷς ἀφελῶς λίαν ἐκφράζει τὰ διακατέχοντα καὶ διαφλέγοντα τὴν καρδίαν αὐτῆς σφόδρα αἰσθήματα καὶ ἐκ τοῦ ἐλευθερίου βίου, δν τὸ γυναικεῖον ἐν Λέσβῳ φῦλον διῆγε. Τὸ δὲ λεγόμενον, ὅτι ἐν προβεθηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐρασθεῖσα νέου τινὸς καλλίστου τὴν δῆψιν Φάωνος ἢ Φαέθονος, ἄλλὰ καταφορηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἐρρίφθη ἀπὸ πέτρας τηλεφανοῦς τῆς νήσου Λευκάδος (Στράβ. I, 452) εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως κατασβέσῃ ἐν τοῖς κύμασι τὸν καταβλέγοντα αὐτὴν ἔρωτα, οὐδαμῶς φαίνεται τῆς ἀληθείας τυγχάνον· διότι πρῶτον μὲν οὐδαμοῦ τῶν ποιημάτων αὐτῆς μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ Φάωνος, ἐπειτα δὲ τὸ θανάσιμον ἀπὸ τῆς λευκαδίας πέτρας ἀλλα εἶνε μᾶλλον ἐρωτικῶν παθημάτων ποιητικὴ εἰκών, οἰονεὶ καθαρτήριον (ἄλλα τὸ τοὺς ἔρωτας παύειν πεπιστευμένον κατὰ Στράβ.) τοῦ κατατίκοντος

Ο δὲ Ἀλκαῖος, δοτις διάσημος ἐγένετο διὰ τῶν εὐτόλμων καὶ εὐθύνων αὐτοῦ φόδων, δὲ ἔξυμνήσας τὴν ἐλευθερίαν, τὸν Ἔρωτα καὶ τὸν οἶνον, συμπολίτης ἦν καὶ παράφορος λάτρις τῆς πρὸ μικροῦ μνημονευθείσης Σαπφοῦς, οἵτις ὅμως ἀπέπεμψεν αὐτὸν ψυχρῶς παρωθήσασα. Διὸ ἀνταλλάξας οὗτος τὴν λύραν πρὸς τὸ ξίφος ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπως καὶ ἐκεῖ σπείρῃ τὸν σπόρον ἐλληνικῆς ποιήσεως καὶ τὴν τοῦ σωφρόνως ζῆν ἐπιστήμην.¹

Ἐρωτος ἄλμα. Ὄμοιου συμβάντος μνημονεύει καὶ δὲ Στηθίχορος (παρ' Ἀθην. XIV, 619) παρθένου τινὸς καὶ δὲ Ἀνακρέων μᾶλλον ἀφηγημένως καὶ εἰκονικῶς. Καὶ ίσως μὲν τινες εἰς ἀπόγνοιαν ἔξι ἐρωτικῆς μανίας καταντήσαντες ἀπετόλμησαν τὸ πῦρμα τοῦτο, ή εἰκὼν ὅμως παρελήφθη πάντως ἐκ τῆς ἐν Λευκάδῃ ἀγομένης καθαρτρίου εἰς Ἀπόλλωνα θυσίας, καθ' ἓν κακοῦγοι, βιττομενοὶ ἀπὸ ιψηλῆς πέτρας προκλινοῦς εἰς τὴν θάλασσαν, ἐφυγαδεύοντο, εἰς ἐσώζοντο. Ἀκατανότα καὶ οὐδαμᾶς μᾶλλον εἶνε τὰ περὶ τῶν ἐρωτικῶν καὶ ὑπεράγαν τρυφερῶν τῆς Σαπφοῦς σχέσεων πρὸς παρθένους καὶ γυναικας λεσβίας. Καὶ ή δόξα αὐτῇ προσῆλθε πάντως ἐκ τοῦ πάνυ φαιδροῦ ἐν Λέσβῳ βίου τῶν γυναικῶν. Ἐν τῷ νήσῳ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν Σπάρτῃ, πεπαιδευμέναι δέσποιναι καὶ φιλόσοφοι ἀνεδέχοντο νὰ παιδεύσωσι παρθένους εἰς τε τὴν μουσικὴν καὶ ποίησιν, πύδοκίμουν δὲ ἐκεῖναι μάλιστα, αἵτινες διὰ τὴν λεπτότητα καὶ χάριν τῶν τρόπων διεφημιζοντο. Τῶν ποιημάτων τῆς Σαπφοῦς, δεινῶς ἐπισκωπιῶντος τὰς ἀντιτέχνους, χαριέστατα εἶνε τὰ ἐπὶ τῷ αἰλαντία, διακρινόμενα ἐπὶ τῷ ζωγραφικῇ δεινότητι (διότι καὶ φιλανθρώποι φόρδρα ἦν) τοῦ τε ἀνδρικοῦ καὶ γυναικείου κάλλους καὶ ἐπὶ τῷ ἀφελείᾳ, μεθ' οὓς ἐκφράζει τὰ συνταραχάδοντα τὴν καρδίαν αὐτῆς αἰσθήματα. Καθόλου δὲ οἱ παλαιοὶ περιπαθῶς ἡγάπτοσαν τὰ ποιημάτα τῆς λεσβίας μελώδοι διὰ τὴν περισσὸν χάριν καὶ ηδυμέλειαν. Κατὰ δὲ Στράβωνα (ΙΓ' 617) «ἢ Σαπφὼ θαυμαστόν τι χρῆμα ἦν οὐ γάρ Ισμεν ἐν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ τῷ μνημονευομένῳ φανεῖσάν τινα γυναικα ἐν ἀμιλλον οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐκείνη ποιήσεως χάριν». Κατὰ Πολυδεύκ. IX, 6, 84 οἱ Μυτιληναῖοι ἐκοψαν νόμισμα φέρον τὴν προτομὴν τῆς Σαπφοῦς. Ἰδε καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῆς Σαπφοῦς ἐν ἑκδόσ. Bergk poet. lyr. Graec. σελ. 874. Stob. X, 452. XVII 805. XXIX, 28. Αἰλ. ποικιλ. ιστορ. XII, 18, τοὺς ἀρχαίους λεξικογράφους καὶ τὸ περισπούδαστον ἔργον τοῦ O. Müller Dorier ἑκδ. β' I. σελ. 233. II 293. 298.

¹ Σ. M. Περὶ Ἀλκαῖου προσθετέα τὰ ἔξις· δὲ βίος αὐτοῦ ἔξι φανῶν καταγομένου στενῶς συνδέεται πρὸς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρι-

Ἐν φ χρόνῳ οἱ Λέσβιοι ἀοιδοὶ διεθρύπτοντο ἀπολαύοντες τοῦ παρόντος μάλιστα καὶ ἦδον τά τε καλὰ καὶ λαυ-
πρὰ τοῦ ζῆν καὶ ἔξυμνουν τάς τε χάριτας καὶ τὰς κατ' αἰ-
σθησιν ἡδονάς, δὲν ἔμενον ὅμως καὶ ἄθικτα ὑπὸ τῆς ἐλ-
ληνικῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὰ κακὰ καὶ σκιερὰ τοῦ
ἀνθρωπίνου βίου. **Μέμνερμος** ὁ Κολοφώνιος (600 π. Χ.),
δις ἐρασθεὶς ἐν γῆρᾳ ἐμμανῶς τῆς νεαρᾶς αὐλητρίδος Ναν-
νοῦς ἡτύχησε, κατώκτειρε καὶ ἐθρήνησε διὰ τῶν ἐπιχαρί-
των καὶ αἰμύλων φύδων τὴν ταχεῖαν τῆς νεότητος φθίσιν
καὶ παρακμὴν καὶ τὸν μετ' αὐτῆς συμπαρανθοῦντα καὶ
συναπομαρανόμενον ἔρωτα, δι' οὗ μόνου μακάριος καὶ εὐ-
δαιμων ὁ ἀνθρωπὸς γίνεται. 'Ο Μίμνερμος ὑπολαμβάνεται,
ὅτι ἔγένετο ἰδρυτὴς τῆς θρηνώδους ἐρωτικῆς ἐλεγείας.¹

δος τυχαννουμένης. Εἰς ὃντες πρὸς τοὺς κρατοῦντας περιελθόν
ἡναγκάσθην ν' ἀποδημήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἐξ οὓς ἐπανιών μετὰ πολυ-
πλάνητον βίου ἐδυνήθη νὰ εἰρηνεύῃ τὴν πατρίδα συμπράξας μετὰ
τοῦ θυφοῦ Πιττακοῦ, διὸ ὅμως βραδύτερον ψέγει ἐν τοῖς δικοῖς
στασὶ αστικοῖς ποιήμασι δεινῶς καὶ ὑθρίζων καὶ χλευά-
ζων. Ἐν τοῖς ποιήμασι, τοῖς ἀρρενωπὸν χαρακτῆρα ἔχουσιν, ὅτε μὲν
ἐνθαρρύνει τοὺς συμπολίτας καὶ προτρέπει ἀδεῶς ἐπὶ τοὺς πολε-
μίους νὰ ἐπέρχωνται μπδαμῶς αὐτοὺς φοβούμενοι, ὅτε δὲ πάλιν, ὡς
ὁ Ἀρχιλοχος, μετ' ἀφελεῖας πολλῆς λέγει ('Απόδπασ. 32), ὅτι ἐσώθη
ἔκ τινος μάχης, ἀπορρίψας τὰ ὅπλα, ἀπερ οἱ πολέμιοι ('Αθηναῖοι)
ἔλαβον. Μέτοφος ἐν τοῖς γενναῖον χαρακτῆρα ἔχουσι ποιήμασιν ἐχρή-
σατο ὁ Ἀλκαῖος τῷ προσφίλετοι τοῖς Αἰολεῦσι λογαριαῖς καὶ κῶν, συγ-
κειμένῳ μάλιστα ἐκ δακτύλων καὶ τροχαίων. 'Αρμόδιον δὲ εἶνε τὸ
μέτρον τοῦτο εἰς ἐκδήλωσιν τρυφερῶν αἰσθημάτων.

¹ Σ. Μ. Διὰ τῆς λέξεως ἐλεγείας ἐλεγείας ἐλεγείας ἐλεγείας ἐλεγείας
οὐδίσια, ἡ φύσις, τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος, ἀλλὰ διαμετρικὸς
χαρακτήρ, τὸ εἰδός τοῦ μέτρου. Τὸ ἐλεγείας ἐλεγείας ἐλεγείας
μέτρον μετὰ δακτυλικοῦ πενταμέτρου. Ἡ λέξις παράγεται παρὰ
τὸ ἐλεγείας, διαμετρικὸς μέτρον μετά μετρίας ἐλεγείας ἐλεγείας
πρὸς τὸ μέτρον. Καταγγήλην δὲ φαίνεται ἔχον ἀσιατικὴν διότι οἱ
Ἀσιαταῖς ἔχοντο θρηνητικὰς μελωδίας, διαμετρικὰς μετρίας
Καὶ ὁ Μίμνερμος δὲ κατὰ Πλούταρχον «πῦλος τὸν ἀρχαῖον νό-
μον κραδίας· ἐν δοχῇ γάρ ἐλεγεία μεμελοποιημένα οἱ αὐλωδοὶ
ἡδονοί». 'Ελεγείας ἔχοντο καὶ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος ποιητὴς μελῶν.
(Πλούτ. Περὶ μουσ. VIII).

ἡ δὲ μετρική, ἡ πρὸς τοῦτο ἔχοντο συνδέων τὸ ἔξαμετρον πρὸς τὸ πεντάμετρον, ἔμεινε τὸ ἀπὸ τοῦτο ιδιάζουσα ἐν τῷ γένει τούτῳ τῶν φόδων.

Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, ἐν οἷς ἐπίδοσιν μεγάλην ἔλα-
βον πάντες τῆς μελῳδίας οἱ κλάδοι, ἀνεκαινίσθησαν καὶ
οἱ ιεροὶ χοροί, οἱ ἐν ταῖς θυσίαις ἐκτελούμενοι. **Στησίχο-**
ρος ὁ Ἰμεραῖος, Σικελιώτης, ὃς ἐν ἑσχάτῳ γῆρᾳ τὸν βίον
ἔτελεύτησε (τῷ 556 π.Χ.), κατέστησε τοὺς χοροὺς τούτους
εὐπρεπεστέρους τὴν στάσιν καὶ κοσμιωτέρους τὸ σχῆμα διά
τινων κανονικῶν γινομένων ἀναπαύσεων, δτε περιήρχοντο
τὸν βωμόν, καὶ προσέθηκεν εἰς τὴν στροφὴν καὶ ἀντιστρο-
φὴν αὐτῶν ἀκροτελεύτιόν τι ἄσμα, τὴν ἐπ φ δ ὅ ν. Ὡς δ' ὁ
Πλούταρχος διηγεῖται, περιέθηκεν ὁ Στησίαρχος τοῖς δω-
ρικοῖς αὐτοῦ ποιήμασι καὶ τὰς μελῳδίας, καθ' ἃς ἐκεῖνα νῦ-
φδωνται ἔδει.¹

Πᾶσαι αἱ τῆς ψυχῆς διαθέσεις, πάντα τὰ τῆς καρδίας
αἰσθήματα ἀντίχοιτιν εὗρον εἰς τοὺς τόνους τῶν λυρικῶν
ποιητῶν, δι' ὃν γνωριμώτεραι τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ μᾶλλον
ἐγίνοντο ποίησις καὶ μουσική. Σεμνὰ καὶ εὐφρόσυνα ἄσμα-
τα ἀντίχουν παρὰ φιλικοῖς συμπισίοις καὶ ἄλλαις ἔορταῖς.
Ταῦτα δὲ ποτὲ τοῦ Ἀλκμάνος, Ἀρχιλόχου, Τερπάνδρου, Σαπ-
φοῦς, Ἀλκαίου, Σόλωνος, Ἀνακρέοντος, Λάσου, Πινδάρου

¹ Σ. Μ. Πλουτ. Περὶ μουσ. III. Ὁ Στησίχορος πρότερον Τισίας
καλούμενος μετωνομάσθη κατὰ Σουίδαν οὕτω διὰ τὸ ιστάναι χορούς,
οἷοντι χοροῖς τι διάσκαλος. Ὁ χορὸς, δν ὁ Στησίχορος συνέστη-
σεν ἐξ ὀκτὼ χορευτῶν κατὰ στίχους παρατασσομένων, προχετο
φδων τὴν στροφὴν πρὸς κιθάραν καὶ βαδίζων ἀμα· φδων δὲ
πάλιν τὴν ἀντιστροφὴν ἐπέστρεψεν εἰς ἦν θέσιν πρότερον ἦν.
Τούτοις προσέθηκεν ὁ Στησίχορος τὴν ἐπ φ δ ὅ ν, ἦν δὲ χορὸς ἥδεν
ιστάμενος. Ὁ Στησίχορος δύναται νὰ ὑποληφθῇ, δτε ἐγένετο δ
πρόδρομος τῆς τε βουκολικῆς ποιήσεως ('Αθην. XIV, 619.
Αἰλιαν. ποικ. Ιστορ. X, 18) καὶ τῆς ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐπίδοσιν
λαδούνθης μυθιστορίας· διότι ἐποίησεν ἄσματα ἐρωτικὰ οὐχὶ
μὲν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Λεσβίων, περιέχοντα ὅμως ὑποθέσεις ἐρω-
τικὰς ἐκ μύθων καὶ δημοτικῶν παραδόσεων καὶ φύματων, ὡς δῆ-
λον ἐξ Ἀθην. XIII, 601. XIV, 618. 620. Παυσαν. IX, 11, 2. X, 26, 9.
καὶ Στράβ. VIII, 347.

καὶ ἄλλων συχνὰ πρὸς γνωστὰς τοῦ λαοῦ μελῳδίας συντεθέντα Σκόλια⁴ ἥδοντο δὲ μὲν μονοφώνως, δὲ δ' ἐν χορῷ ἐν συνοικίᾳ⁵ (συναναστροφαῖς) ἀλλήλων, συνοδευόμενα διὰ τῆς ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταφερομένης κιθάρας. Η βραδύτερον γενομένη εἰσαγωγὴ τῆς Σαμβύκης⁶ ἀλλήλων ἄσματα ἀποδίδοται εἰς τὸν ἔνεκα τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ θανάτου γνωστὸν λυρικὸν Ἱβίκον τὸν Τρυγίνον (550 π. Χ.),⁷ δὲ εἰς Σάμον εἴλκυσεν ἡ φύμη τοῦ φιλοτέχνου καὶ λίαν δυστυχοῦς τυράννου Πολυκράτους.

⁴ Σ. Μ. Σκόλια ἡ σκολιὰ παροίνια μέλην ἡ ἅδματα (Σχολ. Ἀριστοφ. Σφικες 1231. Πολ. Θ. VI, 108. Αθήν. X, 427), ἄτινα, διακρινόμενα τῶν κοινῶν παρὰ πότον φόμέτων, Λαβον τὸ ὄνομα τοῦτο εἶτε ἐκ τοῦ μέτρου, εἶτε ἐκ τῆς μελωδίας, εἶτε ἐκ τῆς διεξαγωγῆς καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν, καθ' ἓν κατὰ Ἀθηναίον (Α. V. 694) κατὰ τρέπους ἥδοντο ἡ νόμῳς. Καὶ κατὰ μὲν τὸν αὐτὸν τόπον τῶν ἄσματα ταῦτα ἥδοντο ὑπὸ πάντων τῶν συμποσιαστῶν· κατὰ δὲ τὸν οὐτὸν πάντων μὲν, ἀλλ' ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου τούτων χορίς καὶ κατὰ σειράν· κατὰ δὲ τὸν γ' ὑπὸ μόνων τῶν ἀρισταὶ ἐπισταμένων ἥδειν ὀπινδόποτε καὶ ἀν ἐκάθιντο. Τὸ τρίτον εἶδος τῶν ἄσμάτων τούτων, ἐπειδὴ ἀκανονίστως («ώς ἀταξιαν τινὰ μόνον παρὰ τάλλα ἔχον») ἥδετο, οὔτε διλ. ὑπὸ πάντων οὔτε κατὰ σειράν, ἀλλ' ὅπου ἐκάστος ἢν τῶν «συνετῶν δικοίγυτων εἶναι μόνων» ἐν τῷ ἥδειν, ἐκλήθη σκόλιον. Τῷ ὀνομάτῃ τούτῳ ἐκλήθησαν ὕστερον καὶ πάντα τὰ παρὰ πότον ἥδομένα ἄσματα. Καὶ εὐρετῆς μὲν τῶν σκολίων κατὰ Πίνδαρον (παρὸ Πλούτ. περὶ μουσ. XXVIII) λέγεται ὁ Τέρπανδρος, ποιηταὶ δὲ τούτων ὁ Πιττακός, ὁ Ἀλκαῖος. Ἀνακρέων, Πράξιλλα ἡ Σικιωνία, ὁ Σιμωνίδης καὶ δλλοι καὶ Πίνδαρος (Αθήν. XV, 693 καὶ 694). Τῶν σκολίων τούτων, μάλιστα πατητῶν ἐν Αθηναῖς ὄντων, προσφιλέστατον ἢν τὸ εἰς Ἀριστοφίον καὶ Ἀριστογείτονα (Αθήν. XV, 695).

⁵ Σ. Μ. Σαμβύκη ἡ σαμβύκη τρίγωνον ἢν ἔγχορδον ὅργανον (Ἀριστοτελ. Πολιτ. Ε. 6.1341.6. πρᾶλ. Αθην. IV, 175. XIV, 633) διακρινόμενον τῆς Ἱβίκης μόνη της, ἢ ἔχοντο οἱ παλαιοὶ πρὸς συνοδίαν ίαμδῶν ἀπαγγελλομένων (Αθήν. XIV, 636. Ησύχ. Φωτίος. Σουτέ). Πρόβλ. Σημ. 3. σελ. 30.

⁶ Σ. Μ. Γνωστὸν εἰς τοὺς γερμανούμαθεῖς εἶναι, ὅτι ὁ Schiller ἐν τῷ ποιηματι: die Kraniche des Ibykus εὐφυῶς μαζὶ ἐπιχαρίτως ἐπραγματεύσατο τὸν ὑπὸ ληστῶν φόνον τοῦ Ἱβίκου παρὰ τὴν Κόρινθον καὶ τὴν τούτου ἐκδίκησιν ὑπὸ γεράνων. Τῶν ἄσμάτων τοῦ Ἱβί-

Σύγχρονος τῷ Ἰεράκῳ ἦν ὁ ἀείποτε φαιδρὸς καὶ γέρων ἔτι τὰς τοῦ βίου τέρψεις ἐπάδων Ἀνακρέων ὁ Τήιος (530 π. Χ.). Οἱ ἴαμβοι καὶ αἱ πανταχοῦ τότε ἀδόμεναι παροίνιοι φέρει τοῦ Ἀνακρέοντος ἀπωλέσθησαν, ἀλλὰ τὰ δύναματα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐγκωμιασθέντων ἐρωμένων διεφυλάχθησαν ἐν μέρει ἐν τῇ μέχρις ἡμῶν περισσωθείσῃ συλλογῇ ὑπὸ τὸ δνομα Ἀνακρέων τοῦ Πολυκράτους, οὗ καὶ φίλος ἦν ἀγαπητότατος καὶ εὔνους ὑμνητίς· ὑστερον δ' ἀπεδῆμπσε, πέμψαντος πεντηκόντορον Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστρατίδου,¹ εἰς τὰς ἰοστεφάνους καὶ λαμπρὰς Ἀθήνας, ἐν αἷς ὥσαύτως φιλόδρομος ὑποδοχῆς ἔτυχεν, ἵδρυθείσης αὐτῷ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰκόνος χαλκῆς.² Οἱ Ἀνακρέων τῶν τελευταίων ἐνδόξων λυρικῶν ποιητῶν γενόμενος ἦν ἄμα καὶ δὲ σχατος σπουδαῖος ἀοιδὸς τῆς ἰωνικῆς σχολῆς, ἀφ' ἣς ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως προξατο.³

κου δόνομαστότατα πάσαν τὰ φλογερὰ εἰς καλοὺς παιδίας ἐρωτικά, ἀηδὲ χρόδος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἐπαινουμένου εἴτε ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις εἴτε ἐπὶ νίκη ἐν τῷ γυμνασίῳ.

¹ Σ. Μ. Πλατ. Ἰππάρχ. 228 C. Αἰλιαν. π. Ιστορ. VIII, 2.

² Σ. Μ. Παυσαν. I, 25, 1.

³ Σ. Μ. ὁ Πολυκράτης κατ' Αἰλιανὸν (ποικίλ. Ιστορ. IX, 4.) «ἐτίμα καὶ διὰ επιουδῆς ἦγε (Ἀνακρέοντα) καὶ ἔχαιρεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου μέλεσιν» διὸ καὶ κατὰ Στράβωνα (XIV, 638.) «πᾶσα ἡ ποίησις πληρος ἐστὶ τῆς περὶ αὐτοῦ (Πολυκράτους) μνήμης». Ἀπέθανε δέ, ὡς λέγεται, καταπιῶν ἀσταφίδαν (Plin. H. n. VII, 7, 5), δ καὶ περὶ Σοφοκλέους λέγεται περὶ φαγὸς σταφυλῆς. Οἱ Ἀνακρέων ἐποίησεν φέρας πρὸς τὸ βάρβιτον ἢ τὴν ππκτίδα φδομένας καὶ εἰς τε τὰ θεραπεύοντα τὸν Πολυκράτην εὐγενῆ καὶ καλὰ μειράκια ἀναφορὰν ἔχούσας, μεθ' ὧν συνηνθῆν καὶ συμπαίζειν ἐπεθύμει (Ἀποδπ. 14, 24, 46), καὶ εἰς τὰς παρθένους, δν μίαν δονομάζει ἐμμανῶς ἐρῶν, τὴν ξανθῶν Εὐρυπέλην. Ἐτι δὲ καὶ εἰς τὸν θεόν τῆς ἀμπελουργίας, τὸ χάρυμα τῶν βροτῶν (καθ' Ουηρον) Διόνυσον. Ουμως δέ, ἐπειδὴ πρὸς τούτους ἐγράφησαν αἱ φδαί, δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῇ, ὅτι δὲ Ἀνακρέων διῆγε βίου ἀκόλαστον καὶ ἀνειμένον τούναντίον μετὰ μέτρου καὶ σωφροσύνης ἐχοῦτο τῇ διαιτῇ (Μάξ. Τύρ. XXIV, 297). διότι δὲν ἐξέφραζεν ἐν αὐτοῖς ιδίας αὐτοῦ ἐπιθυμίας, ἀλλὰ διετύπου ἐπιχαρίτως, φιλόγελως δν φύσει,

Ἐν τοῖς ἐπικοῖς τῶν Ἑλλήνων ἄσμασι τὸ μέλος, ή μουσικὴ τῆς ποιήσεως, ψυθμικὴ μᾶλλον ή μελῳδικὴ οὖσα, ὑφισταμένη ἦν δὲ καὶ ὑποκειμένη τῇ ποιήσει. Τὸ ἀπὸ τοῦδε δ' ὅμως ή μελῳδία οὐ μόνον ἐκτίσατο ὑπεροχὴν ἐν τοῖς λυρικοῖς ἄσμασιν, ἀτινα τὰς ἐσωτάτας ἔθιγον τῆς καρδίας χορδάς, ἀλλὰ καὶ ἐπίδοσιν τοιαύτην ἐλαβεν, ὥστε ίκανὴ ἐγένετο νὰ χωρισθῇ τῆς ποιήσεως, ὅπως, ἐκδηλοῦσα τὰς ποικίλας τῆς ψυχῆς διαθέσεις, κατακτήσηται τοὺς ἀκροωμένους. Οἱ μελοποιοὶ τούντεῦθεν πειρώμενοι ὁμοίας πλήρεις ἐκφράσεως μελῳδίας νὰ ἐκδηλώσωσι διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν, κατώρθωσαν νὰ χωρίσωσι τὴν ποίησιν ἀπὸ τῆς μουσικῆς, εἰ καὶ μέχρι τοῦδε στεγῶς συνδεδεμέναι ἦσαν καὶ ἀδελφαὶ ὑπελαμβάνοντο, ὅπως αὐθυπαρξίαν ή μουσικὴ λάβῃ καὶ ἐπιδόσεως τύχῃ μείζονος. **Σακάδας** ὁ Ἀργεῖος διάσημος αὐλῷδός, πρῶτος¹ ἀγωνισθεὶς τῷ 586 π. Χ. ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσιν ἀγῶνα αὐλοῦ ἀνευ ἄσματος² ἐνίκησε τυχῶν βραβείου.³ Δεύτερος μετὰ τοῦτον ἐνίκησεν ἀγωνισθεὶς τῷ 576, 572 καὶ 568 **Πυθάρωτος** ὁ Σικυώνιος⁴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀγῶσιν· ὥστε ἀπὸ τοῦδε

τὰ παρὰ Πολυκράτει ἡ ἀλλαχοῦ που συμβαίνοντα μεγαλοποιῶν καὶ αὐξάνων μετὰ τέχνης καὶ ἐπιτηδειότητος. Εἰ καὶ ἀσχάλλει ἐν ταῖς χαριεστάταις φδαῖς, ὅτι ὁ ἔρως αὐτοῦ ἀποκρούεται, ὅμως οὐδαμῶς φαίνεται τὴν ψυχὴν θλιβόμενος. Ἀπομιμήσεις τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνακρέοντος, διὰ τε τὴν χάριν καὶ εὐτραπελίαν δημοτικώτατος καὶ ἀγαπτότατος ἐγένετο, ἀπαντῶσι μέχρι τοῦ δεκάτου μ. Χ. αἰῶνος. Εὐφιῶς αὐτὸν ἐμιμήθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὁ Χριστόπουλος νέος ἐπικληθεὶς Ἀνακρέων. Σημειωτέον, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν φερωνύμων αὐτῷ ποιημάτων εἶνε νόθα.

¹ Σ. Μ. Παυσαν. II, 22, 8.

² Σ. Μ. Πολυδ. IV, 7, 9.

³ Σ. Μ. Παυσαν X, 74. VI, 14. 10.

⁴ Σ. Μ. Ὁ Παυσαν. ἐν VI, 14, 10. λέγει, ὅτι ἐξάκις ἐνίκησε «Παρὰ δὲ τὸν Πύρρον ἀνὴρ μικρὸς αὐλοὺς ἔχων ἐστὶν ἐκτευπωμένος ἐπὶ στήλῃ. Τούτῳ πυθικαὶ νίκαι γεγόνασι τῷ ἀνδρὶ δευτέρῳ μετὰ Σακάδαν τὸν Ἀργεῖον. Σακάδας μὲν γάρ τὸν ἀγῶνα τὸν τεθέντα ὑπὸ Ἀμφικτιόνων οὐκ ὅντα πω στεφανίτην καὶ ἐπ' ἐκείνῳ στεφανίτας δύο ἐνίκησε, Πυθάρωτος δὲ ὁ Σικυώνιος τὰς ἐφε-

οἱ μὲν ἀγῶνες τοῦ συνοδεύοντος τὸ ποίημα αὐλοῦ ἔξη-
φανίσθησαν δλως, ή δ' αὐθυπαρξία τῆς ὁργανικῆς μου-
σικῆς ἔξενίκησεν ἥδη ἐπικρατήσασα, οἱ δ' ἄριστοι ἀγω-
νισταὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Τῷ 556 π. Χ. Ἀγέλαιος
ὁ Τεγεάτης ἐπειράθη ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσι νὰ ἀγωνισθῇ
πρὸς κιθάραν ἄνευ ἄσματος¹. Ὡς δὲ οἱ προηγηθέντες αὐτῷ
ἐν τῷ ἀγώνι τολμηροὶ δντες ἐνίκησαν, οὕτω καὶ οὗτος
νικήσας ἐστεφανώθη ἐπευφημοῦντος τοῦ παρεστῶτος
πλήθους. Τῷ 396 π. Χ. ἔτυχον βραβείου ἀγωνισθέντες
ἀγῶνα σάλπιγγος καὶ κέρατος ὁ Τέμαιος καὶ Κράτης
ἐν Ὁλυμπίοις. Ο μνημονεύθεις ἄριστος ἀγωνιστὴς Σα-
κάδας λέγεται, δτι ἐγένετο εὔρετης τοῦ τριψεροῦς
νόμου,² δι'οῦ ή μὲν α' στροφὴ ἥδετο δωριστί, ή δὲ β'
φρυγιστί, ή δὲ γ' λυδιστί, συνδέσας διὰ τούτων πρὸς ἄλ-
λη λητα τρία κατὰ τὸν χαρακτῆρα δλως διάφορα μουσικῆς
μέρη εἰς ἐν δλον, δπερ δμως ἦν συναψές πρὸς τὸν τῶν
λόγων ἔννοιαν. Ἀνοικοδομουμένης τῆς πόλεως Μεσσήνης
ὑπὸ Ἐπαμινώνδου πᾶσαι αἱ ἐργασίαι ἔξετελέσθησαν³ ἡ-
χούντων τῶν αὐλῶν καὶ μάλιστα τῶν τοῦ Σακάδα με-
λῶν, δς τοιαύτην ἐκτίσατο φύμπν, δστε ἰδρύθη αὐτῷ
ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος ἀνδριὰς ἐν τῇ χειρὶ ἔχων αὐλόν.⁴

Ἔντι τοιτῶν πυθιάδας ἔξ, μόνος δὴ οὗτος αὐλοτής. Δῆλα δὲ ὅτι
καὶ ἐν τῷ ἀγώνι τῷ δλυμπιασιν ἐπινίλησεν [έξάκις] τῷ πεντάθλῳ.
Πυθοκριτῷ μὲν γέγονεν ἀντὶ τούτων ή ἐν Ὁλυμπίᾳ στήλῃ

¹ Σ. Μ. Ὁ ἀγὼν ἐγένετο ἐν τῇ ψιλοκιθαριστικῇ (κατὰ Παυσαν. Χ, 7, 7: «ἐπὶ τῶν κρουμάτων τῶν ἀφώνων»), ήν πρῶτος εἰσήγαγε κατ' Ἀθηναίον (XIV, 637) Ἀριστόνικος ὁ Ἀργεῖος, ἐπερποποίησε δὲ Λύσανδρος ὁ Σικυώνιος κατὰ Φιλόχωρον (παρ' Ἀθην. αὐτόθι).

² Σ. Μ. Πλουτ. περὶ μουσ. VIII.

³ Σ. Μ. Παυσαν. IV. 27, 7.

⁴ Σ. Μ. Κατὰ Παυσαν. (IX, 30, 2) ὁ πλάδας τὸν ἀνδριάντα ἔξισωσε τοὺς αὐλοὺς πρὸς τὸ μῆκος τοῦ σώματος τοῦ Σακάδα· «ὁ πλάδας . . . οὐ συνεῖς Πινδάρου τὸ εἰς αὐτὸν (Σακάδαν) προοίμιον, ἐποίησεν οὐδὲν εἰς τὸ μῆκος τοῦ σώματος εἶναι τῶν αὐλῶν μείζονα τὸν αὐλοτήν».

IV

ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

588 — 440 π. Χ.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ

Από τῶν μυθικῶν ἥδη χρόνων πολλαχῶς καὶ θαυμαστῶς διεπίστωσεν ἐν Ἑλλάδι ἡ μουσικὴ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, ἔως οὗ ἐπὶ τέλους προαχθεῖσα εἰς αὐθύπαρκτον καὶ ἀνεξάρτητον τέχνην ἔτυχεν ἐνεκα τούτου τοιαύτης σπουδαιότητος, ὅστε ὁ καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον περικλεὶς γενόμενος Πυθαγόρας (585—505 π. Χ.) ὀργιζθῇ ἐξ ἑαυτοῦ ὁιζικὴν αὐτῆς νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔξετασιν. Οἱ μέχρι τοῦδε ἀκμάσαντες μελοποιοί, ἀσκοῦντες τὴν καλὴν ταύτην τέχνην, ὀδηγοῦντο ὑπὸ μόνης τῆς ἀριστως βοηθούσος αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς ὁ Πυθαγόρας ὅμως κατώρθωσε νὰ δεσμεύσῃ τοὺς πτερθεντας τόνους καὶ ἀναγάγῃ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀναλογίας αὐτῶν ἐπὶ ὀρισμένην μαθηματικὴν βάσιν. "Απας ὁ βίος τοῦ βαθεῖαν κεκτημένου σύνεσιν φιλοσόφου τούτου περιβάλλεται ὑπὸ αἰνιγματώδους λυκόφιοτος. Καὶ δὲν συνέγραψε μὲν πιθανώτατα συγγράμματα, χρήσιμον ὅμως ἑαυτὸν παρέσχεν εἰς πνευματικὴν τῶν Ἑλλήνων παίδευσιν. Πάντα δ' ὅσα περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν προέρχονται ἐκ παραδόσεων μόνων καὶ ὑποδηλώσεων μεταγενεστέρων συγγραφέων, οἵτινες πολλάκις διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Γεννηθεὶς ἐν Σάμῳ περὶ τὸ 585 π. Χ. ὀργιζθῇ προτραπεῖς ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος τυράννου Πολυκράτους νὰ ἀποδημήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾧ ἔξοχως μάλιστα προήχθησαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι. Μυθεῖς ἐνταῦθα ὁ Πυθαγόρας τῶν ἴερέων τὰ μυστήρια ἰδρυσεν ἐπανιών εἰς τὴν πατρίδα σχολήν, ἐν ᾧ μετεδίδου τοῖς

έαυτοῦ μαθηταῖς τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τῆς ἑαυτοῦ ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀθροισθείσης ἐμπειρίας. "Τοτερον μεταβάς εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο ἐν τῷ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων τὸν δύδοον π. X. αἰῶνα κτισθέντι Κρότωνι δὲ ἰδρυτὴς τῆς ὀνομαστῆς μυστικῆς ἑταιρίας,¹ ἡτις σκοπὸν προούτιθετο τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους τῶν συνόντων σχέσεων.² Τῇ μουσικῇ ἔχρονσατο πολλαχῶς πρὸς ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν καὶ βελτίωσιν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Ὑπελάμβανε δέ, ὅτι διὰ τῆς μουσικῆς, ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας ως βάσεων ἀσφαλῶν ἐδύνατό τις νὰ τύχῃ βαθυτέρας μαθήσεως, καὶ ἐνόλιζεν, ὅτι οἱ νόμοι τῆς ἀρμονίας συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἀποστάσεις καὶ τὰ μεγέθη τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθέντων πλανητῶν, οἵτινες ἔνεκα τούτου πάντως, καθ' ἄ ἐδόξαζε, περιφερόμενοι ἐν τῷ αἰθέρι ἀποτελοῦσι σφαιρῶν ἀρμονίᾳ. Οἱ ἀριθμοὶ ἔλογίζοντο παρ' αὐτῷ ως θεμέλιον πάσης γνώσεως καὶ αἴτια τῶν δυντῶν. Συνεδύαζε λοιπὸν καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν τόνων ἀναλογίας πρὸς τοὺς ἀριθμούς, οὓς ὠρίζεν ἀντὶ τῶν τονιαίων ἐκείνων διαστημάτων, ἀπερ τούντευθεν ως ἀρμονία (όμοφωνία τόνων) ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία τῆς διὰ πασῶν (χορδῶν) (Octave) ὠρίζετο ως 2 : 1, ἡ τῆς διὰ τεσσάρων (quarle³) ως 4 : 3 καὶ ἡ τῆς διὰ 5 (quinte) ως 3 : 2.⁴ Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάσωμεν τοὺς τό-

¹ Σ. Μ. «τεροῦ συλλόγου» καλουμένου κατὰ Ἱεροκλέους «χρυσᾶ ἐπη». Τοῦ συλλόγου τούτου μετεῖχον καὶ γυναικες, αἵτινες δονομασταὶ ἐγένοντο.

² Σ.Μ. Παρὰ Πλάτωνι(Πολιτ.600 Β.)«πιθαγόρειον τρόπον τοῦ βίου».

³ Σ. Μ. 'Η καὶ συλλαβὴ παρ' ἀρχαῖοις καλουμένη, ως συνένωσις πρώτη συμφωνούντων τόνων.

⁴ "Αν δηλ. χορδὴ ἐντεταμένη διαιρεθῇ εἰς δύο ίσα μέρη, τὸ δὲ τούτων ἐμψαίνει τὴν διὰ πασῶν (Octave) αὐτῆς· ἀν δὲ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρα ίσα μέρη, τὰ τρία τούτων (3 τεταρτημόρια τῆς χορδῆς) ἐμψαίνουσι τὴν διὰ τεσσάρων (quarte). ἀν δὲ διαιρεθῇ εἰς τρία ίσα μέρη, δύο τούτων (2 τοιτημόρια τῆς χορδῆς) ἐμψαίνουσι τὴν ἀκριβῆ διὰ πέντε (quinte) τῆς δλης χορδῆς.

νους τῆς διατονικῆς μουσικῆς κλίμακος ὑπὸψει ἔχοντες
μόνον τὴν χρῆσιν τῶν ἐνταῦθα ἐπισημανθέντων ἀναλο-
γιῶν καὶ συζεύξωμεν πρὸς ἄλλήλους, θέλομεν εὔρει, ὅτι
τὰ μὲν δίτονα (die grossen Terzen) (81 : 64) ἡχοῦσιν ἐν
αὐτῇ παρὰ πολὺ τὰ δὲ τριπυτόνια (32 : 27) πολὺ διάγον.¹
Τοῦτο δ' ὑπολαμβάνεται ὑπὸ νεωτέρων συγγραφέων ὡς

¹ "Αν τις δηλ. διαιρέσῃ τὸ μῆκος χορδῆς, ἥτις δίδωσι τὸν τόνον (si) ὡς ὁ Πυθογόρας, εἰς 8192 μέρη, εὐρίσκει τὴν ἀκριβῆ διὰ τεσσά-
ρων (quarte) αὐτῆς, ἡχούντων 3 τεταρτημορίων τῶν μερῶν τούτων,
δηλ. 6144. "Αν δέ τις λάβῃ ἐκ τοῦ μήκους τῆς χορδῆς τοῦ νέου τού-
του τόνου (mi) τρία τεταρτημόρια, δηλ. 4608 μέρη, ἔχει τὴν
ἀκριβῆ (quarte) διὰ τεσσάρων (la) τοῦ τελευταῖου τόνου. "Αν τις
ἔξακολουθήσῃ τοῦτο ποιῶν, ἔχει κατὰ μικρὸν τὴν ἐξῆς σειρᾶν τό-
νων si mi la re sol do fa. "Αν τις ὀρίσῃ τοὺς τόνους Si-Mi-La εἰς
σταθερὰς χορδὰς καὶ θέσῃ τοὺς λοιποὺς τόνους μεταξὺ αὐτῶν, με-
τατιθεὶς αὐτοὺς διὰ διπλασιαμένου τοῦ μήκους τῶν χορδῶν αὐτῶν
εἰς βαρεῖαν διὰ πασῶν (Octave), ἀποτελεῖται ἡ μουσικὴ κλίμαξ
Si do re Mi fa sol La. "Αν δέ τις προσθέσῃ ἕδη διὰ διπλασια-
σμοῦ τοῦ μήκους τῆς χορδῆς τοῦ τόνου La διὰ τοῦ ἐκτὸς τοῦ τετρα-
χόδου δην βαρεῖ La (δηλ. διὰ $2 \times 4608 = 9216$ μέρη), ἔχει μουσικὴν
κλίμακα, ἣς οἱ τόνοι εὑρέθησαν διὰ τῶν ἐπομένων μερῶν χορδῆς
τινος:

La.	4608
Sol.	5184
Fa.	5834
Mi.	6144
Re.	6912
Do.	7776
Si.	8192
La.	9216

Τὸ δίτονον (grosse Terz) do-mi ἔχει ἀναλογίαν 7776 : 6144 ἡ, ἀν τις
τοὺς ἀριθμούς τούτους διὰ 96 σμικρύνῃ, 68 : 64· ὡδαύτως δὲ καὶ
πάντα τὰ λοιπὰ δίτονα τῆς κλίμακος ταύτης, τοῦ ἀκριβοῦς μεγά-
λου διτόνου ἔχοντος ἀναλογίαν 80 : 64 ἡ 5 : 4. Τὸ μικρὸν δίτονον
La-do ἔχει ἀναλογίαν 9216 : 7776 ἡ, ἀν τις σμικρύνῃ διὰ 288 ἀμ-
φοτέρους τοὺς ἀριθμούς, 32 : 27, ὡς πάντα τὰ ὅλα μικρὰ δίτονα
τῆς κλίμακος ταύτης, τῶν μικρῶν διτόνων ἀναλογίαν ἔχοντων 30 :
25 ἡ 6 : 5.

αίτια, δτι τὰ τονιαῖα ταῦτα διαστήματα δὲν κατελέγοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἀρμονίας, εἰ καὶ ή καθ' ἡμᾶς νῦν οὐχὶ ἀμιγῆς ἀλλὰ μικτὴ χορδοτονία (ἀρμονία, accord) οὐδαμῶς ἡμᾶς κωλύει, δπως λάθωμεν αὐτὰ ως τοιαῦτα. "Οπως δὲ λογίσονται διὰ Πυθαγόρας τὰς μνημονευθείσας τονιαῖς ἀναλογίας, ἔξενηρε τὸ μονόχορδον ὅργανον μετὰ κινουμένης μαγάδος¹ καὶ ἔχοντος πρῶτος τοῖς ἐλληνικοῖς γράμμασιν ως μονοσικοῖς σημείοις. "Ετι δὲ προσέθηκεν εἰς τοὺς ἐπτὰ τόνους τοῦ προτέρου τῶν Ἑλλήνων μουσικοῦ συστήματος καὶ ὅγδοον ἀλλ' ὅμως οἱ συγγραφεῖς οἱ περὶ χορδοτονίας (accord) τοῦ «πυθαγορείου ὀκταχόρδου» λόγον ποιούμενοι διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Τὸ δικτάχορδον τοῦτο ή ἀπετέλει τὴν ἔξης κλίμακα La, Si do re Mi fa sol La, ή γένος αὐτῆς διὰ πασῶν, οἷα ἐπὶ παραδείγματι ή ἐπομένη μουσικὴ κλίμαξ, ης μνημονεύουσιν οἱ ἀρχαιότατοι περὶ μουσικῆς συγγράψαντες 'Αριστοτέλης τε καὶ Ἀριστόξενος, Mi fa sol La Si do re Mi.

Τελευτήσαντος τοῦ Πυθαγόρου (505 π. Χ.), ἀνεφάνη πρῶτος παρὶ "Ἐλληνοὶ μουσικῆς συγγραφεὺς"² **Λᾶσος** ὁ Ἐρμιονεύς, δοτις, δοὺς κανόνας πρὸς σύνθεσιν ἀσυμάτων καὶ εἰσαγαγών τὴν χρῆσιν τοῦ χρόνου ἀρσεως καὶ θέσεως, διέταξε διθυραμβικούς χορούς. Τὰ ὑπάυτοῦ ὅμως συγγραφέντα καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων μνημονεύουσα θεωρητικὰ περὶ μουσικῆς ἔργα δὲν διεσώθησαν.³ Ο Λᾶσος ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ πολλαχῶς ὕμνη-

¹ Σ. Μ. Μαγάς ή καβάλλη η ξυλάριον ήν, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο αἱ χορδαὶ τῶν ἐγχόρδων ὄργανων, δπερ γαλλιστὶ chevalet καλεῖται.

² Σ. Μ. ὁ Σουίδας δέγει «πρῶτος περὶ μουσικῆς λόγον ἔγραψε».

³ Σ. Μ. 'Ο Λᾶσος διατρίβων ἐν Ἀθηναῖς ἐν μεγάλῃ ήν τιμῇ παρ' Ἰππάρχῳ τῷ Πεισιστρατίδῃ μελοποιὸς δ' ὡν (Σχολ. Ἀριστοφ. θῆτ. 1410) «κατηκολούθει τῇ τῶν αὐλῶν πολυφωνίᾳ» (Πλούτ. περὶ μουσ. XXIX) καὶ ἔχοντο διθυραμβοῖς μάλιστα. Πρῶτος εἰσαγαγών καὶ ἀγῶνας διθυραμβικούς, οἵοι οἱ τῶν τραγικῶν χορῶν («διθύραμβον»—κατὰ Σουίδαν—«εἰς ἀγῶνα εἰσῆγαγε»), περιπλέθεν εἰς ἔργων πρὸς Σιμωνίδην τὸν νεωτερον. Ἐν τοῖς ἀστιγμοῖς ἄσμασι τοῖς καὶ Κενταύροις ἐπιγραφομένοις καὶ τῷ πρὸς Δίημπτραν ὕμνῳ,

θέντος Πιενδάρου τοῦ Θηβαίου¹ (520—456 π. Χ.), δι’οὗ
ἡ τῶν Ἑλλήνων λυρικὴ ποίησις εἰς τὸ ὑψιστὸν αὐτῆς
θρίγκωμα ἔξικετο διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν αὐτοῦ ὕμνων καὶ
φδῶν, διθυράμβων καὶ σκολίων. Οἱ Πίνδαρος ἐγκωμιά-
ζων τοὺς νικητὰς τῶν ἐν ταῖς τέσσαρσιν ιεραῖς πανηγύρεσι
τελουμένων ἀγώνων συνενεκωμίαζε μετ’ αὐτῶν ἄμα καὶ
ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν φδῶν, ὃν ἐν δωρίῳ γρα-
φέντων διαλέκτῳ θαυμαστὴ εἶνε ἡ ἀπαυγάζουσα μεγα-
λόνοια καὶ μεγαλοπρεπής ἡ τοῦ λόγου ὑφή. Συνώδευε
δ’ ὁ ποιητὴς τὰς φδὰς διὰ τῆς λύρας, ἥν δεξιῶς πάνυ
ἔχειρίζετο ἄριστος ὡν λυρφδός. Μόνη ἡ διὰ τὸ κάλλος
ἔξοχος καὶ τὰς κεχαριτωμένας φδὰς διάσημος ὡς ὁ Πίν-
δαρος **Κόρεννα**² ἐδυνήθη νὰ ὑφαρπάσῃ αὐτῷ ἐνίστε τὸν

ὅς, εἰς ἔνα μόνον σφρόμενος στίχον καὶ ἐν δωρικῇ διαλέκτῳ γρα-
φείς, ἐμελοποιήθη κατ’ αἰσθαντὸν ὅμονιαν, ἀπεργπτεν ὡς κακόφω-
νον τὸ στήγμα. (Αθην. X, 455. ΧΙΧ, 626 προβλ. X, 418).

¹ Σ. Μ. Κυρίως ἐγεννηθή, ὡς φαίνεται εἰς Εὐσταθίου (ἐν Προδόγῳ τῶν Πίνδαρ. παρεκβολῶν σελ. 25) καὶ Στεφάνου Βιζαντίου, ἐν τῇ παρὰ
τὰς Θήβας κώμη Κυνθεὶς κεφαλαῖς ἐπειδὴ ὅμως τὸ πλεῖστον
τοῦ Λίου διέτριψεν ἐν Θήβαις, δύναται νὰ κληθῇ Θηβαῖος, ἀτε καὶ
οίκοις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κεκτημένος (Παυσαν. IX, 25, 3). Τὸ δὲ λε-
γόμενον περὶ στήγματος τῷ Πίνδαρῳ, νεανίσκῳ ἔτι δοντι, δτι «ἀρχὴ
Πίνδαρῳ ποιεῖν ἄσματα ἐγένετο τοιαύτη», δτι «μέλισσαι αὐτῷ κα-
θεύδοντι ἐκ καμάτου προσεπέτοντό τε καὶ ἐπλασσον πρὸς τὰ χεῖλα
τοῦ κηροῦ», εὑρίσκει τις παρὰ Παυσαν. IX, 23, 2. Αἰλ. π. ιστορ. XII,
45 Φιλόστρ. πρεσβύτερ. Εἰκόνες II, 12 καὶ Εὐστάθ. σελ. 19.

² Σ. Μ. Καὶ ἡ Μύρτις ἡ πγωνίσθη ἐν δημοσίοις ἀγῶσι πρὸς τὸν
Πίνδαρον (Berg Lyr. Gr. p 815, 21). Ἐν Τανάγρᾳ δὲ τῆς Βοιωτίας
(κατὰ Παυσαν. IX, 22, 3) πατρὶδι οὐσῃ τῆς Κορίννης ὑπῆρχε «γραφὴ
(εἰκὼν) τανίᾳ τὴν κεφαλὴν ἡ Κόριννα ἀναδυμένη τῆς νίκης ἔνεκα,
ἥν Πίνδαρον ἄσματι ἐνίκησεν ἐν Θήβαις». Νικήσασα δ’ αὐτὸν πεν-
τάκις (Αἰλ. π. ιστορ. XIII, 24. Σουΐδ. ἐν λ. Πίνδαρος) «ἐνουθέτησεν
ὡς ἄμουσον δυτα καὶ μὴ ποιοῦντα μύθους». «Οτε δὲ κατάχροντι τῆς
νουθεσίας ἐποιήσατο, γελάσασα ἡ Κόριννα τῇ χειρὶ δεῖν ἔφη σπει-
ρειν ἀλλὰ μὴ ὄλω τῷ θυλακίῳ. Τῷ γάρ δοντι συγκεράσας καὶ συμ-
φορήσας πανσπερμίαν τινὰ μύθων ὁ Πίνδαρος εἰς τὸ μέλος ἔξεχεν».
(Πλούτ. Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ π. ἥ κ. σ. ἐνδοξότεροι IV). Μα-
θητεύσας ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῷ Λάσῳ καὶ δᾶλοις (Εὐστάθ. ἐν Προδόγῳ

τῆς νίκης στέφανον. Καὶ ἔτι μὲν αὐτοῦ ζῶντος ἴδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδριάντα, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται καὶ ὑστερον Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἐφείσθησαν τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, δτε νικητὰς εἰσελαύνοντες εἰς τὴν πάτριον πόλιν διῆρπαζον καὶ ἐλεπλάτουν αὐτήν, ἐρήμωσιν καὶ φθοράν εἰς πάντα ἐπιφέροντες. Τῶν φύδων τοῦ Πινδάρου διεσώθησαν 45 ἐπινίκιοι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης πυθικῆς φύδης κοσμουμένης δι' ἐλληνικῶν μουσικῶν σημείων, ἅτινα εὔκολως σαφνιζονται· ἥθελομεν δ' ἔχει δι' αὐτῶν λίαν ἀξιόλογον δοκιμασίας ἐλεγχον τῶν σφύδρων ὑπερβαλλόντων τὴν καθ' ἡμᾶς νῦν μουσικὴν ως πρός τε τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα μελ φιδιν τῷ χρόνῳ εἰνων, ἀν μὴ σπουδαῖαι ἀμφιβολίαι ὑπῆρχον περὶ τῆς γνωσιότητος αὐτῶν. Ωσαύτως δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Β. Μαρκέλλου περισωθὲν ἀπόσπασμα διμηρικοῦ ἱμνου μεθ' ἐλληνικῶν μουσικῶν τόνων, παραδίδοται καὶ τοῦτο ἀνευ δηλώσεως

τῶν Πινδ. παρεκβολῶν σελ. 19. 20) περιποχετο πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα κατὰ τὰς μεγάλας πανηγύρεις, ὅπως ἡ μόνας τὰς μουσικὰς τῶν φύματων εἰσαγάγῃ συνθέσεις, ἡ φίλους ἐπισκέψητε προσθίλεις, οἷοι ἡσάν δ τῶν Ἀκραγαντίνων μονάρχης Θηόων, ὁ τῶν Συρακουσῶν τύραννος Ἰέρων δ πρεσβύτερος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν ἀμφι τῷ Σιμωνίδι καὶ Βακχυλίδι, καὶ οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλεῖς, ταγοὶ (Ἡροδ. VII, 6) Ἀλευάδαι, ἡ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐλληνοῦ θηόνους, ὅλον περιλαβόν ἐν τοῖς ποιήμασιν, ἐν αἷς ἐγκατέμιξε πάσας τὰς διαδέκτους. Ἀξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι τὸν Πίνδαρον ὑπέρ ἐνὸς μόνου ὄγκουτος, ὅτι τὴν πόλιν (Ἀθήνας) ἔρεισμα τῆς Ἑλλάδος ὠνόμασεν, οἱ μὲν μηδίσαντες Θηβαῖοι διὰ χιλιών δραχμῶν ἐξημιώσαν, οἱ δὲ μηδοφόροι Ἀθηναῖοι «οὕτως ἐτιμοῦσαν, ὕστε καὶ πρόξενον ποιήσασθαι καὶ δωρεάν γυρίας αὐτῷ δοῦναι δραχμάς» Ίδοκρ. περὶ Ἀντιδ. 166. Εὐσταθ. ἐνθα δινωτέρῳ σελ. 21. προβ. Πανσαν. I, 8, 4). Ἐτελεύτησε δ' ὁ γδοικοντούτης ἐν τῷ τὸν Ἀργει θεάτρῳ ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ πολυφιλέτου Θεοξένου ὑσύχως καὶ ἀπόνως, ως τοῦ θανάτου ἀριστον τοῖς ἀνθρώποις παρὰ θεῶν ὑποληφθέντος δώρου. (Πλούτ. Παραμυθ. εἰς Ἀπολλών. XIV. Εὐσταθ. σελ. 16. Ἡσύχ. Σουΐδ. ἐν λέξει Πίνδαρος).

* Σ. Μ. ἐπισκόπου Ἀγκύρας (336 μ. Χ.) γράψαντος «περὶ τῶν παρ' Ἑλλησι παροιμιῶν».

περὶ τῆς πηγῆς. Ἐτι δὲ αἱ τρεῖς τῆς Ἀνθολογίας μελωδίαι ὑμνῶν εἰς τὴν Καλλιόπην, τὸν Φοῖβον καὶ τὴν Νέμεσιν ἔργα εἰσὶ πιθανῶς κατὰ νεωτέρας ἐρεύνας τοῦ 6^{ου} μ. Χ. αἰώνος· διὸ οὐδαμῶς συντελοῦσιν, ὅπως παράσχωσιν ἡμῖν ἔννοιάν τινα περὶ τῆς τότε μουσικῆς, ἢτις, εἰ καὶ ἀνευ τοῦ κόσμου τῆς νῦν παρ' ἡμῖν ἀρμονίας, διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν ὅμως, τὴν μεταρρυθμοῦσαν τὰ πνεύματα σεμνότητα, τὴν πλήρην ἐκφράσεως μελῳδίαν καὶ τὸν ισχυρὸν καὶ εὔτονον ὁμοιότηταν ἵκανην μαγευτικῶς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν ἀκροωμένων.

Ἐνισχυθεῖσα ἡ Σπάρτη διὰ τῆς ἀρνίου τοῦ Λυκούργου νομοθεσίας ἡ μεγίστη ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι πᾶσαις. Τῇ ὅτου ὅμως αἱ **Αθηναῖς** διὰ τοῦ σοφοῦ Σόλωνος ἐκτίσαντο νόμους (594 π. Χ.), δι᾽ ᾧν οὐδαμῶς ἐσκοπεῖτο, ὃς διὰ τῶν τοῦ Λυκούργου, ἡ ἔξισωσις τῶν πολιτῶν ἐν τε τῇ παιδεύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλ᾽ ἡ ἀπαυτος καὶ σύντονος δραστηριότης, ὅπως ἀριστεύσωσιν οὗτοι καὶ εύδαιμονήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι· ἔτι δέ, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ καταπίεσις πάσος ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῆς ἐσκοπεῖτο διὰ τῶν τοῦ Σόλωνος νόμων, ὡς διὰ τῶν τοῦ Λυκούργου, ἀλλὰ τούναντίον ἡ εὔνοια καὶ πρὸς τὴν πρόοδον βοήθεια καὶ συνεργία, ὅπως ἐπιδώσωσι καὶ προαχθῶσι πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις· — ἀναμφισβετήτως ἔδει αἱ μὲν Ἀθῆναι ὑπὲρ πάσας τὰς ἀλλας ἐλληνικὰς πόλεις νὰ προαχθῶσιν, οἱ δὲ νόμοι αὐτῶν οὐ μόνον δὲ ὑπογραμμὸς τούτων νὰ γένωνται, ἀλλὰ καὶ ἡ κροπτίς, ἐφ' ἣν στηριζόντες προύχθησαν εἰς τὴν τοῦ δικαίου ἐπιστήμην οἵ τε ὕστερον ἀκμάσαντες Ρωμαῖοι καὶ οἱ ἔτι βραδύτερον ἡμεροθέντες ἐν Εὐρώπῃ λαοί. Οἱ Πεισίστρατος (560—527 π. Χ.), τηρήσας τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος καὶ εἰσαγαγὼν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὅμηρικὰ ἐπη,¹ συνέλεγε συγγράμματα² καὶ διὰ πάντων τότε σοφῶν

¹ Σ. Μ. Τίς πρῶτος εἰσῆγαγεν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὅμηρικὰ ἐπη ἐλέχθη ἐν σελ. 12. Σημ. 1.

² Σ. Μ. Πρῶτοι ἐν Ἑλλησι δημιουργοὶ Ζιβλιοθήκης λέγονται ὑπὸ Γελλίου (*Ἀττικ. νύκτ. VI, 17*), Αθηναίου (I, 3) καὶ Ισι-

προύθυμεῖτο καθόλου, δπως παιδεύση καὶ εύδαιμονας ἀποδείξῃ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες, αὐτοῦ τυραννοῦντος, μακρᾶς ἀπῆλαυον καὶ ἀγαθουργοῦ εἰρήνης. Αἱ Ἀθῆναι, αἱ τοσοῦτον εὔνοηθεῖσαι, παραλαβοῦσαι πᾶν, διὰ μέγα καὶ καλὸν παρ' Ἑλλησιν ὑπῆρχεν, ἔξηνγένισαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προήγαγον, ὥστε ταχέως ἐγένοντο τὸ κέντρον τοῦ ἐν Ἑλλάδι πνευματικοῦ βίου, Ἐλλὰς Ἑλλάδος κληθεῖσαι. Ἡ μὲν σχολὴ τῶν ἡρέμως ἔχοντων Ἰώνων, ἔξευροῦσα τὸ ἔπος, τὸν ἴαμβον καὶ τὴν ἐλεγείαν, ἐστήριξε τὸν μουσικὸν ὕσθιμὸν καὶ ἐνίσχυσεν· οἱ δὲ σεμνοὶ τὰ ἅθη καὶ ἐμβριθεῖς Δωριεῖς ζητήσαντες νὰ διαφυλάξωσιν ἀπὸ ἐκθηλύνσεως τὴν μουσικὴν δι' αὐτηρῶν νόμων, διέπλασαν αὐτοὶ μάλιστα τὰ περιώνυμα χορικὰ ἄσματα· οἱ δὲ περικαῶς ἔχοντες Αἰολεῖς δι' εὐαισθήτου καὶ αἰσθηματικῆς ποιήσεως πολλοῦ ἄξιον ἀπέδειξαν καὶ ἐν ἰσχύι κατέστησαν τὸ μέλος· ἐν τῇ τῷ Ἀθηνῷ διὰ σχολῆς προήχθη ἀναπτυχθὲν διὰ τῆς ἐνώσεως καὶ συναρμογῆς τοῦ πατρίου ἔπους πρὸς τὴν θρησκευτικὴν λυρικὴν τὸ δρᾶμα, δι' οὖ πᾶσα μὲν ὑπεροχὴν ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἐκείναις σχολαῖς πρὸς αὐτὸ συνεζεύχθη καὶ συνηρμόσθη, ποίησις δ' ἄμα καὶ μουσικὴ τῆς μεγίστης ἔτυχον καὶ λαμπροτάτης ἀκμῆς.

Τὸ Ἑλληνικὸν δρᾶμα, οὗτος ἵχνη εὔρομεν¹ ἢδη ἐν τοῖς μετὰ σφοδροῦ πάθους καὶ ζωηρότητος ἀπαγγελλομένοις διθυραμβικοῖς ἄσμασι κατὰ τὰς τοῦ Βάκχου ἐορτάς, συνίστατο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ λυρικῶν χορικῶν ἄσμάτων, ἢ διεκόπτοντο δι' ἐπεισοδίων ὑφ' ἐνδές ῥαψῳδοῦ ἀπαγ-

δώμου Σεβίλλης (originum s. Etymologiarum VI, 3, 3.) οἱ τύραννοι Πεισιστρατός τε καὶ Πολυκράτης. Περὶ τῆς βιβλιοθήκης μάλιστα τοῦ Πεισιστράτου λέγεται ὑπό τε Γελλίου καὶ Ἰσιδώρου, ὅτι ἐκδημίσε μὲν αὐτὴν εἰς Ἀσίαν δὲ Ξέρξης ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπανιών, ἐπεμψεν δῆμως ὀπίσω Σέλευκας δὲ νικάτωρ, δπερ δλως ἀπίθανον φαίνεται. "Ιδε Rischl die alexandr. Bibliotheken (Breslau 1838) p. 53 ff.

¹ Σ. M. "Ιδε Ἀθῆν. XIV, 624. 625.

² Σ. M. "Ιδε σελ. 28. Σημ. 3.

γελλομένων. Πρῶτος, ὅστις οὕτω πως συνδεδεμένα λυρικά καὶ ἐπικά τραγῳδίας στοιχεῖα ἀπαγγέλλων ἐνώπιον τοῦ πλήθους εύδοκίμει, ἐγένετο ὁ Θέσπις¹ (535 π. Χ.), περιερχόμενος τὴν Ἀττικὴν ἐφ' ἀμάξης μετὰ τοῦ περὶ ἑαυτὸν θιάσου.² Οὐ μαθητὴς ὅμως αὐτοῦ Φρύνεχος πρῶτος ἔδωκεν, ως φαίνεται, εἰς τοιαῦτα αὐτοσχέδια δράματα, ὡρισμένον τι θέμα, ὑπόθεσιν. Ἀναβιβάσας διὰ τῆς Ἀλκί-

¹ Σ. Μ. Πρῶτος τραγῳδοποιὸς κατὰ ἀμαφεῖς καὶ ἀμφιβόλους μαρτυρίας (Θεμίστιος XIX p. 486) Ἐπὶ γένης λέγεται ὁ Σικυώνιος τρέψας τὴν τραγῳδίαν ἀπὸ τοῦ Διονύσου καὶ ἐπ' ἄλλους πήρων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ὑπό τε τοῦ Σουίδα καὶ Ἀποστολίου (ἐν συναγωγῇ παροιμίᾳ) ἀναφερομένη παροιμία «οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον». Ἡν δὲ ἡ παλαιοτάτη τραγῳδία εἶδος δαντυρικοῦ δράματος ὡς ὁ Ἀριστοτέλης (ποιητ. IV, 15) καὶ οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ λέγουσι (Πρᾶδ. Ἀθην. XIV. 630) καὶ τὸ περὶ Ἀρίστονος λεγόμενον ἐπιμαρτυρεῖ, ὅτι δηλ. οὗτος δε ὑπετεῖς ἐγένετο τοῦ τραγικοῦ τρόπου, καθ' ὃν χορὸς διατύρων, δύνατον πολὺ πρὸς τράγοις ὅντων, ἥδε διὰ διθυράμβων τὰ πάθη καὶ τοὺς κινδύνους, τὴν εὐθυμίαν καὶ χαρὰν τοῦ Διονύσου. Ἐκ τούτου λέγεται, ὅτι προῆλθε καὶ ἡ ὄνομασία τραγῳδία (τράγου φόνη)· ἡ γνώμη ὅμως αὗτη ἀπορίητεται ὑπὸ πλειστῶν ἀποδεχομένων, ὅτι ἡ ὄνομασία προῆλθεν ἐκ θυσίας τούτου, φόνουν μετὰ μιμικῶν κινήσεων τῶν διθυράμβων τούτων. Τούτα ἐγίνοντο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν Σικυῶνι καὶ Κορίνθῳ ἐν τῷ τοῦ Διονύσου ἑορτῇ, τοῖς Ληναῖοις ἐν Ἀθήναις ὅμως ἡ τραγῳδία διεπλάσθη σὺν τῷ χρόνῳ οὕτως. Ἀγομένης τῆς τῶν Απναῖων ἑορτῆς, εἰς τῶν τοῦ χοροῦ, περὶ τὸν Διονύσου βωμὸν ισταμένου, προσβαίνων τῶν ἄλλων ἀνέβαντεν ἐπὶ τῆς παρὰ τὸν βωμὸν τραπέζης. ἐφ' οὐ ἐγίνετο ἡ θυσία (ἐλεός), καὶ διελέγετο πρὸς τὸν χορόν. Οὐ προαγαγῶν ὅμως τὴν τοιούτῳ τρόπῳ γνωμένην τραγῳδίαν εἰς ἀπλοῦν καὶ ἀτελές δρᾶμα πᾶν ὁ Θέσπιος, ὃς εἰσηγητὴς ἐγένετο τοῦ πρώτου ὑποκριτοῦ τοῦ τραγῳδίου (ἀπὸ τοῦ ὑποκριτοῦ εἰσηγητοῦ οὐδὲν τὸν χορόν), ὑποκριτομένου διαδοχικῶς πολλὰ πρόσωπα τοῦ αὐτοῦ δράματος καὶ φέροντος προσωπεῖα τοῦ διθύραμβου κατεσκειασμένα. Ἐντεῦθεν προῆλθε καὶ ὁ μεταξύ χοροῦ καὶ ὑποκριτοῦ διάλογος.

² Σ. Μ. Μηδεὶς ὑπολάβη, ὅτι ἡ τραγῳδία προῆλθεν ἐκ τῆς περιαγωγῆς τοῦ Θέσπιδος ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς λεγομένων σκαμμάτων αὐτοῦ ἐλαύνεν ὑπαρξίων καθ' ἀπό της προπονούμενη σημειώσει ἐξέθεμεν.

στεως καὶ γυναικῶν πρόσωπα ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τοσούτων ἔτιχεν ἀκροατῶν καὶ τοσοῦτον συνεκίνει αὐτούς, ὃστε κατεδικάσθη ποτὲ εἰς πρόστιμον, διότι διά τινος θέματος ληφθέντος ἐκ συμβάντος τῶν χρόνων ἐκείνων, τῆς ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀλώσεως τῆς Μιλήτου, μέχρι δακρύων συνεκίνησε τὸ πλῆθος.⁴ Ἀλλ' ὅπως τοιαύταις τραγικαῖς παραστάσεσιν ἐπακολουθήσῃ ἀρμόζον πρὸς τὴν τοῦ Βάκχου ἐορτὴν φαιδρὸν δρᾶμα, ἔξεῦρε **Πρατένας** ὁ Φλιάσιος περὶ τὸ 500 π. Χ. τὸ μυθικὸν σατυρικὸν δρᾶμα, ἐνῷ δὲ χορὸς τῶν σατύρων καὶ συληνῶν μιμούμενος χλευαστικῶς δι' ἀσυμάτων καὶ δρχήσεων τὴν σοβαρότητα τῆς τραγῳδίας μετέβαλλε πάλιν τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ήθροισμένου πλάθους ἐπὶ τὸ φαιδρότερον. Ἐπεξεργασίας ἐπὶ τὸ βέλτιον τοιαύτης φύσεως δραμάτων, ἐφ' οἷς ὑστερον εὔδοκίμησεν ὁ Αἰσχύλος ὡς ἀριστοτέχνης, ἐποίησαν **Ἀρεστέας** ὁ νιὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Πρατίνου καὶ ~~Χαρέλος~~⁵ ὁ Ἀθηναῖος (590), δοτις οὐ μόνον ἔγραψεν ἕδη, ὡς λέγεται, πλήρη δράματα, ἰδρύσας πρὸς τούτο καὶ θέατρον, ἀλλὰ

⁴ Σ. Μ. Καθ' Ἡρόδοτον IV, 21. Οἱ Ἀθηναῖοι «ἐζημίωσάν μιν (Φρύνικον) ὡς ἀναμνίσαντα οἰκία κακὰ χιλίησι δραχμῇσι καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι». Ως παρὰ τῷ Θέσπιδι οὕτω καὶ παρὰ τῷ Φρυνίχῳ ἐπεκράτει ὡς σπουδαιότατον τῆς τραγῳδίας μέρος ὁ χορός, ὃν καινοτομήσας οὗτος διήρεσεν εἰς δύο μέρη, ὃν τὸ ἔργον διάφορον. Ἐπὶ παραδείγματι ἐν τῷ δράματι τοῦ Φρυνίχου Φοίνιστας μὲν ἐν μέρος τοῦ χοροῦ ἀπετέλουν οἱ τῶν Περσῶν μεγιστᾶνες, οἵτινες μαθόντες τὴν ἐν Ἑλλάδι ἦτταν τοῦ Ξέρξου συδικέπτονται περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους· τὸ δὲ ἔτερον παρθένοι, Φοίνισσαι, αἵτινες ἐν τοῖς περδικοῖς ἀνακτόροις διατρίβουσαι, ἐθρήνονται τὴν ἀπώλειαν τῶν οἰκείων ἐν Σαλαμῖνι (Σχολ. Ἀριστοφ. Σφῆκες 220). Ὅστε, ἐπειδὴ καὶ παρὰ Φρυνίχῳ τὸ σπουδαιότατον μέρος ἦν ὁ χορός, πολὺ μέρος εἶχε καὶ ἡ δρχησίς καὶ μουσική, ἵς τὰς μελωδίας διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τερπνὸν καὶ θρηνῶδες πολὺ ἡγάπτουσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μέχρις ἐτι τῶν χρόνων τοῦ πελοπονησιακοῦ πολέμου.

⁵ Σ. Μ. Περὶ μὲν Πρατίνου καὶ Ἀριστίου ἕδε Παυσαν. II, 13, 6. Ἀθην. XI, 461. XIV, 417. XV, 686. Περὶ δὲ Χοιρίλου Σουίδαν, δις παραδίδωσιν, δτι οὗτος ἐποίησεν 150 δράματα.

καὶ πολὺν καθόλου ἐπεμελήθη, δπως τελειοτέραν ἀποδείξῃ τὴν σκηνικὴν τῶν δραμάτων οἰκονομίαν.

Ἡσαν ἦδη αἱ ἑλληνίδες ἐν μικρῷ Ἀσίᾳ ἀποικίαι ὑποτεταγμέναι ὑπὸ τοῦ Κύρου εἰς τοὺς Πέρσας, δτε ἡ ἀπόπειρα, δπως τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀθηναίων ἀποσεισθῇ ὁ ξένος ζυγός, δλεθρίαν ἔσχεν ἐκβασιν· οἱ στρατοὶ δμως, οὓς ἡ Περσία ἐπεμψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δπως ἐκδικήσῃ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν βοήθειαν, ἡττήθησαν ἐντελῶς ἐν ταῖς ἀξιομνημονεύτοις ἐκείναις μάχαις ἐν Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς. Αἱ Ἀθῆναι, αἵτινες κατὰ τοὺς δεινοὺς ἐκείνους δι' ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα χρόνους ἀείποτε προεμάχοντο, καταληφθεῖσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐνεπρήσθησαν· ἀνεκανισθησαν δμως αὐθις ὑπὸ τοῦ νικήσαντος ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Πέρσας Θεμιστοκλέους, δστις καθείλκυσεν αὐτὰς πρὸς τὴν θάλασσαν κατασκευάσας τὰ πρὸς τὸν Πειραιᾶ τείχη.¹ Κίμων ὁ περσοκτόνος ἐλευθερώσας ἐπείτα καὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνας τοῦ πιέζοντος ξένου ζυγοῦ, κατέθραυσε τὴν κατὰ θάλασσαν τῶν Περσῶν δύναμιν τελέως καὶ ἔξηνάγκασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην² (449 π. Χ.), ἥτις προσεπόρισε τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Τούντευθεν δὲ ἡ τε δύναμις καὶ ὁ πλοῦτος τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως ἐπηυξάνετο ἐπὶ μᾶλλον. Ἐπὶ Ηερικλέους, μάλιστα δ' ἀπὸ τοῦ 470 — 430, ἐκτήσαντο αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι τὴν μεγίστην καὶ λαμπροτάτην ἀκμήν. Διὰ τοῦ ὀλυμπίου Περικλέους ὁραΐσθη-

¹ Σ. Μ. "Ιδε τὰς ὑπ' ἐμοῦ τῷ 1888 ἐκδοθείσας «ΑΘΗΝΑΣ» σελ. 73 καὶ ἔξης.

² Σ. Μ. Ἡ εἰρήνη αὕτη, κι μώνειος συνήθως καλουμένη οὐδέποτε ἐγένετο, ἐπλάσθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὗτόρων, δπως ψέγωσι τοὺς Σπαρτιάτας ἐπὶ τῇ ἐπ' Ανταλκίδου τῷ 387—6 εἰρήνη. ἦν ὑδριν τῆς Ἑλλάδος λόγῳ τῷ δικαιοτάτῳ καλεῖ ὁ Πλούταρχος. Ἡ ψευδὴς αὕτη εἰρήνη ὑπελαμβάνετο γενομένη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπ' Εὔρυμέδοντι ποταμῷ τῆς Παμφυλίας διττὴν τοῦ Κίμωνος νίκην, ἥτις δμως δὲν ἐγένετο ως ἐσφαλμένως νομίζει ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης διατριβῆς τῷ 449, ἀλλὰ τῷ 463, Θουκ. I, 100. Διόδωρ. XI, 60. 61. Πλούτ. Κίμ. 12. Προβλ. Kurtius Gr. Gesch. II¹, 140. Dunker. Gesch. des Altertums VIII. 168 Anm. und. 208 ff

σαν αἱ Ἀθῆναι δι' ἔξοχων ἀνδριάντων καὶ μεγαλοπρεπῶν κατασκευῶν, ὃν προεῖχον δὲ ναὸς τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, τὰ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ Θρησκευτήριον, ὅπερ φοδομῆθη ἐξ ἐπίτυπος, δπως ἐν αὐτῷ καὶ μουσικὴ διδασκαλία γίνωνται καὶ ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνες τελῶνται.

Ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων φιλολογία τὸ πολυτιμότατον αὐτῆς στόλισμα ἔσχεν ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦ **Αἰσχύλου**, τοῦ **Σοφοκλέους** καὶ **Εύριπίδου**, αἵτινες ἀναζωπυροθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν μεγαλουργῶν ἐκείνων χρόνων καὶ τῆς συναισθήσεως τῆς ἀνακτηθείσης ἀνεξαρτησίας πολὺ ὑπερέβαλον πάντα τὰ προγενέστερα ἔργα τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν μεγαλομέρειαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν θεμάτων, κατὰ τὸ ὑψος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ὑποθέσεων καὶ κατὰ τὴν τελειότητα τῆς ἐκτελέσεως. Οἱ Αἰσχύλοις, δοτὶς συνεπολέμησε τὰς πρὸς τοὺς Πέρσας μάχας, ἦν πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἑτῶν, δτε μετὰ τὴν ἐνδοξὸν τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι νίκην τῷ 480 π. Χ. ὁ Σοφοκλῆς πεντεκαιδεκάτης ὃν ἐξελέγη διά τε τὴν μουσικὴν ἔμπειρίαν καὶ τοῦ σώματος τὸ κάλλος, δπως ὡς ἡγεμὼν τοῦ ἐκ νεανιῶν χοροῦ προηγηθῆ κρούών τὰς τῆς λύρας χορδὰς ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς νικητηρίου δρχήσεως. Οἱ δὲ Εὐριπίδης ἐγεννήθη τὸ αὐτὸ ἔτος¹ ἐν Σαλαμῖνι. Οἱ Αἰσχύλος εἰσαγαγὼν εἰς τὸ λυρικὸν δρᾶμα τὸν διάλογον ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε συνήθων δι' ἐνδὸς μόνου ὑποκριτοῦ ἐπεισοδίων ἐδίδαξε μόνος τὸν χορὸν ἀποτελοῦντα ἔτι καὶ νῦν τὴν βάσιν τῆς τραγῳδίας ἐν τε τῷ ἄσματι καὶ τῇ δρχήσει. Διαρρυθμίσας δὲ τὴν τε σκηνὴν καὶ τὴν τῶν ὑποκριτῶν στολὴν ἐπὶ τὸ συμμετρικώτερον, διεσκεύασε πρῶτος τὴν τραγῳδίαν καὶ κατὰ τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου καὶ κατὰ τὴν μουσικὴν καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ὡς ἐνέπρεπε τῷ δοντὶ εἰς καλλιτέχνημα ἀπαράμιλλον. Οἱ μαραθωνομάχος Αἰσχύλος γεννηθεὶς τῷ 525 π.Χ. ἐν Ἐλευσῖνι, ἀπεδῆμησε περὶ δυσμὰς βίου δραστηριωτάτου εἰς Σικελίαν, ἐν δὲ χρόνῳ δὲ Σοφο-

¹ Σ. Μ. Ἡ γνώμη, δτι ὁ Εὐριπίδης ἐγεννήθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν δὲ ἐγένετο ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, τυγχάνει πεπλανημένη οὕσα.

κλῆς, δστις ἐγεννήθη ἐν τῷ ἔγγὺς τῶν Ἀθηνῶν δῆμῳ τῆς Ἀιτικῆς Κολωνῷ, ἔλαβε νικήσας αὐτὸν τὸν δάφνης στέφανον. Προσεπαυξήσας¹ ὁ περίτεχνος οὗτος τραγῳδοποιὸς τοὺς ὑποκριτάς, κατέστησε σπουδαιότερα τὰ τε ἐπεισόδια καθόλου καὶ τὸν χορὸν καὶ ἥγαγε τὰς ἑαυτοῦ τραγῳδίας ως πρός τε τὴν διαρρύθμισιν καὶ οἰκονομίαν τῶν ὑποθέσεων εἰς μεγίστην τελειότητα. Ὁ Σοφοκλῆς ἐπέζησε τοῦ Εὔριπίδου, ὃς μᾶλλον ἐπὶ ἐπιδείξει καὶ ἐνεργητικότητι ἢ ἐπὶ βαθυγνωμοσύνῃ διεκρίνετο.² Προσθέσας εἰς τὴν τραγῳδίαν τὸν πρόλογον³ πολὺ ἐπέδρασεν ἐπὶ τὰς ψυχρὰς τῶν ἀνθρώπων διαθέσεις δι' ἵσχυροτέρων ἐπικουρομάτων, εἰσαγαγὼν τούτου ἔνεκα εἰς τὸ δρᾶμα καὶ πάσας τὰς καινοτομίας τῆς μουσικῆς, αἵτινες πρόσφοροι ἦσαν εἰς τοὺς ἴδιους σκοπούς.

Ἡ τραγῳδία, ἔξαρθεῖσα ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἀριστοτεχνῶν εἰς τέλειον καλλιτεχνικὸν ἔργον, τὸ μουσικὸν ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων δρᾶμα, ἐνῷ ἀρμονικῶς συνηνώθησαν ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσική, ἡ μιμικὴ καὶ δρχησις καὶ ἡ σκηνικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ λαμπρότης. Ἔτι μέχρι τῶν ἐνδόξων χρόνων, καθ' οὓς τοῦ λαοῦ τούτου προέστη ὁ μεγαλοφυέστατος τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν Περικλῆς, ἐδιδάσκοντο ἐν Ἀθήναις ἐν μῷ ἡμέρᾳ τρία δράματα (τριλογία), δὲν αἱ ὑποθέσεις ἐλαμβάνοντο ἢ ἐκ τῶν μύθων ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐκ τοῦ αὐτοῦ κύκλου, καὶ ἐν σατυρικὸν (τετραλογία). Διδασκομένων τῶν δραμάτων, προσήρχοντο εἰς τὸ εὐρύχωρον θέατρον⁴ ἐν ὑπαίθρῳ 20-30 χιλ. θεατῶν⁵ ἢ δὲ διδασκαλία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρωΐας

¹ Σ. Μ. Ὁ Αἰσχύλος προσέθηκε τὸν δεύτερον ὑποκριτήν, ὅπως ἀνταγωνισμός τις ἐπὶ τῆς σκηνῆς γίνεται· ὁ δὲ Σοφοκλῆς τὸν τρίτον. Κωφὰ πρόσωπα πολλὰ ἡδύναντο νὰ συμπαρίστανται.

² Σ. Μ. Κατὰ Ἀριστοτέλη, ποιητ. 25 ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς μὲν «ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους οἷους δεῖ, Εὔριπίδης δὲ οἶοι εἰσιν».

³ Σ. Μ. καὶ τὸν «ἐκ μυχανῆς θεόν».

⁴ Σ. Μ. Περὶ τοῦ Ἀθηνῶν θεάτρου τοῦ Διονύσου ἵδε τὰς ὑπὲκθοθείσας «ΑΘΗΝΑΣ» σελ. 47 καὶ 137 καὶ 85ῆς.

⁵ Σ. Μ. Ἐν τῷ Ἀθηναῖ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου πλὴν τῶν 16 χι-

έτελεύτα περὶ ἐσπέραν· ἐν δὲ ταῖς ἑορταῖς, αἵτινες διήρκουν πολλὰς ἡμέρας, οἷα τὰ μεγάλα Διονύσια, ἐδιδάσκοντο δώδεκα μέχρι πεντεκαίδεκα κατὰ διαδοχὴν τραγῳδίαι. Τῶν δραμάτων διάλογος, δοτις πάντοτε μέλος¹ καλεῖται, ἥχοδέστερος ἦν καὶ ὁμηρικῶς συμμετρικώτερος ἢ ὁ κοινὸς λόγος καὶ πιθανῶς ὅμοιος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον recitative.² Ἐν τούτῳ ἥδυναντο οἱ ὑποκριταὶ τὸν μὲν χρόνον νὰ μεταβάλλωσι, μετριάζοντες ἢ ἐπιταχύνοντες αὐτόν, τὰς δὲ φωνὰς αὐτῶν νὰ ὑποβοηθῶσι διὰ τῶν τόνων τῆς λύρας. Ἐν τῷ μονολόγῳ ὅμως, ἐνῷ δὲ ὑποκριτὴς μετὰ παροσίας ἔδει νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ διακατέχοντα αὐτὸν σφοδρὰ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα, ὑψοῦτο ἄμα πρὸς τὴν ἀπερπληρώσει τῶν αἰσθημάτων καὶ ἡ φωνὴ ἀποτελοῦσα ἵσμα(μονῷ διαν).³

λιάδων ἐλευθέρων ἀνδρῶν συνισχοντο καὶ αἱ πολιτιδες γυναικες καὶ πλῆθος ποδὸν ξένων.

¹ Σ. Μ. Μέλη ἐκαλοῦντο πάντα τὰ φόματα καὶ τὰ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τὰ τοῦ χεροῦ.

² Σ. Μ. 'Ο διάλογος μέσον τι ἦν ἀπαγγελίας καὶ φδῆς· ἵσμως ἢ παρ'³ Λριστοτέλει παρακαταλογήν· Προβλ. 9, 6 καὶ Πλούτ. Ἡθικ. p. 1140, F. ἥ καὶ τὸ παρ'⁴ Λριστοξ. Ἀριστον. I. σελ. 18. Meibom. λογθερεύμενος «Λέγεται γάρ δὴ καὶ λογῶδες τι μέλος τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν προσφειῶν, τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασι. Φυσικὸν γάρ τὸ ἐπιτείνειν καὶ ἀνιέναι ἐν τῷ διαλέγεσθαι». Ἀπορριπτέα δὲ φαίνεται ἡμῖν ἡ ὑπὸ Μάλτου (σελ. 58) μετάφρασις τῆς λέξεως recitative διὰ τῆς φράσεως λογαοιδικοῦ μέλους· διότι ἡ λέξις λογαοιδικὸς οὐχὶ περὶ μέλους κυρίως λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ μέτρων. Λογαοιδικοὶ ἢ παραδείγματι καλοῦνται οἱ στίχοι, ἐν οἷς δὲ ιδικρότερος δακτυλικὸς ὄνθυμὸς μεταβαίνει εἰς τὸν ἀσθενέστερον τὸν τροχαικὸν οὕτως ὥστε φαίνονται δύντες μέσον μεταξὺ ποιητικοῦ καὶ πεζοῦ ὄνθυμου. Ἰδε Διογέν. Λαέρτ. 4, 65. Αριστείδ. Κοϊντιλ. Gaisf. Hesfaest p. 275.

³ Σ. Μ. Μονῳδίαις μακραῖς μάλιστα ἐχρήσατο ὁ Εὔριπιδης σκηνικὸς φιλόσοφος ἐπικληθείς· δι'aύτῶν δέ, σπουδαιότατα τοῦ δράματος μέρη ἀποτελουσάν, ἔξεδήλου ὁ πρωταγωνιστὴς σφοδρὰ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα. Σκώπτων τὸν Εὔριπιδην ὁ πολεμιώτατος αὐτοῦ Αριστοφάνης ἐν Βατράχοις λέγει, ὅτι ἀνέτρεψε μονῷ διαίτας τὸ δρᾶμα· πρβλ. στίχ. 1330.

"Γψος καὶ βάθος, μῆκος καὶ βραχύτης τῶν τόνων ἵσαν σύμφωνα καθ' ὀρισμένους κανόνας οὕτως, ὅστε καὶ δυνατὸν ἦν αὐλδὲς συνοδείων νὰ παρακολουθῇ τόνον πρὸς τόνον τῇ οὔτῳ πως κανονισθείσῃ μελῳδίᾳ. "Αν δῆμως τοι-αῦτα κατὰ ψυθμικοὺς κανόνας (νόμους) συντεθειμένα ἄσματα καὶ χρονικὴν συμμετρίαν εἶχον, ἀδηλον, εἰ καὶ οἱ τῷ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἐρευνήσαντες καὶ λεπτομερῶς ἔξε-τάσαντες οὐδέποτε εἰς πιθανόν τι ἔξαγόμενον ἔξικοντο. Ο τραγῳδίς, δῆτις συνήθως καὶ αὐτὸς ἐλάμβανε μέρος ἐν τῇ ἐκτελέσει, συνετίθει ἄμα καὶ τὰς μελῳδίας καὶ ἐδίδασκεν αὐτὸς τούς τε ὑποκριτὰς τοὺς θεατρικοὺς χαρακτῆρας τῶν προσώπων καὶ τὸν χορὸν δι' ἐπαναλαμβανομένης ὑποβολῆς καὶ ὑπαγορεύσεως ἐπεξηγῶν καὶ προσδων μόγος. Ο χο-ρὸς ἐπὶ μὲν Αἰσχύλου συνίστατο ἐκ πεντάκοντα¹ προσώ-πων, ὕστερον δῆμως ἡλατεῖθη εἰς πεντεκαίδεκα. Τὰ ἀδό-μενα ὑπὸ τοῦ χοροῦ² ἵσαν τῷ ὄντι ἄσματα· αἱ δὲ ἀρμο-

¹ Ο κύκλιος διθυραμβικὸς ἐπὶ Αρίονος χορὸς συνί-στατο κατ' ἀρχὰς ἐκ 50 προσώπων, ἀτινὰ ὕστερον ἐγένοντο δκτὼ καὶ τεσσαράκοντα διαιρεθέντα εἰς 4 δωδεκάδας, ὃν πάλιν ἐκάστην δωδεκάδα εἶχον τὰ 4 δράματα τῆς Αἰσχύλου τετραλογίας (3 τραγῳ-δίαι καὶ 1 διατυρικόν). Υστερον δῆμως ὁ Σοφοκλῆς πῦξε ποτὲ τοὺς χο-ρευτὰς ἀπὸ 12 εἰς 15 παραμείναντας καὶ ἐπὶ τῶν Εὐρυπίδου δρα-μάτων. Ο χορὸς ἴστατο ἐν τῷ κέντρῳ τῷ καὶ χθαμαλωτάτῳ τοῦ θεάτρου μέρει καλουμένῳ δρυχῷ στροφῇ, ἥτις κατὰ τὸν κ. Doerpfeld ισόπεδος ἦν πρὸς τὴν σκηνήν, ὑπολαμβανομένην σινήθως πολλῷ ὑψηλοτέραν κατὰ τὰ περισσωθέντα τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου λείψανα. Ή τοιαύτη δῆμως τῆς σκηνῆς μετασκευὴ ἐφ' ὑψηλοτέρου ἐδάφους ἐγέ-νετο ἐν ὕστεροις χρόνοις, καθ' ἀπέδειξεν ὁ περιφανῆς δρχαιοδίφης οὗτος ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει θεάτρου. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς δρχήστρας ἦν ἡ θυμέλη, περὶ ἣν ἀντικαταστήθασαν τὸν τοῦ Διο-νύσου βωμόν, περὶ δὲ ωρχεῖτό ποτε ὁ ἐπ' Αρίονος χορός, καθίστατο τὸ κατ' ἀρχὰς οὗτος ἐν τάξει, κύκλιος· ὅτε δῆμως δραματικὸν προσέλαβε χαρακτῆρα, ἐγένετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους γραμματικοὺς τετράγωνος, τρέψας τὸ μέτωπον πρὸς τὴν σκηνὴν μεταξὺ αὐ-τῆς καὶ τῆς θυμέλης, δπως μετὰ τῶν δρώντων τῆς τραγῳδίας προ-σώπων εὐκόλως διαλέγηται.

¹ Σ. M. Ἐναλασσομένων τῶν ψυθμῶν συμμετεβάλλετο καὶ ἡ ἀρμο-

νίαι,' αἱ διὰ τὰ ἄσματα ταῦτα συντεθειμέναι, τοσοῦτον ἥσαν ἀπλαῖ, ὡστε ἐνίοτε οἱ θεαταὶ συνήδων τοιαύτας γνωστὰς αὐτοῖς μελωδίας. Ὁ χορὸς συνιστάμενος πάντοτε ἔξ ἀνδρῶν, καὶ ἀν γυναικες ἔδει νὰ ἀποτελῶσιν αὐτόν, ὡδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ κορυφαίον καὶ ἔξῆρχε τῶν ὑπὸ δργάνων συνοδευομένων ἄσμάτων διὰ μεγαλοπρεποῦς βαδίσματος καὶ μιμικῶν δρχήσεων ὁσαύτως δὲ καὶ αἱ κινήσεις τῶν ὑποκριτῶν ἥσαν ἀείποτε μεγαλοπρεπεῖς μετὰ χάριτος γινόμεναι καὶ δυθμοῦ, ὡστε πᾶσα τῆς τραγῳδίας σκηνὴ νὰ ἐνδεικνύῃ ἅμα πλαστικὴν εἰκόνα εὐστόχως διατεταγμένην. Ἐνίοτε τοῦ ἄσματος ἔξῆρχον εἰς ἥ δύο αὐλοῖς ἀλλως δύμας συνώδευον τὰ μουσικὰ δργανα τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συλλαβικὸν ἄσμα ἥ ἐν δυοφωνίᾳ ἥ ἐν διὰ πασῶν συμφωνίᾳ (ἐν Octave) ἥ συνεπήχουν, δύως τηρήσωσι τὸν διαψευδοῦντα ὑποκριτὴν εἰς βαρὺν ἥ ὑψηλὸν τόνον, δστις ἔπειτε νἀναλογῆ πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἐνίοτε δ' ὑπεδῆλουν τὰ δργανα καὶ μόνον τὸν δυθμόν, δστις ἀπετέλει παρῷ "Ἐλληνοι χάριν ἀπαράμιλλον τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐνεδείκνυτο διὰ πλαταγῆματος κογχυλίων ἥ διὰ τοῦ κρότου, δν ἐποίουν τὰ ὑποδῆματα σιδηρᾶ ἔχοντα πέλματα.

νία· διότι ὡς διέκεινων οὕτω καὶ διὰ τῆς μουσικῆς ἔξεδῆλου ὁ χορὸς κατὰ τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς δρῶμενα τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις, δτὲ μὲν ἐκφράζων θλιψίν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, δτὲ δὲ φόδον περὶ τοῦ μέλλοντος, δτὲ δὲ χαράν καὶ εὐθυμίαν. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ στροφαὶ καὶ ἀντιστροφαὶ ἐκ τῶν κόμμων (κοπετῶν, θρίνων) προελθοῦσαι διάφορον εἰχον μουσικὴν σύνθεσιν κατά τε τὸν δυθμὸν καὶ τὴν διάφορον ἐκδίλωσιν τῶν τῆς ψυχῆς διαθέσεων, ἐκδηλουμένων καὶ δι' ὁρχηστικῶν κινήσεων μᾶλλον ἥ πίττον ζωηρῶν. Ἐν τῷ ποικιλωτάῳ διαλόγῳ δὲν συνῆδεν ἐν πολυφωνίᾳ ὁ χορὸς ἀπας πάντοτε (Αἰσχύλ. Πέρσ. 153 καὶ 154), ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις ὁτὲ μὲν μέρος τοῦ χοροῦ, τὸ ἡμιχόριον, (Σχολ. εἰς Αἰσχύλ. Εὔμεν. 139. ἐπτὰ ἐπὶ Θήβ. 94. 1066. Σοφοκλ. Αἰ. 866. Οἰδ. ἐπὶ Κολ. 117. Εὔριπ. Ἰων 184), ὁτὲ δὲ εἰς μόνος χορευτὴς ὡς ἀντιπρόσωπος πάντων.

¹ Σ. Μ. Οἱ νόμοι ἥ ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν οἱ σκοποί, ἥ ὡς ὁ Πλάτ. ἐν πολιτείᾳ δ' 424. C. λέγει: τρόπος φδῆς καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἥ κοιτος.

'Ἐν ταῖς Ἀθήνησι σχολαῖς ἐδιδάσκετο ἥδη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν ὑπὸ Σόλωνος' (594) πλὴν τῆς γυμναστικῆς καὶ γραμματικῆς, τῆς ἱστορίας καὶ μαθηματικῆς καὶ ἡ μουσική. Ἐπὶ Περικλέους δύνας τοσοῦτον διεδόθη ἡ ἐλευθέριος αὕτη τέχνη, ὥστε ἀπαραίτητος τούντεῦθεν ὑπελαμβάνετο πρὸς παίδευσιν. Περὶ τὴν μουσικὴν ἡ σχολοῦντο καὶ ὁ Σωκράτης καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, ὅστις διδάσκαλον ἔσχε τὸν κοινὸν ἀμφοτέροις τούτοις φίλον **Δάμωνα**.¹ Αἱ ὅλως ἴδιαι καὶ πρωτότυποι συνθέσεις τοῦ μελοποιοῦ τούτου, ὅστις καὶ ὡς σοφιστὴς γινώσκεται, φαίνεται, ὅτι οὐδέποτε ἀπέτυχον τῆς ὑπὸ αὐτοῦ ἐπιδιωκούμενης ἐπιδράσεως. "Οτε δέ ποτε ὁ ἥχος ἀγρίου φρυγικοῦ αὐλοῦ σφοδρῶς ἐξήγειρε καὶ κατετάραξε νεανίας ἐπὶ τὸ αὐτὸν συμποσιάζοντας καὶ οἶνῳ βεβαρυμένους, κατεπράῦνεν δὲ Δάμων διά τίνος σεμνῆς κατὰ δώριον τρόπον ἐκτελεσθείσης μελῳδίας. Ήτος δὲ μέχρι τοῦδε ἀγαπητότατον δραγανον ἦν ἡ λύρα, οὕτω τούντεῦθεν ἡγαπᾶθη δὲ αὐλός μάλιστα. Ἐν θρησκευτικαῖς θυσίαις καὶ τοῖς ἐν θεάτροις χορικοῖς ἀσμασὶ χοῖστῃς ἐγίνετο αὐλῶν· ἐνίστε δὲ καὶ ποιταὶ καὶ ὑποκριταὶ καὶ φύτορες ἔτι ὀμιλοῦντες συνοδεύοντο δι' αὐλοῦ, οὗ ὁ ἥχος σύμμετρος ἦν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀπαγγελλούμενων. Ἐν χοῖστει δὲ σαν δὲ ἀπλοῦς αὐλός καὶ ὁ δίαυλος ἵσους ἡ ἀνίσου μεγέθους κεκοσμημένος δι' ἐπιγλωττίδος, ἐπιτιθεμένης ἐπὶ καλαμίνων

¹ Σ. Μ. Πλὴν τῶν γυμνασίων (γυμναστηρίων), δημοσίων ὄντων, δὲν εἶναι μεμαρτυρημένον, ὅτι ὁ Σόλων ἤδη σχολαῖς καὶ δὴ δημοσίᾳς. Τούναντίον γνωστὸν τυγχάνει μάλιστα, ὅτι ἡ τῶν παιδῶν ἀγωγὴ καὶ παίδευσις καὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν ἔτι ἀκμὴν τῶν Ἀθηναίων ἀνατεθειμένη ἦν εἰς τε τὸν οἶκον (μέχρι τοῦ δια τῆς τῆς ἡλικίας ἔτους) καὶ εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες πρὸς τὴν κατ' οἶκον ἐπιμελεῖσθαι, ὡδίγουν τοὺς παιδας ἀπὸ τοῦ δια τῆς τῆς ἡλικίας εἰς τὰ σχολεῖα, ἵδιτωτικὰ δια τῆς τῆς ὅπως ἐκμάθωσι τὸν "Ομηρον, μουσικὴν καὶ ἄλλα μαθήματα καὶ εἰς τὰς παλαιαῖς τραγαῖς καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀσκησιν.

² Σ. Μ. Περὶ Δάμωνος ἵδε Πλατ. Λάχ. 180, Δ. 197, Δ. Πολιτ. γ' 400, Β. Ἀθήν. XIV, 628.

αὐλῶν διαφόρων εἰδῶν. Ἐπιφανεῖς ίδίως καὶ πολυθρύλοι τοῖσαν καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένοι οἱ Θηβαῖοι αὐληταί, ὃν μάλιστα προεῖχεν δὲ Ἀντιγενέδας,¹ μαθητὴς γενόμενος τοῦ Φιλοξένου² δύνομαστοῦ καὶ ως ποιητοῦ.

¹ Σ. Μ. Ἀντιγενίδας αὐληταὶ δύο ἐγένοντο Θηβαῖοι ἀμφότεροι· διὸ καὶ συγχέονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ διὰ τὴν δημωνυμίαν καὶ τὸν τῆς γεννήσεως τόπον καὶ διὰ τὸ ἐπιτίθεμα. Τούτων ὁ μὲν ἕκμασεν ἐπὶ Περικλέους, δοτὶς Ἀλκιβιάδῃ τῷ ἀνεψιῷ ἐπέστησεν αὐτὸν διδάσκαλον τῆς μουσικῆς (Γέλλ. XV, 17. Σουΐδ.). ὁ δέ, ὁ καὶ μεταβολὰς ἐπενεγκών ἐν τῇ τοῦ αὐλοῦ κατασκευῇ, ἐπὶ Ἐπαμεινάνδου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἐπώνυμοι τούτῳ ἐγένοντο οἱ κατὰ τὸ ίδιον αὐτοῦ σύντημα διδάσκοντες καὶ ἄσματα συντιθέντες Ἀντιγενίδειοι (Πλούτ. περὶ μουσ. ΧΙ. Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης ΙΙ, 2. Θεοφ. Περὶ φυτῶν ιστορ. IV, 11, 4. Quaintl. I, 11, 7).

² Σ. Μ. Φιλόξενος ὁ Κυθηρίος (Σουΐδ. Ἡσ. Διοδ. XIV, 46. Ἀθην. Ι, 6 καὶ 7. XV, 692) αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ Κύθηρα ἀλώντων καὶ ἀγορασθεὶς εἴτα ὑπὸ Ἀγησθλοῦ τινάς, παρ' ὅμηρον οὐδὲν ἔκληθη, ἐπωλήθη μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν ὑπὸ Μελανιππίδου τοῦ διθυραμβοφόρου, δεὶς ἐδιδάξεν αὐτὸν τὴν λυρικὴν ποίησιν. Οὐ Φιλόξενος γνωριμώτερος ὃν ως διθυραμβογράφος μᾶλλον, διατριβῶν ἐν Συρακούσαις παρὰ Διονυσίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ, ἐρρίφθη ὑπὸ τούτου εἰς τὰ λατομεῖα· διότι ἡρνεῖτο νὰ ἐπαινέσῃ τὰ ποίηματα τοῦ τυράννου μερικῷ ἀνταντα (Πανσ. ΙΙ, 3. Διοδωρ. XV, 6). Διαλλαγὴς δημοσίου διονύσιος τῇ τῶν φίλων παρακλήσει πρὸς τὸν Φιλόξενον παρέλασε πάλιν ἐπὶ τὸ συμπόσιον καὶ ἐπιγράψεν αὐτὸν «ποῖά τινα φαίνονται τὰ ποιήματα». Οὐ δέ «ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε, τοὺς δέ» ὑπορέτας τοῦ Διονυσίου προσκαλεσάμενος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν ἐξ τὰς λατομίας. Διὰ τὴν εὐτραπελίαν τῶν λόγων τούτων μειδιάσας διονύσιος ἵνεγκε τὴν παροποσίαν, τοῦ γέλωτος τὴν μέμψιν ἀμβλύνοντος. Ἀπὸ Σικελίας ὁ Φιλόξενος ἥλθεν εἰς Ἑλλάδα κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Λαίδαν τὴν νεωτέραν ὑπὸ Διονυσίου δωροθεῖσαν (Σχολ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 179. Πλούτ. Ἀλκιβ. 39.), ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἀσίαν, ἐν ᾧ κατὰ Σουΐδαν ἀπέθανεν ἐν Ἐφέσῳ. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἥκροστο, τοῦ Ἀντιγενίδου ἀναγινώσκοντος, τῶν ποιημάτων αὐτοῦ (Πλούτ. Ἀλέξ. 8. Σουΐδ. ἐν λέξει Ἀντιγενίδας), ἀτίνα οἱ μὲν τῶν Ἀρκάδων παῖδες ἐδιδάσκοντο (Ἀθην. XIV, 226. Πολυν. IV, 20, 9), ὁ δέ Ἀριστοφάνης (κατὰ Πλούτ. περὶ μουσ. XXX) σφοδρῶς προσέβαλε. Λέγει δέ ὁ Πλούταρχος τὰ ἔξι. «Καὶ Ἀριστοφάνης ὁ κωμικὸς μνημονεύει Φιλοξένου καὶ φησίν, ὅτι εἰς τοὺς

Ο Αντιγενίδας φαίνεται, δτι ούτω διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν δπῶν ἐβελτίωσε τὸν αὐλόν, ὥστε ἡδύνατο δι' αὐτοῦ ν' αὐλῆ καὶ τοὺς πέντε ἐλληνικοὺς νόμους (τρόπους φδῆς), ἀναγκαίου ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις ὅντος πρὸς πάντα τρόπον φδῆς ίδίου, κεχωρισμένου αὐλοῦ. Πολλάκις δὲ Αντιγενίδας συνώδευε τὰ ἄσματα τοῦ διδασκάλου διὰ τοῦ αὐλοῦ παρ' ὀλίγον δύμας ἐποιεῖτο τὸν παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινον. Πρός τινα δὲ τῶν μαθητῶν, δοτις πῦλος μὲν θαυμασίως, ὀλίγον δὲ εὔδοκίμητεν εἶπε ποτε· τοῦ λοιποῦ αὖλησον ταῖς μούσαις κάμοι.

Ως μέγα δυνάμενοι ἀνακαινισταὶ καὶ προσθίσασται τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς ἀπαντῶσι περὶ τὸ τέλος τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου **Φρυνις** δὲ Μυτιληναῖος καὶ ὁ τούτου δεινὸς ἀντίπαλος **Τεμόθεος** δὲ Μιλησίος, οἵτινες ἔτυχον μὲν μεγίστων τιμῶν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, θαυμαζόντων αὐτούς, ὑπέστησαν δύμας καὶ μομφὰς δριμείας ἐπὶ ταῖς καινοτομίαις ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων μάλιστα ὑπελαμβάνοντο ἀμφότεροι ως οἱ αἰτιοὶ τῆς ταχείας μετ' αὐτοὺς παρακυῆς τῆς μουσικῆς. Ο Φρυνις προσθέσας δύο ἔτι χορδὰς εἰς τὴν κιθάραν, πῆτις πολέμιον δεινὸν καὶ ἀντίζηλον ἐπικινδυνόν νὰ πολεμήσῃ εἶχε τὸν νῦν πρόέχοντα καὶ προτιμώμενον αὐλόν, ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ ποικιλώτερον τὸ ἄσμα. Τούτου ἔνεκα δύμας τὰ ἄσματα αὐτοῦ φορτικώτερα καὶ ποικιλώτερα ὑποληφθέντα κατεχλευάσθησαν καὶ κατεκρίθησαν δεινῶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν νεφέλαις (960—975).

Δίκαιος λόγος.

«Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν, ὡς διέκειτο,

νότι ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἢνθουρ καὶ σωφροσύνην γερόμιστο.

»Πρῶτος μὲν τὰς ἔδει παιδὸς φωνὴν γρύκαρτος μηδὲρ ἀκοῦσαι·

κυκλίους χοροὺς μέλη εἰσηγέκατο. Η δὲ μουσικὴ (προσωποποιουμένη) λέγει ταῦτα·

«Ἐξαρμοίοντις ἵπερβολαῖον τε ἀροσίον

καὶ τιγλάρον (αὐλούς, οὓς οἱ παλαιοὶ ἐπὶ τῇ χωπηλασίᾳ ἔχρωντο) μσπερ τετὰς

[βαφάρονς ὀληγ]

κάμπτω με κατεμέστωσε».

»εῖτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάχτως εἰς κιθαριστοῦ
»τοὺς κωμῆτας τυμπαὶ ἀθρόαν, κεὶ κρητικῶδη κατατίγου.
»Ἐτι' αὖ πορηματεῖρ, ἄσμ' ἐδίβαπκερ, τῷ μηρῷ μὴ ξυρέχορτος,
»ἢ Παλλάδα περσέπολιτ δειράρ, η Τηλέποροτ τι βάσμα,
»ἐτειραμέρους τὴν ἀρμορίαν, ἢρ οἱ πατέρες παρέδωκαν.
»Ἐτι δέ τις αὐτῷ βωμολοχένσαιτ', η κάμψιερ τιρα καμπήν,
»οὐλας οἱ ρῦρ τὰς κατὰ Φρύνης ταύτας τὰς δυσκολοκάμπτους,
»νέπετρίθετο τυπτόμενος πολλὰς εἰς τὰς Μούσας ἀφαρίζων».

Ο Φρύνης, τελουμένων τῶν Παναθηναίων τῷ 457, ὁ πρῶτος ἐγένετο, δστις ἀγωνισθεὶς πρὸς κιθάραν ἐστεφανώθη· ἐν τοῖς ἐν Σπάρτῃ δμως τελουμένοις Καρνείοις θέλων νὰ μετάσχῃ τῶν μουσικῶν ἀγώνων διὰ τῆς ἐννεαχόρδου κιθάρας παρηνέθη ὑπὸ τῶν Ἐφέσων πρὸ τῆς προσελεύσεως νὰ ἀποκόψῃ εἶτε τὰς βαρυτέρας εἶτε τὰς δξυτέρας χορδὰς κατ' ἴδιαν αὐτοῦ ἐκλογήν.¹ Ο Τιμόθεος νικήσας τὸν κρουματοποιὸν τοῦτον ἐν ὅδῃ ὑπέστη καὶ αὐτὸς ὀλίγον μετὰ τὸ συμβάν τοῦτο χρόνον ἀτυχίαν ἔτι σκληροτέραν ἔξωθεν τῆς Σπάρτης διότι προσέθηκεν εἰς τὴν κιθάραν τέσσαρας ἔτι νέας χορδάς. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπιβαλόντες τῷ Τιμοθέῳ τὴν ζημίαν ταύτην, διασωθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Βοηθίου,² ἀφορμὴν ἔσχον, δτι τὴν τε ἀκουστικὴν τῶν νέων αἰσθησιν διέφθειρε διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν χορδῶν καὶ τὰ πρότερον ἀπλᾶ καὶ συμμετρικὰ φρεματα διελυμαίνετο διὰ τῶν νέων μελῳδιῶν, ἐκτεθηλυμένον καὶ ποικίλον καὶ περίτεχνον χαρακτῆρα ἔχουσῶν. Παρὰ ταῦτα δμως οἱ κιθαρῳδικοὶ αὐτοῦ νόμοι, τὰ

¹ Σ. Μ. Παρ. Ἀθηναίω (XIV, 636) ταῦτα λέγονται περὶ Τιμοθέου ὀλίγον παρηλλαγμένα. Ἐπιθι Ἡσύχ. Πλουτ. Περὶ μουσ. VI. Ἀθήν. XIV, 638. Παρὰ δὲ τοῖς Λακωνικ. ἀποθ. τοῦ Πλουτ. ἀναγινώσκομεν ἐν κεφ. VIII «Ἐμπρεπῆς, ἔφορος Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπάρον φτὰς δύο τῶν ἐννέα ἐξέτεμεν, εἰπών, μὴ κακούργει τὴν μουσικήν».

² Σ. Μ. Βοήθ. Περὶ μουσ. I. Πλουτ. Περὶ μουσ. XII. XXX. Οἱ νόμοι τοῦ Τιμοθέου, ὥσπερ καὶ οἱ τοῦ Φιλοξένου ἀγαπητοὶ ἡσαν παρὰ τοῖς Ἀρκάσι. Παρῆν δὲ καὶ ἐν τοῖς γάμοις Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου μετ' ὅλλων μουσουργῶν. Ἄλλ' ἔζησε μέχρι τῶν χρόνων τούτων; (Ἀθήν. XII, 538. XIII, 565. XIV, 626. 636. 657. Παυσαν. III, 12. 10. Quintil. II, 3. Σουιδ. Πλουτ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδεύμ. XVII,

λυρικὰ καὶ διθυραμβικὰ ἄσματα τοιαύτης ἔτυχον εὐκλεοῦς φήμης, ὥστε οἱ Ἐφέσιοι χιλίους ἔδοσαν αὐτῷ δαρεικούς, δύπως πανηγυρικὸν συνθέσην ὕμνον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἑγκανίων τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ.

Ἡ καινοφανῆς καὶ καινότεροπος μουσικὴ ἐπαγωγοτέρα καὶ ἐμφαντικωτέρα οὖσα ἐκτάτο ἐπὶ μᾶλλον πλείονας διπάδοντος, εἰ καὶ οἱ προασπισταὶ τῆς παλαιᾶς, ἀπλουστέρας οὖστος, νὰ ἀναστείλωσι προουθυμοῦντο τὴν πρόοδον καὶ ἐπίδοσιν αὐτῆς. Πλὴν ἄλλων καὶ Φερεκράτης δὲ Ἀθήνηνθεν ποιητὴς δεινῶς μαστιγοῖ καὶ ἐπισκώπτει ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Χείρωνι τοὺς ἑλευθέραν χρῆσιν τῶν τόνων ποιουμένους διὰ τῶν ἐπομένων, ἅτινα δὲ μουσικὴ προσωποποιουμένη ἀπαγγέλλει ὡς σκληρῶς κακουμένη καὶ ὑδριζομένη.

Δέξω μὲν σὺν ἄκοντα· τοι τε γάρ κλίνει
ἔμοι τε λέξαι θυμὸς ὑδροῦνται ἔχει.

Μουσικὴ. Ἐμοὶ γάρ ἡδεῖ τῶν κακῶν Μελανιππιδης
ἐν τοῖσι πράτοις, ὃς λαβὼν ὀτῆκε με,
χαλαρωτέραν τ' ἐποίησε χορδαῖς δώδεκα.

Ἄλλ' οὐν δύως οὗτος μὲν ἦν ἀποχρῶν ἀρήρ
ἔμοιγε πρὸς τὰ τρὴν κακὰ —

Κνιστας δέ, ὁ κατίρατος Ἀττικός,
εἴαρμορίους καμπάς ποιῶν ἐν ταῖς στροφαῖς
ἀπολάλεκε μ', οὕτως, ὥστε τῆς ποιήσεως
τῶν διθυράμψων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀσπίσιοι,
ἀριστεράν ἀντοῦ φαίνεται τὰ δεξιά.

Ἄλλ' οὐκ ἀρ εἴποις οὕτως, ἦν δύως δύως.

Φρῦνις δὲ ἵδιοι στρόβιλοι ἐμβαλῶν τίτα
κάμπτων με καὶ στρέψων, ὅληρ διέφθυρε,
ἐν πέντε χορδαῖς δώδεκα ἄρμορίας ἔχων.

Ἄλλ' οὐν ἔμοιγε χ' οὕτως ἦν ἀποχρῶν ἀρήρ.
εἰ γάρ τι κακήρυματερ, αὔθις ἀρέλαβεν.

Ο δὲ Τιμόθεος μ', ὃς φιλτάτη, κατοφρύνε
καὶ διακέκτακτος αἰσχυστα.

Δικαιοσύνη. Ποῖος οὗτος;

Τιμόθεος:

Μουσικὴ Μιλήσιος τις πυρρίας

κακά μοι παρέσχεν· οὗτος ἀπατατας, οὐδὲ λέγω,
παρελήλυθεν ἀγῶν τικραπέλοντος μυρμηκίας.

Καὶ ἐτρύχη πού μοι βαδίζοντο μόνη
ἀπέδυσε, καρέλνοντος χορδαῖς δώδεκα.

* Σ. Μ. "Ἡ ἄλλως· «ἄλλα» οὖν ἀνεκτὸς δὲ οὗτος δύως εἶμοι».

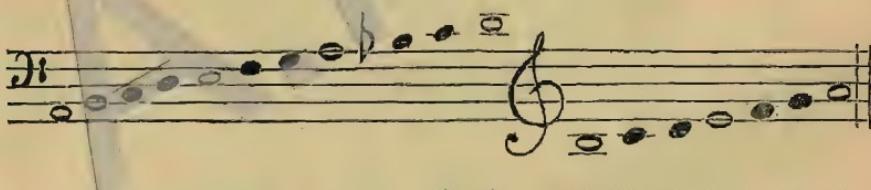
* Σ. Μ. Πλουτ. Περὶ μουσ. XXX.

Περὶ τῆς ἐπιτελεσθείσης ἀναπλάσεως τοῦ συστήματος τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μνημονευθέντων ἀνακαινιστῶν διαφωνοῦσι μὲν οἱ συγγραφεῖς, πάντες δῆμως οἱ μετὰ τὸν προμνημονευθέντα Ἀριστόξενον θεωρίας μουσικῆς συγγράψαντες τὴν ἔξης προβάλλουσι κλίμακα, πεντεκαίδεκα περιλαμβάνουσαν τόνους εἰς δύο διὰ πασῶν.

La, Si do re mi fa sol la, si do re mi fa sol la

Οἱ ἑκτὸς τοῦ τετραχόρδου ὃν βαρύτατος τόνος ἔκαλεῖτο προσλαμβανόμενος. Ἀπὸ τοῦ Εὐκλείδου¹ δῆμως εὑροται ἐνίοτε τὸ τονιαῖον τοῦτο σύστομα ἔτι ἐπηξιμένον δι' ἐνὸς πρὸς τὸ δεύτερον «συνημμένου τετραχόρδου», δι' οὗ ἀμεταβλήτως καθωρίσθη τὸ ἔξι δικτωκαίδεκα τόνων, ἦ, ἐπειδὴ δύο τούτων διττῶς ὑπάρχουσι, κυρίως ἐκ δέκα καὶ ἔξι συνιστάμενον τόνων μέγιστον ἡ ἀμετάβλητον καλούμενον σύστημα τὸ ἔξης:

τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ.
ὕπατον. μέδον. συνημμένον. διεζευγμένον. ὑπερβολαῖον.

1	προσαρμογικούμενον.	11	νήτη συνημμένων.	18	νήτη ὑπερβολαῖων.
2	ὑπέρτην ὑπέρτων.	12	παραγένεται.	17	παραγήτη ὑπερβολαῖων.
3	παραγένεται ὑπέρτων.	13	τρίτη συνημμένων.	16	τρίτη ὑπερβολαῖων.
4	λαχανὸς ὑπέρσων.	14	παραγήτη συνημμένων.	15	νήτη συνημμένων.
5	ὑπέρτην ὑπέρσων.	15	τρίτη συνημμένων.	13	τρίτη διεζευγμένων.
6	παραγένεται ὑπέρσων.	16	παραγήτη συνημμένων.	12	παραγένεται.
7	λαχανὸς μέσων.	17	παραγήτη συνημμένων.	11	παραγένεται.
8	μέσων.	18	νήτη συνημμένων.	10	παραγήτη συνημμένων.

¹ Σ. Μ. Ἐπὶ Εὐκλείδου ἐπωνύμου ἀρχοντος Ἀθηνησὶ τῷ 403 π.Χ.

'Εν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Φερεκράτους, δπερ ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν κατεχωρίσαμεν, προσθάλλεται ως πρὸς πάντας
τοὺς ἐν αὐτῷ μνημονευθέντας μετασχηματισμοὺς τῆς μου-
σικῆς, ἡ πρακτικὴ χρῆσις δῶδεκα διαφόρων τόνων
νων ἢ χορδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀρχαιότατος τῶν παρ' Ἑλ-
λησοὶ περὶ μουσικῆς συγγραψάντων Ἀριστόξενος σπουδά-
ζει καὶ θεωρητικῶς νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἢ διὰ πασῶν (Octave)
διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἵσα ἡμιτόνια, φαίνεται, ὅτι οἱ μου-
σουργοί, τελευτώσոντας τῆς ἐνδόξου ταύτης περιόδου τῆς
μουσικῆς, ἥσαν ἕδη χρωματικοῖ,¹ ως οἱ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ
Εὐρωπῇ νοοῦσι. Τὰ ἔργα δύμως αὐτῶν φαίνεται, ὅτι διοίως
διεπολεμήθησαν ὑπὸ τῶν δπαδῶν τῆς παλαιᾶς διατονικῆς
μουσικῆς, ὃσπερ ἐν δεκάτῳ ἔκτῳ αἰώνι μ. Χ. τὰ ἔργα τῶν
χρωματικῶν, οἵτινες ὀφείλουσι τὴν σύστασιν αὐτῶν εἰς
τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ ἐφαρμόσωσι τὰ ἀρχαῖα τῶν Ἑλ-
ληνῶν τονιαῖα γένη εἰς τὴν νεωτέραν μουσικήν.

V

ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

440—μέχρι 500 π. Χ. καὶ πέραγε.

ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ

Οἱ ἐν τῇ προηγουμένῃ περιόδῳ ἀκμάσαντες λυρικοὶ ποι-
ηταὶ Πίνδαρος καὶ Κόριννα καὶ Σιμωνίδης, ἔτι δὲ οἱ τρα-
γικοὶ Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης καὶ οἱ ἔξοχοι
μουσοπόλοι Ἀντιγενίδας, Φρύνιχος καὶ Τιμόθεος σύγχρο-

εῖσθητοι ὁ ιωνικὸς ἀλφάβητος ἐξ 24 γραμμάτων ἐν χρήσει. Τὸ
ἔτος δὲ τοῦτο, καθ' ὃ καὶ ἡ μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν 30 τυράννων ἀπο-
κατάστασις τῆς τοῦ Σόλωνος νομοθεσίας ἐγένετο, ἀποτελεῖ ἀρχὴν
χρονολογίας. (Διοδώρ. XIV, 12. Δημοσθ. XXIV § 42. 133 καὶ 134.
XLIII § 51. Λυσίου, Λόγος XXI § 4. Πλούτ. Ἀριστείδ. I, 25. Λουκ.
'Ἐργοτιμ. 76).

¹ Σ. Μ. Οι δι' ἡμιτονίων συνθέσεις ποιοῦντες μουσουργοί.

νοι ἦσαν ἵσπιν ἔχοντες δημιουργικὴν δύναμιν, ἐξικομένης δι' αὐτῶν τῆς τε ποιήσεως καὶ μουσικῆς εἰς τὸ ἄωτον τῆς τελειότητος. Ἐπειδὴ δ' οἱ λυρικοὶ καὶ τραγικοὶ τὰς τῶν ποιημάτων ὑποθέσεις ἔκ τε τοῦ παρελθόντος ἔλαθον καὶ τοῦ παρόντος περιτέχνως ἐρμηνεύσαντες πάσας τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις καὶ περιπαθήσεις καὶ τὰς παραφόρους τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμίας, οὐδὲν τοῖς μουσουργοῖς ὑπελείπετο ἔτι, δὸν τὸ βασίλειον περιελάμβανε τὸ εὐρύτατον τῆς φαντασίας πεδίον, ἢ ν' ἀφαιρέσωσι τὴν ἀπόλυτον ἔξουσίαν ἀπὸ τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἥρμοζον μέχρι τότε τοὺς τόνους πρὸς τὴν ἴδιαν αὐτῶν ποίησιν, καὶ ἀποδώσωσιν οὕτω τῇ μουσικῇ ἵσπιν τῇ ποιήσει ἔξουσίαν καὶ τιμήν. Συνέστη ἀρα τούτου ἔνεκα ἀγῶν τῶν μούσικῶν πρὸς τοὺς ποιητάς, οὗ τὴν σφοδρότητα κατείδομεν ἐν τοῖς καταχωρισθεῖσι χωρίοις τοῦ τε Ἀριστοφάνους καὶ Φερεκράτους. Καὶ αὐτὸς δ' ἔτι δὲ Πλούταρχος περιθύμως ἔχει, ὅτι δὲ Λᾶσος καὶ Μελανιπίδης, δὲ Φιλόξενος καὶ Τιμόθεος διὰ τῶν ἴδιων καινοτομῶν τελέως διέψθειραν τὴν σεμνὴν τῶν παλαιῶν μουσικήν, καὶ ὅτι δὲ μουσική, οἵτις πρότερον ὑπηρετικὴ ἦν τῇ ποιήσει, ἔκ τότε ἥρξατο ἀμφισβητοῦσα αὐτῇ καὶ ἀντιποιουμένη τοῦ πρωταγωνιστεῖν.¹ Καὶ οἱ μὲν δοκιμώτατοι τῶν μουσοποιῶν ἐπεθύμουν ἀπὸ τοῦδε νὰ μὴ ὑπόκεινται πλέον ὑπὸ τὰς μουσικὰς διατάξεις τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ αὐτοὶ νὰ ἔξευρίσκωσι τὰς μελῳδίας πρὸς τὰ ποιήματα ἐκείνων· οἱ δὲ ποιηταὶ αὐθάδειαν καὶ δὴ καὶ ὕβριν ὑπελάμβανον νὰ περιβάλωσι τὰ ποιήματα αὐτῶν δι' ἄλλης δὲ τῆς ὑπὸ αὐτῶν σκοπουμένης καὶ προωρισμένης μελῳδίας. Διὸ διαχωρισθείσης τῆς μουσικῆς ὅλως ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἔνεκα τῶν ζηλοτύπων τούτων ἐρίδων, διήχουν τούντεῦθεν τὰ ὅργανα καθ' ἐαυτὰ μόνα ἄνευ ἄσματος ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τοῖς θεάτροις, ἐν ταῖς σχολαῖς καὶ τοῖς ἴδιοις οἴκοις

¹ Σ. Μ. Πλούτ. Περὶ μουσ. XXIX καὶ ἔξι. Σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι δὲ συγγραφεὺς περὶ χωρισμοῦ ποιήσεως καὶ μουσικῆς λόγον ἐποίηστο καὶ ἐν σελ. 37, ὅτι δηλ. καὶ ἀρχαιότερον δὲ χωρισμὸς αὐτῶν ἥρξατο.

καὶ πύξάνοντο δσημέραι καὶ διεδίδοντο αὐτὰ πολλαπλασιαζόμενα. Ὁ **Ἐπέγονος** ἐπὶ παραδείγματι («φύσει μὲν Ἀμβρακιώτης δημοποίητος δὲ Σικυώνιος») ἔξευρῶν τὸ δύμων τεσσαράκοντα χορδὰς ἔχον ἐπιγόνειον, διὰ πλήκτρου δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐκρούετο,¹ συνέζευξε πρῶτος, ὡς λέγεται, πρὸς τὰς μελῳδίας τοῦ αὐλοῦ τὰς τῆς κιθάρας. Ὄμοια νέα καὶ πολύχορδα ὅργανα ἦσαν ἢ τε μάγαδις,² ἃς αἱ εἴκοσι χορδαὶ κατὰ ζεύγη διὰ πασῶν (ἐν octaven) ἠρμοσμέναι ἦσαν, καὶ τὸ σιμίκιον³ πέντε καὶ τριάκοντα χορδὰς ἔχον. Τὰς χορδὰς δύμως τῆς ἀρχαιοτάτης κιθάρας ὥρισαν μὲν νῦν εἰς πέντε, διήρεσαν δύμως ἑκάστην τούτων εἰς βαθὺδιάστασις. Ὡπάς γίνηται χρῆσις αὐτῶν πρὸς πολλοὺς τόνους. Παλλαπλασιαζομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θαυμαστῶν καὶ μαθητῶν τῶν ἑξάρχων μουσουργῶν, συνηνύσαντο ἄμα καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Οὕτως **Ἀμοιβεὺς** δι' Ἀθήνηνθεν περικλυτὸς κιθαριστὴς ἐλάμβανεν ἐπὶ πάσῃ ἐν τῷ θεάτρῳ κιθαρίσει ἐν ἀττικὸν τάλαντον.⁴ Σφόδρα δύμως ἐπειμάτο καὶ ἐψέγετο διὰ

¹ Σ. Μ. Ἀθην. IV, 183. XIV, 637. Πολυδ. Ὄνομαστ. IV, 59.

² Ἡ λυδικὴν τὴν καταχωγὴν ἔχουσα μάγαδις, ἃς καὶ ἀνωτέρω (σελ. 30. Σημ. 3.) ἐμνημονεύσαμεν, σχεδὸν δύμοιον τριγωνικὸν ἔγχορδον ὅργανον οὖσα ὡς ἡ πικτὶς καὶ ἡ σαμύκη, τὸ ψαλτήριον καὶ βάρβιτον καὶ αὐτὴ ἡ κοινῶς δρόπα προσαγορευομένη, εἶχε μὲν εἴκοσι χορδὰς, ἐπειδὴ δύμως αὗται ἠρμοσμέναι (κεχορδισμέναι) ἦσαν ἀνὰ δύο, κυρίως εἶχε δέκα χορδὰς (Ἀθην. XIV, 634 καὶ ἑξῆς. Ἀλκμᾶνος ἀποσπ. 81 παρὰ Bergk). Ταύτη καὶ Ἀνακρέων ἐχοῦστο καὶ Σοφοκλῆς (Ἀθην. XIV, 637. Πολυδ. Ὄνομ. IV, 61). Ὄμοιώς τῆς κρούσης τῆς μαγάδιδος ἦδον καὶ χοροὶ ἀντιφώνως, εἰς βαθεῖς μὲν τόνους ἀνδρες, εἰς ὑψηλούς δὲ παιδεῖς (Ἀθην. XIV, 635). Διὸ ἡ μάγαδις καὶ ἀντιφθογγος καὶ ἀντιτίζυγος καλεῖται. Μαγαδίς εἰν δὲ σημαίνει συμφωνίαν δύο διὰ πασῶν τόνων δέξεως καὶ βαρέως (Ἀθην. αὐτόθι).

³ Σ. Μ. Πολυδ. IV, 59.

⁴ Σ. Μ. Παρ' Ἀθην. IV, 623. Ζήνων ὁ φιλόσοφος ἠδέως μετὰ τῶν μαθητῶν ἐν θεάτροις ἱκουεν αὐτοῦ κιθαρῳδοῦντος (Πλατ. Περὶ ήθων. ἀρετ. 4. Αἰλιαν. Περὶ ζψων VI. 1). Καὶ ἐν Κορίνθῳ δ' ἐν θεάτρῳ ἐκιθαρώδει (Πλούτ. Ἀρατος 17. Πολυαιν. Στρατηγη. IV, 6, 1).

κόμπος καὶ ὁ τῦφος τῶν αὐλητῶν, οἵτινες ἐπὶ τὴν σκηνὴν παρήρχοντο πολυτιμοτάτας ἀλουργίδας ἡμφιεσμένοι. Τούτων δὲ καὶ τῶν ἀναριθμήτων ἐν Ἀθήναις ἐρασιτεχνῶν τῆς μουσικῆς ήτε δόξα καὶ τιμὴ τότε μόνον ἐμειώθη καὶ κατέρρευσεν, ὅτε κωμικοὶ καὶ σατυρικοὶ ἀφειδῶς κατέσκωψαντὴν οἴησιν καὶ κενοδοξίαν. Ὁ δ' ἀνεψιδὸς¹ τοῦ Περικλέους Ἀλκιβιάδης (440 π. Χ.), ὅστις οὐ μόνον ἐπὶ γένει καὶ φύσει δεξιὰ καὶ διανοίᾳ θαυμαστῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κάλλει ἔξοχῷ διεκρίνετο, εἰ καὶ διδάσκαλον ἐν τῇ αὐλητικῇ ἔσχε τὸν μνημονευθέντα ἐνδοξὸν Ἀντιγενίδαν, «ἔφευγεν δῆμως τὸ αὐλεῖν ὡς ἀγενὲς καὶ ἀνελεύθερον» καὶ ἔβδελύττετο τοὺς αὐλοὺς ἀσχημίζοντας τὸ πρόσωπον τοῦ φυσῶντος ἀνθρώπου. «Ἐτι δὲ τὴν μὲν λύραν τῷ χρωμένῳ συμφθέγγεσθαι καὶ συνάδειν, τὸν δ' αὐλὸν ἐπιστομίζειν καὶ ἀποφράττειν ἔκαστον τὴν τε φωνὴν καὶ τὸν λόγον ἀφαιρούμενον. «Αὐλείτωσαν οὖν», ἔφη, «Θηβαίων παῖδες· οὐ γάρ ισασι διαλέγεσθαι· ήμῦ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις, ὡς οἱ πατέρες λέγουσιν, ἀρχηγέτις Ἀθηνᾶ καὶ πατρῷος Ἀπόλλων ἐστίν, ὃν η μὲν ἔρριψε τὸν αὐλόν, ὁ δὲ καὶ τὸν αὐλητὴν ἔξεδειρε».² Διὰ δὲ τῶν συντόνων ἐνεργειῶν τῶν φιλοσόφων ἀπεβλήθη ἐπειτα ἡ αὐλητικὴ καὶ ἐκ τῶν σχολῶν· καὶ προύπτηλακίσθη ὡς ἀνάρρητος πρὸς ἐλευθέρων διατριβάς.

Διὰ τῆς συνετῆς τοῦ Περικλέους διοικήσεως κατέστη μὲν ἐπὶ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ χρόνων τὸ ἀττικὸν κράτος εὐδαιμονέστατον καὶ δυνατώτατον, ἐπολλαπλασιάσθη δῆμως εὐ-

¹ Σ. Μ. Ὁ συγγραφεὺς ἐξ ἀπροσεξίας μᾶλλον ἡ κατὰ συνείδησιν ἔγραψεν: ἔγγονος· διότι καὶ τοῖς παισὶ γνωστόν ἐστιν, ὅτι ἡ συγγένεια Ἀλκιβιάδου πρὸς Περικλέα ἀνεψιοῦ ἦν πρὸς θεῖον, καὶ δὴ ὡς ἔξης. Κλεισθένης δὲ νομοθέτης πάππος ἦν Δεινομάχης τῆς Ἀλκιβιάδου μητρός· Ἰπποκράτης δ' ὁ Κλεισθένους ἀδελφὸς πάππος ἦν τοῦ Περικλέους. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἄρα ἀνεψιὸς ἦν τοῦ Περικλέους ἐκ πρωτης ἔξαδελφης ὡς ἡμεῖς σήμερον λέγομεν. (Πλάτ. Ἀλκιβ. I, 104, Β. Πλούτ. Ἀλκιβ. I. Προβλ. Herzberg Alkibiades S. 53).

² Σ. Μ. Πλούτ. Ἀλκιβ. II.

μαρείας είσαχθείσης καὶ ὁ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν πολυτέλειαν ἔρως. Ἀφθόνως κατεδαπανῶντο χρήματα ἐπὶ ταῖς δημοσίᾳ μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπείας διεξαγομέναις τραγῳδίαις, σὺν αὐταῖς δὲ καὶ τῷ σατυρικῷ δράματι διεπλάσθη (450—404) διὰ τοῦ Ἐπιχάρμου,¹ Κρατίνου,² Κράτητος,³ Φερεκράτους⁴ καὶ μάλιστα τοῦ

¹ Σ. Μ. 'Ο Ἐπιχάρμος ἀνίκει εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν κωμῳδίαν καὶ δὴ τὴν τῶν Δωριέων, πτις ἐπίδοσιν καὶ τελειώσιν ἔλαβεν ἐν Σικελίᾳ. Γεννηθεὶς ἐν Κῷ (478) διῆλθε τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνενηκονταετοῦ βίου ἐν Σικελίᾳ, ἐν ᾧ ἐπαιδεύθη πρὸς τῇ πατρόθεν ιατρικῇ καὶ τὴν Πυθαγόρου φιλοσοφίαν. Αἱ κωμῳδίαι αὐτοῦ, αἵτινες ἐδιδάσκοντο ἐν Συρακούσαις, δὲν ἔφερον χαρακτῆρα πολιτικόν, ὡς αἱ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀλλ᾽ ἴδιωτικόν. Ἐρανιζόμενος δ' ἂμα τὰς ὑποθέσεις καὶ ἐκ τῆς μυθολογίας, ἐσκωπεῖ τὰς μωρίας τῶν κοινωνιῶν, μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν φειδόμενος καὶ ἥσων, καὶ διέπρεπεν ἐν τῇ περιγραφῇ χυδαίων καθόλου χαρακτήρων. Οἱ σιμπολῖται εὐγνωμονοῦντες ἀνήγειραν αὐτῷ ἀνδριάντα (Διογ. Λαέρτ. VIII. § 78. Προβλ. Σουίδαν. Διογ. Λαέρτ. III. § 17. Ἀριστοτ. ποιτ. V, 5v Ἀθήν. ἐν πλειστοῖς χωρίοις καὶ Ο. Müller : Boer. II p. 351...)

² Σ. Μ. Περὶ Κρατίνου, 'Αθηναῖον, (520—423) λέγεται, διὰ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ἔτι ἀγροικὸν καὶ ἀπειρόσκαλον κωμῳδίαν εὐτακτότερον, συμμετρικότερον καὶ ἐντεχνότερον τύπον. Οἶον δὲ τὸ δαιμόνιον τοῦ Αισχύλου τινῆμα ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἦν, τοιοῦτον ἦν τὸ τοῦ Κρατίνου ἐν ταῖς κωμῳδίαις. Οἱ δ' ἀρχαῖοι ἐπίμνουν αὐτοῦ τὸ ἀδρὸν τῆς ἐπινοίας ὀκωμμάτων, ἀστειούσιντος καὶ εὐτραπελίας καὶ τὸ κομψόν, ἀλληγορικὸν καὶ εἰκονικὸν γλώσσης γλαφυρᾶς καὶ εὔτόνου. Εἰς τὸ καταχλευάζειν καὶ κατασκώπτειν τοδοῦτον ἦν ἀδυσώπιτος, ὅστε δὲ Ἀριστοφάνης πρὸς αὐτὸν λεπτότερος ἦν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου περιπεσῶν εἰς οἰνοποσίαν κατεχλευάζετο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ὡς καταπνίξας ἐν τῷ οἴνῳ τὴν κωμικὴν αὐτοῦ εὐφυΐαν· διὸ συνελθῶν ἐποίησε κωμῳδίαν, τὴν Πυτίνην (φιάλην), δι' οὓς καὶ αὐτὸν τὸν Ἀριστοφάνην ἐνίκησε. Νίκαι δ' αὐτοῦ μνημονεύονται αἱ πᾶσαι ἐννέα. Ἀποσπάσματα παρὰ Meineke : Fragm. com. Graec. Vol. I.

³ Σ. Μ. 'Ο Κράτης. 'Αθηναῖος καὶ αὐτός, ὑποκριτής δὲ τὸ κατ' ἄρχας τοῦ Κρατίνου, ἐγένετο ποιητὴς κωμῳδῶν δόκιμος. Δεινὸς δὲ μάλιστα ἦν περὶ τῶν ἐντεχνῶν πλοκῶν τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες ἐλαμβάνοντο οὐχὶ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ βίου, ἀλλ', ὡς αἱ τοῦ Ἐπιχάρμου, ἐκ τοῦ ἴδιωτικοῦ ('Ἀριστοτ. ποιτ. V), ὑποτυποῦσαι καὶ εἰκονίζουσαι οὕτη καὶ χαρακτῆρας, οἷος ὁ τοῦ μεθύσον. Προβλ. Σουίδαν, δις ἐσφαλ-

Αριστοφάνους, ὑπερέχοντος ἐπὶ ἀγχινοίᾳ θαυμαστῇ καὶ ἀστειολογίᾳ σπινθηριζούσῃ, ἡ κωμῳδία ὡς ίδια δλως καλλιτεχνικὴ ἐκφανσίς, ἐν ᾧ μετὰ τολμηρᾶς εὐτραπελίας καὶ ὑπερβαλούσης παιδιᾶς πικρότατα ἐπεσκώπιοντο καὶ ἔχλευαζοντο τὰ γέλωτος ἀξία καὶ αἱ τῶν πονηρῶν κακίαι. Τῶν τοῦ δράματος χορῶν, πρὸς παραίσεις σπουδαίας χρησίμων, καταργηθέντων, οἱ μουσουργοὶ ἀντὶ τούτων ἐπλήρωσαν τὰ μεταξὺ χάσματα διὰ μουσικῆς τὰς αἰσθήσεις διαθρυπτούσης. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰ ἐν ἡμέρᾳ διδασκόμενα δράματα, ἐώρταζον καὶ ἐν νυκτὶ τὰ **Διεονύσια**, ἀ οὐδὲν ἔτερον ἦσαν ἢ ἄγρια καὶ ἀχαλίνωτα δργία, ἐν οἷς οἱ τελοῦντες τὴν θρηματευτικὴν τοῦ Βάκχου πομπὴν δρχούμενοι, ὀρυσμένοι, ἐκμαινόμενοι, θορύβου ἐπλήρουν καὶ πατάγου τὴν πόλιν ὅθεν ἀν διήρχοντο. Τὰ παντοῖα ἀνομήματα, ἄτινα ὀλέθριον διέσπειραν δηλητήριον, ἐξεθῆλυναν καὶ ἐδηλητηρίασαν καὶ τὰς ἀλλας τέχνας καὶ τὴν πλείστου ποτὲ ἀξίαν μουσικήν, χλιδανὴν γενομένην καὶ ἀθράν. Ἔσχατος πάντων, δὲς παρέλυσε καὶ ἐξηδυνάτισε τὴν μουσικήν, **Σέμων** ἦν ὁ Μάγνης, Αἰολεύς, δοτις εἰσαγαγὼν τὸν φαιδρὸν τοῦ ἄδειν τρόπου, σιμῳδίαν¹ καλούμενον κατέσβεσε σχεδὸν τὴν ιεμένως δύο ἀνθ' ἐνὸς ὄμβωνύμων ποιητῶν τῆς ἀρχαιοτέρας κωμῳδίας μνημονεύει. Ἀριστοφ. Ἰππ. 535. — ¹ Σ. M. Καὶ ὁ Φερεκράτης εἰς τῶν τῆς ἀρχαιοτέρας κωμῳδίας ἐστίν. Ὑποκριτὴς τὸ πρῶτον τοῦ Κράτητος, ἐγένετο βραδύτερον τῶν ὀνομαστοτάτων κωμῳδῶν διακρινόμενος ἐπὶ ἀδρότητι ἐπινοίας καὶ οἰκονομίᾳ περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν κωμῳδῶν. Ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἦν γλαφυρά, κεχαριτωμένη καὶ θαυμαστῶς σαφῆς· διὸ δὲ ὁ Ἀθηναῖος (VI, 258) καὶ Φρύνιχος (παρὰ Σεφαν. Βυζ. p. 43) καλοῦσθιν αὐτὸν ἀττικώτατον. Ἀποστάματα παρὰ Meineke (Ἐνθα ἀγωτέρω) καὶ Bergk de Reliq. Com. Att. Antiq. p. 284—306.

¹ Σ. M. Σιμῳδία = ιλαρῳδία καὶ μαγῳδία (Στράβ. id' 41, σελ. 648. Ἀθην. XIV, σελ. 620). Διαφέρει δὲ ίλαρῳδία σιμῳδίας. «Φησὶ δὲ ὁ Ἀριστόξενος τὴν μὲν ίλαρῳδίαν, σεμνὴν οὔσαν, παρὰ τὴν τραγῳδίαν εἶναι, τὴν δὲ μαγῳδίαν παρὰ τὴν κωμῳδίαν. Πολλάκις δὲ οἱ μαγῳδοὶ καὶ κωμικὰς ὑποθέσεις λαβόντες ὑπεκρίθησαν κατὰ τὴν ίδιαν ἀγωγὴν καὶ διάθεσιν. Ἔσχε δὲ τούνομα ἡ μαγῳδία

ρὸν τῆς μουσικῆς δῷδα. Ἐξετάζοντες οἱ παλαιοὶ τὰς ἀφορ-
μὰς τῆς καταφανοῦς παρακμῆς τῆς μουσικῆς, εὔρισκον,
ὡς καὶ πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, ὅτι διαφθορεῖς αὐτῆς
ἐγένοντο οἱ προγενέστεροι ἀνακαινισταί, οἵτινες ἀντικατέ-
στησαν τοὺς παλαιοὺς τῆς μουσικῆς σεμνούς τρόπους
δι' ἐπιχαρίτων καὶ ἡδέων μελῳδιῶν. Ὁ Πλούταρχος ὡς
κυρίαν αἴτιαν τῆς ἐντελοῦς τῆς μουσικῆς παρακμῆς ὑπο-
λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν καὶ ἐπαύξησιν τῆς θεατρικῆς μου-
σικῆς, ἥτις τοῦ χρόνου προϊόντος διαχωρισθεῖσα ὅλως τῆς
ποιήσεως καὶ ὑπερόπτις ἐπὶ τοῦτο ἡδη ἐτράπη, ἀποβα-
λοῦσα τὴν προτέραν ἀπλότητα, ιδίαν παντάπασιν ὁδόν.
Καὶ διεδόθη μὲν παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ κοινὸν ἄμα ἐγένετο
κτῆμα ἡ μουσική, ἐπειδὴ δμως λίαν ἀδρὰ καὶ ἐκτεθηλυ-
μένη ἦν, ὑπελαμβάνετο σφόδρα ἐπιζήμιος καὶ φθοροποιὸς
τῶν ἡθῶν τοῦ λαοῦ, ἅτινα δομέραι χαλαρώτερα ἐγίνοντο.
Διδ πολιτικοί τε καὶ φιλόσοφοι ἐρρωμένως ἤρξαντο προσ-
βάλλοντες τὴν νέαν ἀνειμένην μουσικήν, ἣς ἔνεκα τῷ
440 π. Χ. ἐκλείσθησαν τὰ Ἀθήνησι θέατρα. Ἐπειδὴ δμως
ἡ ἐγέργεια καὶ σπουδὴ, δπως ἀνασταλῇ ἡ ἐπὶ τὰ χείρω
ὅπῃ αὐτῆς, ματαία ἀπέβη ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἐπετράπη νὰ
ἀναπετάσωσι πάλιν αὐτὰ τὰς πύλας.

“Η τε αἰγὰλη τῶν Ἀθηνῶν, ἡ πᾶσαν καταυγάζουσα τὴν
Ἐλλάδα, καὶ ἡ αὔξανομένη αὐτῶν δύναμις καὶ ἐπὶ τὰς ἄλ-
λας ἐλληνίδας πόλεις ἐπιβαλλομένη ἐξηρέθισαν ἀπὸ μα-
κροῦ ἡδη χρόνου τὸν φθόνον τῆς Σπάρτης. Ἐκ τούτου
ἔξεκαύθη, ζῶντος ἔτι τοῦ Περικλέους, ὁ ὀλέθριος πελο-
ποννησιακὸς πόλεμος (431—404), δοτὶς τὸ πέρας ἔλαβε
διὰ τῆς τῶν Ἀθηνῶν παραδόσεως καὶ τῆς αὗθις ὑπὸ τῆς
Σπάρτης ἀνακτηθείσης ἡγεμονίας. Ἐπειδὴ δὲ ἀπαυστοὶ
ἡσαν οἱ πόλεμοι τῶν ἐλληνίδων πόλεων πρὸς ἄλληλας,
τελέως καὶ τὰ δρια αὐτῶν μετεβλήθησαν, καὶ τὰ ἡθη τοῦ
λαοῦ διὰ τὰς ταραχὰς ἐπὶ μᾶλλον ἐξηρειώθησαν καὶ εὐ-

ἀπὸ τοῦ οἰονεὶ μαγικὰ προφέρεσθαι καὶ φαρμάκων ἐμφανίζειν δυ-
νάμεις». Πρᾶδ. Ἀθήν. XIV, σελ 621. — ‘Ο Στράβων καὶ Ἀθηναῖος
καλοῦσι τὸν Σιμωνα Σῖμον.

κολον κατέστησαν Φιλίππω τῷ Μακεδόνι, ἐποφθαλμιῶντι εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος, δπως εἰσβάλῃ εἰς αὐτὴν στερουμένην ισχυρᾶς ἀμυντικῆς δυνάμεως. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης (338 π. Χ.) ἡ μὲν τύχη τῆς Ἑλλάδος ἐκρίθη, εὑκαιρον δὲ τῷ Φιλίππῳ ἦν, δπως ἐπιβάλῃ νόμους εἰς τοὺς ἡττηθέντας. Ἀλέξανδρος δὲ μέγας διαδεξάμενος τὸν πατέρα ἐν τῇ βασιλείᾳ συνεπλήρωσε τὴν ὑποταγὴν τῶν ἄπαξ ἔτι τολμησάντων ν' ἀποστήσωνται Ἑλλήνων ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος τὰς Θύνθας, ἃς ἀρδην ἐκ θεμελίων κατασκάψας οὐδενὸς ἐτέρου ἐφείσατο ἢ τῶν ιερῶν καὶ τῆς οἰκίας μόνον τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐπινικίων ὥδῶν Πινδάρου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Ἀπολεσθείσης δημος τῆς ἐλευθερίας, ἔξελιπε καὶ ως λαμπάς ἐσβέσθη καὶ ἡ δημιουργικὴ τῶν Ἑλλήνων δύναμις διότι τούτης ἕστεῦθεν ἀναφαίνονται ἀκμάζοντες ἀντὶ μὲν ποιτῶν καὶ ἀοιδῶν ιστοριογράφοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ὅπτορες, ἀντὶ δὲ μουσουργῶν ἐνθουσιώντων καὶ εὐθετῶν ἀρμονιῶν καὶ τρόπων μουσικῶν, ἔρευνηται καὶ ἀνατομικοὶ θεωρητικοί, γνῶσται δῆλον δτι τῆς μουσικῆς θεωρητικῆς.

Τὸ δόνομα τοῦ διασήμου **Ἀριστοτέλους** (350 π. Χ.) διδασκάλου Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου διεσώθησαν Προσδλήματα εἰς δικτῶν καὶ τριάκοντα τμῆματα, ἣτινα δημος ἔξελέγχονται νεωτέρα τις οὖσα συμπίλωσις ἢ ἀπάνθισμα ἐξ ἐκείνων. Τὸ δέκατον ἔνατον τμῆμα, ἐνῷ δὲ συγγραφεὺς πραγματεύεται ἐν πεντήκοντα ἔρωτήσεσι περὶ πραγμάτων, ἀναγομένων εἰς τὴν ἀκουστικὴν μάλιστα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀξιομνημόνευτον, διότι ἐκ τούτου δῆλον γίνεται, δτι οἱ Ἑλληνες ἔως τότε μόνον τὴν συνήχσιν καὶ τὴν διὰ πασῶν ἐγίνωσκον ως συμφωνίαν. Ο συγγραφεὺς δηλ. ἔξηγει τὴν μὲν δημοφωνίαν ως τὴν φόδην δημοίων φωνῶν ἐν συνηχήσει, τὴν δὲ ἀντιφωνίαν ως τὴν συμφωνίαν τῆς διὰ πασῶν (octave), ἡτις συνίσταται ἐκ τῆς συμμίξεως τῶν φωνῶν ἀνδρῶν καὶ παιδῶν. Ἐρωτᾷ δὲ πειτα, διὰ τί τέταρται (διὰ τεσσάρων) καὶ πέμπται (διὰ πέντε) δὲν δύνανται οὗτω καλῶς νὰ συμφωνῶσιν ως ἢ διὰ

πασῶν συμφωνία;¹ Μαθητὴς τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφίλου τοῦ Πυθαγορείου ἐγένετο δὲ ἀρχαιότατος τῶν θεωρητικῶν Ἀριστόξενος (320 π. Χ.), οὗτος ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἔργων, ἐξ ὧν οἱ ὑστεροὶ συγγραφεῖς πολλαχῶς ὡφελήθησαν, τρία βιβλία «ἀρμονικῶν στοιχείων» περιεσώθησαν. Καὶ δὲ μὲν Πυθαγόρας ὑπελάμβανε τὸν νόνον ὁ δὲ Ἀριστόξενος τὴν ἀκονήν ὡς τὸν μόνον κύριος ἔχοντα κριτὴν περὶ τῆς σχέσεως τῶν μουσικῶν διαστημάτων. Ἰδρύσας σύστημα ισότητος, διηρεοει τὴν διὰ πασῶν (οσταύε) εἰς ἐξ πλήρεις τόνους ἢ εἰς δώδεκα ἵσα ἀλλήλοις ἡμιτόνια, γενόμενος οὕτως ὁ πρῶτος, διετίς ἐζήτησε νὰ θέσῃ τὰς βάσεις δύμοίως κυμαινομένου χρόνου τῆς μουσικῆς (ἡρμοσμένον σύστημα). Ἡ περὶ τούτου ἀρχαρμένη τότε συζήτησις καὶ ἕρις μεταξὺ τῶν Ἀριστόξενου διπαδῶν καὶ τῶν Πυθαγορείων, οἵτινες κύριος ἔχοντας ἐνόμιζον μόνον τὰς μνημονευθείσας καθαρῶς φυσικὰς σχέσεις τῶν διαστημάτων, ἔχακολουθεῖ ἔτι καὶ νῦν ὑφισταμένη μεταξὺ μουσικῶν καὶ ἀκουστικῶν ἀνευ προσπελάσεως εἰς τέρμα τι κρίσιμον καὶ ἀναμφισβήτητον. Ἡδη δὲ Ἀριστόξενος ποιεῖται μνείαν τῆς διαφορᾶς τῶν γνωμῶν περὶ τῶν τόνων τῆς ἀληνικῆς μουσικῆς διὸ οὐδαμῶς θαυμαστόν, εἰ διαφωνούσιν ὡς πρὸς τοῦτο καὶ οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς. Τῆς ἀριστίας ταύτης τὴν βάσιν, ἥς καὶ πρότερον ἦψάμεθα, θέλομεν πειραθῆναι, διὸ πως καταστήσωμεν ἔτι σαφεστέραν διὰ τῶν ἔξιν. Ἐκ δύο δύμειδῶν τετραχόρδων κοινῇ συνεζευγμένων ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαιοτάτων συνέστησαν οἱ ἔξιν τρόποι οἱ ἀρμονίαι.

1. δώριος Mi fa sol La Si do re Mi

2. φρύγιος Re mi fa Sol La si do Re

3. λύδιος Do re mi Fa Sol la si Do

‘Ως ἐν τῷ 1. συνεζεύχθησαν δύο δώρια τετράχορδα ἄνευ
«σ υ ν α φ ἥ ζ», οὕτω καὶ δι’ ἐνδὲς κοινοῦ τόνου συνεζεύ-
χθησαν δύο τούτων καὶ τὴν ὑπαρξίν ἔλαβον, προστεθέντος
αὐτοῖς ἄνω ἢ κάτω ἐνὸς ἔτι τόνου, (τοῦ προσλαμβανομέ-
νου) δύο νέοι τρόποι, οἱ ἔξης·

4. ὑποδώριος (βραδύτερον αἰολικὸς) La Si do re Mi fa sol La

5. ὑπερδώριος (βραδύτερον μιξολύδιος) Si do re Mi fa sol La Si

‘Ωσαύτως ἐκ δύο συνεζευγμένων φρυγίων ἢ λυδίων τε-
τραχόρδων ἀπετελέσθησαν νέαι ἀρμονίαι διὰ τῆς εἰς αὐτὰ
προσθήκης ἐνὸς ἔτι βαρυτέρου τόνου αἱ ἐπόμεναι·

6. ὑποφρύγιος (βραδύτερον ἰωνικὸς) Sol La si do re mi fa sol

7. ὑπολύδιος ἢ συντονολύδιος Fa Sol La si Do re mi Fa

Οἱ ἐπτὰ διάφοροι οὗτοι τρόποι ἦσαν ἄμα
καὶ τὰ μόνα ἐπτὰ γνωρίσματα διατονικῆς ὁγδόνης (διὰ πα-
σῶν) κλίμακος. Ἀτινα διεκρίνοντο ἀλλήλων διὰ τῆς θέ-
σεως τοῦ ἡμιτονίου εἰς τὰ οὔτω πως συνεζευγμένα ἀρχαίο-
τατα τετράχορδα. Οἱ ἐλληνικοὶ τόνοι τούναντίον
ἦσαν πάντες βαρύτεραι ἢ ὀξύτεραι μεταβάσεις (μεταβάσεις
λαταί) εἰς ἄλλον τόνον ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀρισμένου
τρόπου (modus). ἢ τῆς παρ’ ἡμῖν ἐν χρήσει νῦν κλί-
μακος τοῦ moll.

La Si do re Mi fa sol La

‘Εκαστος τρόπος περιελάμβαγε δύο διὰ πασῶν, δ’ Ἄρι-
στόξενος ἀριθμεῖ τρισκαίδεκα τρόπους ἔχοντας ἐν τῷ δια-
στήματι μιᾶς διὰ πασῶν τὸν πρῶτον αὐτῶν τόνον. Διεῖ-
χον ἄρα ἀλλήλων οἱ τόνοι κατὰ ἐν ἡμιτόνιον. Μετὰ τὸν
Ἄριστόξενον προσετίθεντο εἰς τοὺς τρισκαίδεκα ἐκείνους
τρόπους δύο ἔτι οὔτως, ὥστε αἱ πεντεκαίδεκα αὗται μετα-
βάσεις ἀπὸ τῶν βαρυτέρων ἀρχόμεναι ἡκολούθουν ἀλλή-

λαις ὡς ὑφιστάμεναι (ἢ βαρυτάτη τῶν κλιμάκων τούτων
ληπτέα ὡς ἢ παρ' ἡμῖν La—la) ὡς ἔξης·

1) ὑπὸ δώριος: la minore 2) ὑπὸ ιάστιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος ὑπὸ φρύγιος): ♭ si minore. 3) ὑπὸ φρύγιος: si minore 4) ὑπὸ αιόλιος (ἀρχαιότερον βαθύτερος ὑπὸ λύδιος): do minore 5) ὑπὸ λύδιος: ♯ do minore 6) δώριος: re minore 7) ιάστιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος φρύγιος): ♭ mi minore 8) φρύγιος: mi minore 9) αιόλιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος λύδιος): fa minore 10) λύδιος: ♯ fa minore 11) ὑπερδώριος ἢ μιξολύδιος: sol minore 12) ὑπεριάστιος (ἀρχαιότερον δξύτερος μιξολύδιος): ♭ la minore 13) ὑπερφρύγιος ἢ λόκριος ἢ ὑπερμιξολύδιος: la minore 14) ὑπεραιόλιος: ♭ si minore 15) ὑπερλύδιος: si minore.

Καὶ ἐνταῦθα τὰ μὲν ὄνόματα τῶν δωρίων, φρυγίων καὶ λυδίων τρόπων, τὰ ἀρχαιότατά εἰσι, τὰ δὲ τῶν ιαστίων καὶ αἰολίων τὰ μεταγενέστερα. Καὶ πάντες μὲν οὗτοι οἱ τόνοι (modi) διακρίνονται ἀλλήλων μόνον διὰ τοῦ ὅψους τῶν ἐαυτῶν τόνων, ἀλλ᾽ οἱ τρόποι οἱ ἀλλήλων διακρινόμενοι διὰ τῆς θέσεως τῶν ἢ μιτονίων αὐτῶν, πάντες ἐδύναντο νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐντὸς μιᾶς μόνης ὁγδόνες (διὰ πασῶν) π. χ. la la):

δώριος τόπος:

δώριος τόνος: re mi fa sol la ♭. si do re mi fa sol la ♭. si do re

φρύγιος τόπος:

φρύγιος τόνος: mi ♯ fa sol la si do re mi ♯ fa sol la si do re mi

λύδιος τόπος:

λύδιος τόνος: ♯ fa ♯ sol la si ♯ do re mi ♯ fa ♯ sol la si ♯ do re mi ♯ fa

Οι συγγραφεῖς χρῶνται ὅτε μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις,
ὅτε δὲ τοῖς νεωτέροις ὄνόμασι τῶν τρόπων καὶ τόνων

ἀριθμοῦντες τὴν θέσιν τῶν ἡμιτονίων, ὅτε μὲν κάτωθεν, ὅτε δὲ ἕνωθεν π. χ.

mi fa sol la si do re mi 1/2 1/2	} ὄνομάζεται ὅτε μὲν δώριος, ὅτε δὲ λύδιος.
do si la sol fa mi re do	
sol la si do re mi fa sol 1/2 1/2	} ὅτε μὲν ὑποφρύγιος, ὅτε δὲ ὑποδώριος.
la sol fa mi re do si la	
fa sol la si do re mi fa 1/2 1/2	} ὅτε μὲν ὑπολύδιος, ὅτε δὲ μιξολύδιος
si la sol fa mi re do si	
re mi fa sol la si do re 1/2 1/2	} καλοῦνται πάντοτε φρύγοι· διότι ἡ θέσις τῶν ἡμιτονίων καὶ πρὸς τὰ ἀνω καὶ πρὸς τὰ κάτω ἡ αὐτὴ ἐστιν.
re do si la sol fa mi re	

Συχνάκις ἔναλλάσσονται αἱ ἔννοιαι· τρόποι καὶ τόνοι πρὸς ἄλληλας, διπερ σαφῶς διαπιστοῖ καὶ ἔξηγετ τὸ ἀβέβαιον καὶ ἀμφίβολον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν.

Εἰς ἔκαστον τῶν μνημονευθέντων τρόπων (^ἢ modi), συχνάκις καὶ τόνων καλουμένων καὶ νόμων ἡ ἀρμονία, ἀπεδίδετο ἴδιον γνώρισμα, δι' οὗ ὅμως ἐδηλοῦτο ὁ χαρακτήρ μάλιστα οὐ μόνον τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων μελωδίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ύσθμῶν αὐτῶν. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ μὲν δώριος ἀρμονία σεμνὴ ἢν καὶ μεγαλοπρεπής, ἡ δὲ λύδιος λεία καὶ τερπνή, ἡ δὲ φρύγιος βακχικὴ καὶ διεγερτική, ἡ δὲ αἰολὶς ἀπλῆ καὶ χαρίεσσα καὶ γλυκεῖα, ἡ δὲ παλαιὰ ἵαστη ἀρμονία σκληρὰ καὶ αὐστηρά. Ἀλλ' ὅμως οἱ συγγραφεῖς διαφωνοῦσι καὶ ἐν τούτῳ ἔνεκα τῶν μνημονευθέντων λόγων. "Ηδη Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους γενόμενος μεμψιμοιροῖ,¹ διτι ἐν τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ χρόνοις ἡ τῶν ἡθῶν διαφθορά, ἥτις πάντα ἀνέτρεψε, συναπώλεσε καὶ συνδιέφθειρε καὶ τὰ γνήσια καὶ ἀρχαιότατα τῶν ἀρμονιῶν χαρακτηριστικά. Οἱ Ἑλληνες ἐγίνωσκον ἀμα τὴν μετάθεσιν (μεταβολήν) ἐκ τινος ἀρμονίας εἰς ἑτέραν καὶ ἐκ τινος μουσικοῦ γένους ἡ

¹ Σ. Μ. Παρ' Ἀθην. XIV p. 624 καὶ ἔξης.

δυθμοῦ εἰς ἔτερον. Ὁ Πλαούταρχος λόγον ποιεῖται περὶ ἀσυματος, δπερ ἀρχόμενον ἀπὸ ὑποδωρίου ἀρμονίας μετεβάλλετο εἰς ὑποφρύγιον καὶ φρύγιον καὶ ἐτελεύτα εἰς μιξολύδιον καὶ δώριον.¹

Τὰ λοιπὰ κεφάλαια τῆς θεωρίας τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, καθόσον διασαφνίζονται ὑπό τε τοῦ Ἀριστοξένου καὶ τῶν ὑστέρων συγγραφέων, συγκεφαλαιοῦνται ως ἔξης. Ἡ μεταξὺ μὲν δύο τόνων διαφορὰ κατὰ δύστητα ἢ βαρύτητα ἐκαλεῖτο δάστημα² τὰ δὲ διαστήματα πάλιν διηροῦντο εἰς ἐλάσσονα καὶ μείζονα.

Ἐλάσσονα διαστήματα.

- 1 ΔΙΕΣΙΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΣ.
- 2 ΔΙΕΣΙΣ ΧΡΩΜΑΤΙΚΗ.
- 3 ΗΜΙΤΟΝΙΟΝ.
- 4 ΤΟΝΟΣ,
- 5 ΤΡΙΗΜΙΤΟΝΙΟΝ (=μικρὰ τρίτη).
- 6 ΔΙΤΟΝΟΣ (=μεγάλη τρίτη).

Μείζονα διαστήματα.

- 7 ΔΙΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ (=μικρὰ τετάρτη).
- 8 ΤΡΙΤΟΝΟΣ (=μεγάλη τετάρτη ἢ μικρὰ πέμπτη).
- 9 ΔΙΑ ΠΕΝΤΕ (=μεγάλη πέμπτη).
- 10 ΤΕΤΡΑΤΟΝΟΣ (=ὑπέροχετρος πέμπτη ἢ μικρὰ ἔκτη).
- 11 ΕΞΑΧΟΡΔΟΝ (=μεγάλη ἔκτη).
- 12 ΠΕΝΤΑΤΟΝΟΣ (=μικρὰ ἑβδόμη).
- 13 ΕΠΤΑΧΟΡΔΟΝ (= μεγάλη ἑβδόμη).
- 14 ΔΙΑ ΠΑΣΩΝ (=δύδον).

¹ Σ. Μ. Πλουτ. περὶ μουσ. XXXIII. Πρόβλ. Εὐκλδ. Εἰσαγ. ἀρμον. σελ. 20. ἔκδ. Meibom.

² Σ. Μ. Πρόβλ. Πορφύρ. pag. 298. «Οθεν καὶ Ἀριστόξενος ὠρίσατο τὸ μεταξὺ δύο φθόγγων ἀνομοίων τῇ τάσει λέγων εἶνε δάστημα». Πρόβλ. I. Papastamatopoulos Studien z. alt. Gaich. Musik S. 9.

Ούδεμίαν ἄρα οι "Ελληνες ἐποιοῦντο διαφορὰν μεταξὺ ὑπερμέτρου δευτέρας καὶ μικρᾶς τρίτης, ἢ μεταξὺ ὑπερμέτρου πέμπτης καὶ μικρᾶς ἕκτης κ. κ. ἐξῆς· διότι διὰ πάντα τὰ δμοίως ἡχοῦντα τεχνικὰ ἢ φυσικὰ διαστήματα τοιούτου εἶδους ~~ἐν~~ μόνον είχον πάντοτε δνομα.

Σύμφωνα διαστήματα.

Τὰ σύμφωνα διαστήματα ἥσαν τοιαῦτα ὥστε, εἰ δύμοφώνως ἡχουν, πρὸς ἓν καὶ μόνον ἄμα τόνον, φαίνεται, συνεμίγνυντο· ἥσαν δὲ 1) ἡ τετάρτη (διὰ τεσσάρων), 2) ἡ πέμπτη (διὰ πέντε), 3) ἡ ὁγδόν (διὰ πασῶν), 4) ἡ ἐνδεκάτη, ἡ ὁγδόν μετὰ τῆς τετάρτης (διὰ πασῶν σὺν διὰ τεσσάρων), 5) ἡ δωδεκάτη, ἡ ὁγδόν μετὰ τῆς πέμπτης (διὰ πασῶν σὺν διὰ πέντε), 6) ἡ διπλῆ ὁγδόν (δις διὰ πασῶν).

Διάφωνα διαστήματα.

Διάφωνα διαστήματα ἥσαν τοιαῦτα, ὥστε, εἰ δύμόφωνα ἥσαν, οὐδαμῶς συνεμίγνυντο, ἀλλ' ἔχωρίζοντο, φαίνεται· ἥσαν δὲ πάντα τὰ ἄλλα μὴ μνημονευθέντα ἐνταῦθα διαστήματα, αἱ τρίται ἄρα καὶ αἱ ἕκται. Τὸ ἐν συνηχήσει ἅσμα ἐκαλεῖτο δύο φωνία, τὸ δὲν ὁγδόαις (διὰ πασῶν) ἀντιφωνία, τὸ δὲ συνηχεῖν διὰ τεσσάρων ἢ διὰ πέντε ἐκαλεῖτο συχνάκις παραφωνία.

Διὰ μὲν τῆς μετρικῆς τοῦ ποιητοῦ ἐμετροῦντο αἱ συλλαβαὶ ἢ κατὰ βραχέα (—), δτε προῦκειτο περὶ ἀπλῆς χρόνου διαρκείας, ἢ κατὰ μακρὰ (—), δτε προῦκειτο περὶ διπλῆς χρόνου διαρκείας, διὰ δὲ τῆς δυθυμικῆς τοῦ μουσικοῦ τούναντίον ἐρρυθμίζετο μὲν καὶ διετάττετο τὸ μέτρον τῶν ὑπὸ τῶν τόνων συνοδευομένων λέξεων πρὸς εὐγνώστως καὶ σαφῶς καθωρισμένας ἐλάσσονας ἢ μείζονας περιόδους, χρῆσις δὲ διίως τῆς ρυθμικῆς ἐγίνετο ἄμα μὲν ἐν τοῖς τόνοις (δηλουμένοις ἐν τῷ χορῷ τῆς τραγῳδίας ὑπὸ τοῦ κορυφαίου), ἐν τῇ ἀρσει δηλ. καὶ θέσει τοῦ

τόνου, ἅμα δὲ ἐν ταῖς τοῦ αἰσ, αἴτινες γινόμεναι ἐν μέσῳ
ἢ ἐν τέλει τῶν στίχων, διήργουν καὶ ἔχωριζον τὰς ὁυθμικὰς
περιόδους ἀπ' ἀλλῆλων. Ἡ ἐλαχίστη διάρκεια χρόνου εἴκα-
λεῖτο μόρα·¹ ὁ δύποδος τοῦ Fr. Bellermann ἐκδοθεὶς **Ἀνώ-**
νυμος² τὰ ἐπόμενα δίδωσι γνωρίσματα ὡς πρὸς τὴν νῦν ο-
νικὴν διάρκειαν τῶν τόνων. Ἡ μονόχρονος
δύναμις εἶναι ἄνευ σημείου³ (κατὰ τὸν Gaforio Pract. Mus.
lib. 2. cap. 2 ἡ μονόχρονος δύναμις ἔχει τὸ σημεῖον —);
καὶ τὸ μὲν σημεῖον — δείκνυσι δύχρονον δύναμιν⁴ (κατὰ
Gaforio ∞); τὸ δὲ **L** τρίχρονον (τρίσημος χρόνος)
τὸ δὲ **L** τετράχρονον· τὸ δὲ **W** πεντάχρονον δύναμιν.
Τὸ σημεῖον **A** τιθέμενον μὲν ὑπὸ τὰ προμνησούντα
σημεῖα σημαίνει παῦσιν (ῆχου) τοῦ ἀντιστοιχοῦντος χρό-
νου· μόνον δὲ ὅν ὑπελαμβάνετο ὡς μονόχρονον παύ-
σεως σημεῖον. Ἡ ἄρσις ἐδηλοῦτο διὰ στιγμῆς προστιθεμέ-
νης εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα. Ἐκ δύο μὲν ἢ πλειόνων συλλα-
βῶν ἀπετελοῦντο πόδες, ἐκ δὲ τούτων στίχοι, ἐκ δὲ τῶν
στίχων συμπλέγματα (στροφαί). Οἱ πόδες ἥσαν ἢ δισύλλα-
βοι ὡς ὁ ἴαμβος — —, ὁ τροχαῖος — — καὶ ὁ σπονδεῖος
— — ἢ τρισύλλαβοι ὡς ὁ βιακχεῖος — — —, ὁ κροτικός — — —,
ὁ ἀνάπαιστος — — — καὶ ὁ δάκτυλος — — —, ἢ τετρασύλ-
λαβοι ὡς ὁ χορίαμβος — — —, ὁ ἀπὸ μείζονος — — —
καὶ ἀπ' ἔλασσονος ἰωνικός — — — καὶ ἄλλοι. Οἱ πόδες
οὗτοι διηροῦντο εἰς δακτυλικοὺς μέν, εἰς ἄρσις καὶ θέσις
ἰσόχρονοι ἥσαν, ὡς — — ἢ — — — εἰς ἴαμβικοὺς δέ, εἰς
ἄρσις καὶ θέσις ἐσχετίζοντο ὡς 2 πρὸς 1, ὡς — —, ἢ — —
εἰς παιονικοὺς δέ, εἰς ἐσχετίζοντο ὡς 3 πρὸς 2, ὡς — — —,
ἢ — — —. Ἄλλ' ὅμως ἢ τε ἄρσις καὶ θέσις ἐδύναντο οὐ

¹ Σ. M. Μόρα = μοῖρα (μείρα μειρα) Πρβλ. H. Mendel u. A. Reiss-
mann Musical. konwers. Lexicon Bd. VII ἐν λέξει μορα καὶ metrum καὶ
τὸ δύμοιον τοῦ E. Breslaur. 'Ο 'Ανώνυμος δύμως καλεῖ τὴν ἐλαχίστην
χρόνου διάρκειαν «κενὸν βαχὺν» χρόνον.

² Berlin 1841 bei Færstner.

³ Σ. M. Κατὰ 'Ανώνυμ. «δσημος χρόνος».

⁴ Σ. M. «Δισημος χρόνος» κατὰ 'Ανώνυμον.

μόνον ὑπὸ μιᾶς συλλαβῆς ἢ ἐνδὲ τόνου νὰ συμπληρωθῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δύο μέχρις ὀκτὼ συλλαβῶν ἢ τόνων, ἔχόντων σχετικῶς μικροτέραν χρόνου διάρκειαν. Περίοδοι καθ' ὁρισμένην τάξιν καὶ κανόνας ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ μετρικῶς καὶ ψυθμικῶς κατεσκευασμέναι, αἵς ξένη μὲν ἵσως ἢν ἡ ἀναλογία τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει χρόνου, δι' ἃς δῆμως διὰ τοῦτο μάλιστα μείζων ἐλευθερία πρὸς κατασκευὴν γοργοτέρων καὶ ποικιλωτέρων τύπων ὑπῆρχεν, οὐδαμῶς δ' ἐμειονέκτουν ἐν χάριτι καὶ εὔρυθμίᾳ, ἀπετέλουν οὐ μόνον ἀρμονίαν ἀπλῶν στίχων, ἀλλὰ καὶ συμπλεγμάτων τούτων (στροφῶν). Οἱ ψυθμικοὶ καὶ μετρικοὶ τύποι ἐκαλοῦντο δὲ μὲν ἀπὸ τῶν εὐρετῶν, δὲ δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, ἐν οἷς τὴν ὑπαρξίαν ἢ διάπλασιν αὐτῶν ἐλαβον.¹ Επὶ παραδείγματι ἢ παράταξις τῶν ἔξης ποδῶν

ἐκαλεῖτο στίχος ἀλκαικός· τὸ δὲ ἐπόμενον σύμπλεγμα ποδῶν (στροφή)

ἀπετέλει τὸν τύπον τῆς σαπφικῆς ώδῆς. Οἱ Ἀπουλάνιος χαρακτηρίζει τοὺς δὲ ὀλῶς ἀλλήλων διαφέροντας μετρικοὺς τύπους ὡς ἔξης· τὸ δὲ λύδιον μέτρον ἴδιάζει εἰς ἐλεγείας μάλιστα καὶ θρηνώδη ἄσματα, τὸ δὲ δώριον εἰς πολεμικά, τὸ δὲ φρύγιον εἰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις.

Αρμονίαν¹ οἱ "Ἐλληνες λέγοντες ἐνδουν τὴν σύμμετρον σχέσιν τῶν διαφόρων μερῶν ἄσματός τινος, τὴν δρθὴν καὶ εὐτακτὸν ἀκολουθίαν τῶν τόνων, τὴν διάταξιν αὐτῶν κατὰ μουσικὸν γένος καὶ νόμον καὶ ψυθμόν, ἔτι δὲ πολλάκις καὶ ἄπαν τὸ τῆς μουσικῆς σύστημα. Οἱ Λουκιανὸς ἐπὶ παραδείγματι λέγει, δτὶ ἐκάστη ἀρμονία πρέπει νὰ

¹ Σ. Μ. Περὶ ἀρμονίας (πολυφωνίας) ἱδε τὴν 1 Σημ. ἐν σελ. 32.

διαφυλάττη τὸν ἴδιον χαρακτῆρα, ή φρύγιος τὸ ἔνθεον, ή λύδιος τὸ βακχικόν, ή δώριος τὸ σεμνόν, ή ἰωνικὴ τὸ γλαφυρόν.¹ Καὶ μὲν φέρεται μὲν ἡνὶ τὸ ἄσμα τῶν λέξεων κατὰ τόνους ὀρισμένους ὑψους, μελοποίᾳ² δὲ η τέχνη τοῦ διαπλάττειν τοιαύτας πρὸς ὁδὸν ἐπιτιπδείας σειρὰς τόνων. Πᾶσα μελωδία ἐπρεπε νὰ συντίθηται ἐν ὀρισμένῳ τινὶ μουσικῷ γένει καὶ ὀρισμένῃ ἀρμονίᾳ κατὰ δὲ τὸν Ἀριστόξενον οὐχὶ πλέον τῶν δύο διέσεων η δύο ἡμιτονίων πρέπει νὰ ἀκολουθῶσιν ἀμέσως ἀλλήλαις, τὸ πολὺ δὲ δύο η τρεῖς πλάνοις τόνοι διότι ἀλλως ἐκμελεῖς συνίστανται καὶ ἀσύμφωνοι τόνοι.³ Παρὰ δὲ τῷ Εὔκλειδῃ εὑρονται αἱ τονιαῖαι ἀλληλουχίαι διηρημέναι κατὰ βαθμίδας (βαθμυπόδον) καὶ πιδόματα (σκιοτηπόδον) καὶ ἐν τῇ συζεύξει ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν προσέτι δὲ κατὰ τοὺς ἀνιόντας καὶ κατιόντας τονιάσιους πόδας (κλίμακας) καὶ ἐν τῇ ἐναλλαγῇ ἀμφοτέρων τούτων. Λόγον ἐν τελει ποιεῖται καὶ περὶ διαρκείας (τὸν η̄ς) καὶ πολλάκις ἐπαναλήψεως τόνου τινός. Ἐπειδὴ δὲ ἀπαντᾷς μουσικῆς τὸ σύστημα ἐστήριζον οἱ "Ἐλληνες ἐπὶ τετραχόρδων, ἐν χρήσει πρὸς ἀσκησιν εἰς τὸ ἄδειν εἶχον καὶ τέσσαρας μόνον διαφόρους συλλαβάς. Αἱ συλλαβαὶ δ' αὗται ἀντίστοιχοι ἦσαν πρὸς τὰς ἵταλικὰς m i, f a, s o l, l a τοῦ Guido ἐξ Arezzo, δοτις ἐν τῷ ἴδιῳ συστήματι, ἐπὶ ἔχαχόρδου ἐδραζομένῳ, ἐξ τούτων ἐχοῦτο. Οἱ "Ἐλληνες ἦδον ἔκαστον πρῶτον τόνον τετραχόρδου διὰ τῆς συλλαβῆς τα, η εἴποντο αἱ συλλαβαὶ τη, τω, καὶ τε. Εἰ δὲ ὁ τέταρτος

¹ Σ. Μ. Λουκ. Ἀρμονίδης. 4.

² Περὶ μελοποίας ἵδε Papastamatopoulos Studien alt. gr. M. s 46.

³ Σ. Μ. Προβλ. Ἀριστοξ. ἀρμον. στοιχ. III. σελ. 65 ἐκδ. Meibom. "Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ γένει τούτῳ δύο ἡμιτονιαῖα ἐξης οὐ τεθῆσται..... ἐκ μὲν ἡς ἔσται τοῦ ἡμιτονιαίου η θέσις δύστε δῆλον, διτὶ ἐν διατόνῳ δύο ἡμιτονιαῖα οὐ τεθῆσται ἐξης. "Επιθι καὶ Ἀριστειδ. Κοιντ. Περὶ μουσ. σελ. 19.— Τι δ' ἐστιν ἀμελέφοντον ὅριζει ὁ Ἀριστόξενος ἐν I. σελ. 25. Προβλ. καὶ σελ. 28.— Περὶ δὲ ἀσυμφωνῶν τῶν ιδε αὐτόθι σελ. 54.

⁴ Οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες εἶχον ἐκλέξει πρὸς τὸν ὑποδηλωθέντα σκο-

τόνος ἀπετέλει ἄμα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπομένου τινὸς τετραχόρδου μετὰ τοῦ προηγουμένου συνδεδεμένου, ἐλάμβανεν αὗθις οὕτος τὴν πρώτην συλλαβὴν τα.

Μονοικὰ σημεῖα ἐν χρήσει ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ ἐντεῦθεν οἱ Ἑλληνες εἶχον τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τεθειμένα ὑπὲρ τὰς πρὸς τὸ ἄδειν συλλαβάς. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα οὐδαμῶς ἐπήρκουν μετὰ τὴν ἔξενορεσιν τῶν διαφόρων μουσικῶν γενῶν καὶ τρόπων, ἐτίθεντο εἰς τὰ πλάγια, ή ἀντεστρέφοντο, ή ἐκόπτοντο· προσέτι δὲ διά τε τὴν φωνητικὴν καὶ δργανικὴν μουσικὴν τοσαῦτα ἔξενορέθησαν ποικίλα μουσικὰ σημεῖα, ὃστε δ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔξικετο μέχρι 1620. "Ομοια μουσικὰ σημεῖα εἶχον μόνον οἱ ἀκίνητοι ἐκάστης ἀρμονίας τόνοι ἐν τοῖς τρισὶ τῆς μουσικῆς γένεσι (τῷ ἐναρμονίῳ, χρωματικῷ καὶ διατόνῳ). Εὑρίσκομεν δ' αὐτὰ πάντα σεσημειωμένα καὶ ιδούντες μέντοι παρὰ τῷ **Ἀλυπέω**, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔξι γενήσεται λόγος. Τῆς δυσκολίας καὶ ἀτελείας τῆς μουσικῆς ταύτης γραφῆς ἀποτρεπόμενοι οἱ ποιηταί, οἵτινες, ὡς προείπομεν, αὐτοὺς διέτασσον καὶ ἐργύθμιζον τὰς μελωδίας πρὸς τὰ ποιήματα, προύτιμων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ διδάσκωσι τὰς μελωδίας πρακτικῶς προάδοντες, ή δι' ὁργάγου τινὸς ἀσκοῦντες, καὶ κοινότερα νὰ καθιστῶσι διὰ τῆς διαδόσεως αὐτῶν. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν τοσοῦτον ἐπαινουμένων ἀρμονιῶν τῶν Ἑλλήνων οὐδεμίᾳ ἔνεκα τῆς ἀτελείας τῶν μουσικῶν σημείων περιεσώθη μέχρι τοῦ γνησίως καὶ ἀναμφισβητήτως παρασεσημάντεον. Τὰ δὲ μέρη δὲν ἔσματα τῶν νεωτέρων τοῦ Ελληνισμοῦ εἴναι στόμα μεταδιδομένων καταχωρίζω τινά, (εἰλημμένα ἐκ τῶν ἀρίστων παλαιοτέρων

πὸν πάντως τέσσαρας διαφορώς ή κούσας συλλαβάς ή φθόγγους· διὸ καὶ προύφερον πιθανῶς τὴν συλλαβὴν την ὡς την ὡς γραφέως ἔστω ὡς διαμαρτυρία πρὸς τὴν κατ' Ἐρασμὸν προφοράν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

¹ Σ. Μ. «Ἐστῶτες φθόγγοι» παρὰ τοῖς παλαιοῖς. Πρβλ. G. Papastamatop. Studien e. c. t. σελ. 39.

καὶ νεωτέρων πηγῶν), ἐν τῷ παραρτήματι τῆς διατριβῆς ταύτης, θέλουσιν ἡμῖν δώσει σαφῆ τινα ἔννοιαν αὐτὰ μᾶλλον περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν μελῳδιῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ τὰ ἥδη προμνημονευθέντα μελῳδιῶν δείγματα, ἅτινα ἔγενοντο ἐν οἷς χρόνοις ἢ ἀκμὴ τῆς μουσικῆς καὶ ἄλλως ἀπὸ μακροῦ εἶχεν ἐκλείψει.

Οἱ ἀστὴρ τῆς Ἑλλάδος δύσας ἐπέτειδεν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἡδη ἐπὶ Ψαμμοτίχου (660 π. Χ.), ἐνθέρμως οἱ Ἑλληνες δεκτοὶ γενόμενοι, αὐτοὶ μὲν ἐδίδαξαν τοὺς παιδας τῶν Αἰγυπτίων τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὰς ιδίας γνῶμας, ἐκεῖνοι δὲ ἐμύνονται αὐτοὺς τὰ ιδία μυστήρια τῆς ἥδη παρακμαζούσης λατρείας αὐτῶν. Ἐν Αἰγύπτῳ λοιπόν, ἐν ἡ Ἀλεξανδρος δὲ μέγας τῷ 332 τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰδρύσας ὅρισεν εἰς πρωτεύουσαν τοῦ ιδίου βασιλείου καὶ τῆς παγκοσμίου ἐμπορίας, θαυμασίως εύδοκίμησε διφθειρόσποδος ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν σποδὸν αἰγυπτιακῆς σοφίας. Παρακμασάσης τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, πατρίδα ἔσχον αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ δὲ Πτολεμαῖοι, οἵτινες τελευτήσαντος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τῷ 323 π. Χ. διάδοχοι αὐτοῦ ἐν τῇ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείᾳ ἔγενοντο, προνῆγαγον τοὺς σκοποὺς τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς πρωτευούσης ταύτης πόλεως, συλλέξαντες ἀπαντα τὸν θησαυρὸν τῆς τε ἐλληνικῆς καὶ ἐβραϊκῆς καὶ ἴνδικῆς καὶ τῆς ὕστερον ἐν ἀκμῇ γενομένης ἡωμαϊκῆς φιλολογίας ἐν πολυτιμωτάτῃ βιβλιοθήκῃ, περιεχούσῃ 100,000¹ τόμους. Ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Μουσείῳ συνοικοῦντες καὶ συσσιτούμενοι ἄνδρες σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι συνειργάζοντο ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γραμματικὴν καὶ ὑπορικὴν, διαλεκτικὴν καὶ ἀριθμοτικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν καὶ τὴν μουσικὴν.² Ἐπὶ Πτολε-

¹ Σ. M. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκη εἶχε κατὰ τὰς τῶν παλαιῶν μαρτυρίας 400—700 χιλ. τόμων. Προβλ. Rietschl. Die alexandrin. Bibliotheken Breslau 1838. S. 3 u. s. W.—Parthey Das alexan. Museum. Berlin 1838. S. 77.

² Σ. M. Ὁ συγγραφεὺς καλεῖ πάδας ἐσφαλμένως ἐλευθερίους τέχνας «die sieben freien Künste». Τούτῳ δ' ἀκολουθεῖ παραδόξως καὶ δ. κ. Μάλτος.

μαίου τοῦ Σωτῆρος († 284 π. Χ.) ἀκμάσας **Εύκλειδης** ὁ μαθηματικός, ἔδρυσε σχολὴν τῆς μαθηματικῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πολλὰ συνέταξε συγγράμματα, ἐξ ὧν ὑπὸ τὸ δνομα αὐτοῦ φέρονται δύο μουσικὰ ἔργα «εἰσαγωγὴ ἀρμονικὴ» καὶ «κατατομὴ κανόνος» (μαθηματικὴ μουσικὴ). Καὶ ὁ προμνημονευθεὶς δ' Ἀλύπιος ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τὰς διατριβὰς ποιούμενος συνέγραψεν «εἰσαγωγὴν (εἰς τὴν) μουσικήν», ἡς ἀπόσπασμα σφέζεται ἐτι περιέχον πλῆρες σύστημα τῶν μουσικῶν σημείων ἐν πᾶσι τοῖς ἐλληνικοῖς τρόποις καὶ γένεσι τῆς μουσικῆς.⁷ Εσχατος σπουδαῖος ἀρμονικὸς συγγραφεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαβιώσας, δες καὶ ως ἀστρονόμος μάλιστα καὶ γεωγράφος καὶ μαθηματικὸς ἐκλείσθη, εἶνε ὁ **Κλαύδιος Πτολεμαῖος** (τὸν β' μ. Χ. αἰῶνα), δοτις ἐν τῷ συγγράμματι «ἀρμονικὴ μουσικὴ»⁸ συνδέση ἐσπούδασε τὰς ἀντίτιθεμένος γνῶμας τοῦ Πυθαγόρου καὶ Ἀριστοξένου, δεξάμενος ως κοινὰ κριτήρια τῆς μουσικῆς τὴν τε ἀκοὴν καὶ τὸν νοῦν. Ἀνάγων δὲ τὰ 15 γένη τῆς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντας ἐπτὰ τρόπους (δώριον, φρύγιον, λύδιον, ὑποδώριον, ὑπερδώριον, ὑποφρύγιον καὶ ὑπολύδιον), δηλοῖ, ὅτι ὁ **Αἰδουμαῖος** πρῶτος ἔξεντρε τὴν ὁρθὴν σχέσιν τοῦ διτόνου (μεγάλης τρίτης) 5 : 4 καὶ τοῦ τριπυτόνου (μικρᾶς τρίτης) 6 : 5. Καὶ δῆμως ἀμφότεροι οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ἀρνοῦνται, ὅτι τὰ διαστήματα ταῦτα συμφωνοῦσιν.

Ἐργα τοῦ α' μετὰ Χ. αἰῶνος περιεσώθησαν ίστορικὴ τις ως ἐπὶ τὸ πολὺ συγγραφὴ τοῦ Πλούταρχον «περὶ μουσικῆς» καὶ περιληπτικὸν τι σύγγραμμα θεωροπικὸν ἐν τρισὶ βιβλίοις **Ἀριστείδου Καϊντελεανοῦ**, δπερ ἐν τῷ β' βιβλίῳ περιέχει ἀξιόλογον περὶ ὁμοιοῦ πραγματείαν. Δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο μάλιστα τῆς μουσικῆς παρ. Ἐλλησιν ἐκαλλιεργήθη, καὶ ἐν τούτῳ ιδίως τὴν κυρίαν δύναμιν καὶ μεγίστην τῆς μουσικῆς σπουδὴν ἐποιήσαντο οἱ Ἐλληνες. Ἀξιομνημόνευτοι τοῦ β' μ. Χ. αἰῶνος συγγραφαὶ εἰσὶ πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν τοῦ Πτολεμαίου καὶ Ἀλυπίου καὶ «έγχειρίδιον ἀρμονικῆς» **Νεκομά-**

χου τοῦ πυθαγορείου, «ἀρμονικὴ εἰσαγωγὴ» τοῦ **Γαυδεντέου** καὶ «εἰσαγωγὴ τέχνης μουσικῆς» **Βακχείου** τοῦ γέροντος, δστις ἦν μὲν δπαδὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀριστοξένου, ἀπεδέχετο δμως, ὡς δ Πτολεμαῖος, ἐπτὰ μόνον διαφόρους ὡς πρὸς τὰ ἡμιτόνια τρόπους ἀντὶ τῶν πρότερον 15 δμοιομόρφων. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἐντεῦθεν ἀκμασάντων συγγραφέων εὑρονται ἥδη ὑποδηλώσεις τινές, ἐξ ὧν ἀποδείκνυται, δτὶ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν αἱ μὲν τέταρται, πέμπται καὶ διὰ πασῶν (octave) ἐν χρήσει ἔσαν καὶ ὡς συμφωνίαι, οἱ δὲ τόνοι αὐτῶν ὁ μοχρόνως ἥδοντο ἢ δργανικῶς ἐξετελοῦντο. δ Γαυδέντιος μάλιστα λόγον ποιεῖται περὶ τίνος μεταξὺ συμφωνίας καὶ διαφωνίας ὑπαρχούσης παραφωνίας, ἐν ᾧ δμως οἱ συνηχοῦντες ἢ συμφθεγγόμενοι τόνοι φάίνονται συμφωνοῦντες, ὡς π. χ. τὸ τρίτονον (τὸ μεταξὺ τετάρτης καὶ πέμπτης διάστημα) ~~la~~ — si καὶ τὸ δίτονον (~~h~~ μεγάλην τρίτην) sol — si. Ἄλλα δμως ἐν οὐδενὶ τῶν προμνημονεύθεντων ἔργων εὑρονται ὀδηγία κατὰ τίνας καθόλου περιπτώσεις συνηχήσεων χρῆσις δύναται νὰ γένηται πολὺ δὲ μᾶλλον φαίνεται, δτὶ χρῆσις αὐτῶν ἐγίνετο ὡς διπλασια-συμῶν μελωδίας ἐν δεδομέναις συμφωνίαις, οὐχὶ δμως ὡς δργανικῶν μελῶν ἀρμονικῆς ἀκολουθίας, ὡσπερ ἥμεῖς νοοῦμεν. **Αἴλεαγὸς** δ πλατωνικὸς φιλόσοφος, ἀκμάσας τὸν γ'. μ. X. αἰῶνα, κυροῦ τὴν θεωρίαν ταύτην, λέγων, δτὶ συμφωνία εἶνε ἢ ἔνωσις δύο καὶ πλειόνων δξύτητι ἢ βαρύτητι διαφόρων (ἀνομοίων) φωνῶν καὶ ἢ ἐν ἴση κινήσει προαγωγὴ τούτων.

Ἐν παρακμῇ γενομένης τῆς δυνάμεως τῆς ἐλευθερίου τέχνης τῆς μουσικῆς ἀντὶ μὲν ἐπινοίας καὶ εὐφυΐας παρεισῆλθεν ἡ κριτική, ἀντὶ δὲ δημιουργῶν καὶ προβιβαστῶν τῆς τέχνης ἀνέστησαν πεπαιδευμένοι θεωρητικοὶ καὶ συλλογεῖς καὶ ἐρμηνευταί. Ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. δτε τῆς τύχης τῆς Μακεδονίας μετασχοῦσα καὶ ἡ Ἑλλὰς ὁ ωμαϊκὴ ἐγένετο ἐπαρχία, οὐ μόνον πάντα τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα εἰς Ἄρωνα μετηνέχθησαν, μητρόπολιν τότε οὖσαν σύμπαντος

τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ καλλιτέχναι ἔκεῖσε μετενάστευσαν. 'Αλλ' ὅμως ἡ μουσικὴ οὐδὲ' ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς φωμαϊκῆς φιλολογίας (περὶ τοὺς χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως) νέαν ἐπίδοσιν ἐδύνατο νὰ λάθῃ διότι ἡ τῶν Ῥωμαίων μουσικὴ οὐδεμίαν ἔχουσα ἀρχέγονον πηγὴν εἰσῆχθη παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς τέχνη, ητὶς ἀπὸ μακροῦ ἥδη ἀπώλεσε τὴν ζωγρόνον αὐτῆς δύναμιν. Διὸ παρὰ λαῷ τοσοῦτον πολεμικῷ καὶ μαχίμῳ οὐδέποτε ἡ μουσικὴ ἐδύνατο νὰ ἔξιχθῃ εἰς ὕψος γονίμου εὐφυΐας. Κωνσταντῖνος δὲ μέγας μεταθέσας τοῦ φωμαϊκοῦ κράτους τὴν ἔδραν εἰς Βυζάντιον καὶ βαπτισθεὶς τῷ 308 κατέστησε τὸν χριστιανισμὸν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ. 'Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς περιόδου ταύτης, ἐπιδιδούσης μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας καὶ αὐξανομένων τῶν πιστῶν Θεοδόσιος δὲ μέγας κατηργησε τῷ 392 πάσας τὰς ἔθνικὰς λατρείας, ὅπερ ἀφορμὴ ἐγένετο, ὅπως χριστιανοὶ βάρβαροι καταφθείρωσι μὲν καὶ κατεδαφίσωσι τοὺς λαμπροτάτους τῶν ναῶν, καταβλάψωσι δὲ καὶ ἀκρωτηριάσωσι πολλὰ καὶ ἄλλα τῆς ἀρχαιότητος ἀριστοτεχνήματα. Καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα δὲν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκη καὶ μετ' αὐτῆς ἄπας δὲ μετὰ κάπου πολλοῦ καὶ δαπάνης ἀμυθήτου συλλεγεὶς θησαυρὸς ποικίλων γνώσεων παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας, θύματα δεισιδαιμονίας γενόμενα.¹ 'Εκ τῶν λειψάνων τῶν περὶ ἐλληνικῆς μουσικῆς συγγραψάντων ἐκπορίσας Ἀμβρόσιος δὲ Μεδιολάνων ἐπίσκοπος, πολλοῦ ἄξιος ἐν τοῖς ἔξημμένοις καὶ τεταραγμένοις τούτοις χρόνοις γενόμενος, τέσσαρας τρόπους, ὑπέθετο τὰς διατονικὰς ταύτας κλίμακας ὡς βάσεις τῶν ὑπὸ αὐτοῦ εἰσαχθέντων ἐκκλησιαστικῶν

¹ Σ. M. Ἀφορμὴ τῆς πυρπολήσεως τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐγένετο ὁ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν χριστιανὸς καὶ δειπνιδαίμων ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος ὁ καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου διώκτης ἀμειλικτος. Τὰ λείψανα τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐκάπσαν ἐπὶ Ἀμρού, στρατηγοῦ τοῦ καλίφου Ὁμάρ, τῷ 640. "Ἐπιθι τὰς ἐν σελ. 79 Σημ. I συγγραφὰς τοῦ Rietschl καὶ Parthey.

δσμάτων. "Οτε δὲ καὶ οἱ ἔσχατοι ἀστέρες τῆς δοκίμου τῶν Πρωμαίων φιλολογίας ἐδυσαν, **Βοήθειος**, δ καὶ ὡς φιλόλογος καὶ πολιτικὸς διακριθείς, ἔγραψε τὸν σ' μ. Χ. αἰῶνα ἐν λατινικῇ γλώσσῃ περὶ μουσικῆς ἑργον, δ διὰ τοῦτο σπουδαιότητος τυγχάνει δν, δτι ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀφοροῦν ἐδωκεν, δπως τὰ μέχρι τότε ὑπάρχοντα μουσικὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα, ἵς πολλαχῶς καὶ αὐτὸς ἔχρησατο, ἐπισταμένως ἐρευνηθέντα ωφέλειάν τινα ἐκπορίσωσιν εἰς τοὺς διψῶντας τῆς θαυμαστῶς ποτε ἐπιδρώσοντος καὶ συγκινούσοντος μουσικῆς τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου λαοῦ.

'Η φήμη δύως περὶ τε τῆς δόξης καὶ λαμπρότητος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διεδίδετο δσημέραι καὶ ἔξιπλοῦτο ἐπὶ μᾶλλον· ώς δὲ μετὰ τὴν τῶν ἐθνῶν μετανάστασιν, οὗτος καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος ἀρχαίαν τῶν τε τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἀναγέννησιν, ἔξελπτοσαν δι' ἐνθέρμους σπουδῆς καὶ ἐρεύνης τῶν ἀπολειφθέντων ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ μνημείων νὰ ἐπαγάγωσιν οἱ ἐπαίοντες τὴν ἐνδόξον ἐκείνην τῆς Ἑλλάδος ἀκμὴν εἰς τὰ νεώτερα ἔθνη. Εἰ καὶ αἱ θεωρίαι τῶν Σχολαστικῶν τοῦ μέσου αἰῶνος περὶ μουσικῆς καὶ καθόλου πάσης παιδεύσεως ἐδράζονται πᾶσαι ἐπὶ συγγραφέων Ἑλλήνων, ή σπουδὴ δύως, δπως ἐπανακτηθῆ τὸ ἀπολεσθὲν ἐκεῖνο ἴδεωδες τῆς καλῆς ταύτης τέχνης, πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ δι' ὅλης τῆς ιστορίας τῆς μουσικῆς ἥμῶν μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων. Καὶ τὸν μὲν ι' αἰῶνα αἱ πρῶται ἐγένοντο ἀρμονικαὶ ἀπόπειραι ὑπὸ τοῦ HUCBALD περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παγίως ὀρισμένων συμφωνιῶν τῆς τετάρτης, πέμπτης καὶ διῆδοντος, τὸν δὲ ια' GUIDO ὁ ἔξ AREZZO ἴδιαν ἴδρυσε κλίμακα (G a m. m a), προσθεῖς εἰς τὸ μέγα τῶν Ἑλλήνων μουσικὸν σύστημα τὸν βαρὺν τόνον Γ. 'Ην δὲ ὁ τόνος οὗτος γνωστὸς ἦδη Ἀριστείδῃ τῷ Κοϊντιλιανῷ διότι οὗτος πλὴν τῶν προηνημονευθέντων πεντεκαΐδεκα τόνων παραδίδωσι καὶ δέκατον ἔκτον, οὐ δ προσλαμβανόμενος ἔνα διάλογον τόνον ἦν ὑπὸ τὸν τῶν ὑποδωρίων. 'Ἐν τοις αἰῶνι ἔξευρέθη ἐκ τοῦ σιμικίου τῶν Ἑλλήνων, οὐ αἱ χορ-

δαὶ ἀντὶ διὰ πλήκτρου ἐκρούοντο διὰ τοῦ κανόνος, κεκο-
σμημένου διὰ τῶν ἄκρων τῶν πτερῶν κοράκων, ἔξευρέθη,
λέγομεν, τὸ Clavichordum ή Spinet, ὅπερ εἶνε
ἡ βάσις τοῦ νῦν ἐν πολλῇ τῇ χρόνει Κλειδοκυμβάλῳ
λοιπῷ. Διὰ δὲ τῆς προθυμίας καὶ ἐπιμελείας τῶν μελοποιῶν
τοῦ ιεροῦ αἰῶνος, ὅπως μετενεχθῇ τῶν ἀρχαίων ποιημάτων δό-
ρυθμὸς καὶ εἰς τὴν νεωτέραν μουσικήν, ἐλαβεὶ μὲν τὴν σύστα-
σιν δημιούργικήν τις περίοδον, ἃς τὰ ἔργα μᾶλλον
ἀπλᾶ καὶ συμμέτρως ἐκπεπονημένα ἦσαν, εἰς φῶς δὲ προ-
ῆλθεν ἡ τῶν χρόνων ἐκείνων χρώματικήν, ἥτις ἐπιτηδεία
οὖσα πρὸς θερμοτέρας καὶ παθητικωτέρας ἐκφράσεις καὶ
διαπλασθεῖσα, ὡς ἐλέγετο, κατὰ τὴν ἀρχαῖαν Ἑλληνικήν, πα-
ρογκώνισε καὶ ὑπεσκέδισε τὴν ἐπὶ τὸ φλεγματικώτερον καὶ
ψυχρότερον διερρυθμισμένην σεμνοτέραν διατονικὴν ν
τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἀγλαὸς δὲ τῶν ἐρευνῶν
τούτων καρπὸς ὁ πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς
ἥν, τελευτῶντος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ τε μονῷ δίᾳ, ἐκ-
φραστικωτέρα καὶ ἐπιτηδειοτέρα οὖσα πρὸς τὰς λέξεις τῆς
ποιήσεως, καὶ τὸ μελόδραμα, ἐνῷ συνηνώθησαν αὐ-
θις ποίησις, μουσικὴ καὶ δραχησίς. Ἀναμιμνήσκομαι δέ τι
τὸν Gluck, ὅστις πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος ἐσπού-
δασεν ἄμα, ὅπως ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν τῶν ἀρχαίων ἐνδο-
ξὸν περιοπὴν καὶ ἀκρίβειαν καὶ δλοκλήρως ἀνακαίνιση
τὸ δρᾶμα, ἐκπεσὸν εἰς ἀνούσιον μουσικοδιδασκάλων σο-
φιστικήν. Προσέτι δὲ καὶ ὁ ἔξοχος MENDELSSOHN προύθυ-
μήθη, μελοποιήσας διὰ μεγαλοπρεποῦς μουσικῆς τὰ χο-
ρικὰ τῶν Ἑλληνικῶν τραγῳδιῶν ἀσματα, νὰ ἀνακαλέσῃ
αὐτὰ πάλιν ἐν τοῖς νεωτάτοις χρόνοις εἰς τὴν ζωήν. Τε-
λευτῶντες προστίθεμεν, ὅτι καὶ τὸ ἀριστοτέχνημα τοῦ
Ρεζάρδου Βάγγερ, ὅστις καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ μου-
σιουργὸς ἔξοχα διεκρίθη, «ἡ μουσική», λέγω, «τοῦ μέλλον-
τος», οὐδέν ἐστιν ἔτερον ἡ ἴδεα μόνον, ὅπως συμφώνως
πρὸς τοὺς νῦν χρόνους καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἡμετέρου
ἔθνους ἀναζωογονηθῇ παρ' ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ μεγαλοπρεπὲς
ἔθνικὸν τῶν Ἑλλήνων δρᾶμα, ὅπερ καὶ πάσας τὰς καλὰς

καὶ ἔλευθερίους τέχνας ἐν ἑαυτῷ συνενοῖ καὶ ἀφιερωμένον τυγχάνει δὲ εἰς ἄπαν τὸ ἔθνος.¹

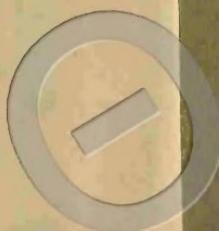
¹ Σ. Μ. 'Ἐν τέλει τῆς διατριβῆς ταύτης ἐπιδινημμένον ἔχει διαγραφεὺς Παράρτημα μελωδίῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ δῆμως αἱ μὲν τῶν νεωτέρων μελωδίαι καὶ οἱ χοροὶ γνωστοὶ τυγχάνουσι πᾶσιν ὅντες, ή δὲ εἰς τοὺς παλαιοὺς μάλιστα ὕμνους πιστις ἀμφίβολος· διότι παντάπασιν αὐθαίρετος ἔστιν ή ὑπὸ τῶν Εὔρωπαίων μελοποίησις αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης διατριβῆς ἐν σελ. 78 καὶ 79 λέγει, εὐλογον ἐκριναμεν νὰ παραλείψωμεν δὲλως τὰ ἐν τῷ παραρτήματι ἄσματα. Διότι οὐδεμίαν ὅντως δυνατόν νὰ ἔχῃ τις ἀκριβῆ δι' αὐτῶν ἔννοιαν τῆς παλαιᾶς ιδίως τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, περὶ ής μάλιστα ὁ λόγος ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. "Οπως δῆμως ἐπαρκέσωμεν εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τῶν ἡμετέρων συνδρομητῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καθόλου τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἀνδρὸς χειρὸς ἔργου πολὺ ἐσπουδάσαμεν, ἵνα ὡς παράρτημα συναρθῇ ὁ πρὸ οὐ πολλοῦ χρόνου ἀνακαλυφθεὶς ἐν Δελφοῖς μεθ' Ἑλληνικῆς παρασημαντικῆς, εἰς τὴν τῶν Εὔρωπαίων ὡς οἶόν τε πιστῶς μετενεχθείσης, ὥμνος εἰς τὸν 'Α πόλλων, περὶ οὐ πολὺς καὶ ἐγένετο καὶ γίνεται ἐτι λόγος. Ἀτυχῶς δῆμως ἐν Ἑλλάδι τοιαύτη ἐργασία οὔτε εὕκολος νὰ παραχθῇ εἶνε. Διὸ ἡναγκάσθημεν, ἐπειδὴ μυρίαι αἱ δυσχέρειαι, γὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰς ήν καὶ αὐτοὶ οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπειθόντο, καὶ παρατηθῶμεν δαπάνης, ήν οὔτε ἡμεῖς νὰ ὑποστῶμεν ἡδυνάμεθα, διότι τὸ ἔργον κατὰ ἐν τυπογραφικὸν φύλλον πύξηθι, οὔτε οἱ φιλόμουσοι συνδρομηταί, οἵς ἐνταῦθα τὴν ὁφειλομένην χάριν ἀπονέμομεν. Τοδούτῳ δὲ μᾶλλον ἐπείσθημεν εἰς τοῦτο, δόψις καὶ διὰ μικρᾶς δαπάνης πᾶς τις δύναται νῦν κάτοχος νὰ γένηται τοῦ ἐκδεδομένου ἡδονὴν Εὔρωπη καὶ ἐνταῦθα πωλουμένου πολυτιμοτάτου τούτου κειμηλίου τῆς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς.

AP 2031

B.blk. Elv. 12884

A-N-O

0010109698

A.E.O.

КЕ
ВИВА

Д.П.
А.